Cuiul în oglindă

Jumătatea săptămînii trecute a fost pentru mine sărbătoare, mulțumită tot Revoluției din decembrie. Bucuriei, poverii, îndatoririi de a spune ce gîndesc, fie și cu riscul de a-mi stîrni dușmani, i s-au adăugat primirea în Uniunea Scriitorilor Români și acum participarea la conferința lor. Firește, cum spunea cineva, nimic esențial nu s-a schimbat în condiția noastră, a celor atît de mulți din generația mea, care vor mai fi, probabil, multă vreme marginalizați. Dar aceasta n-a împiedicat emoția să mă învăluie, somnul să fugă de mine în noaptea dinaintea deschiderii conferinței, timiditatea să-mi așeze plumb în picioare cînd urcam scările sălii, sfiala să-mi rețină avîntul de a-mi îmbrățișa puținii cunoscuți și prieteni aflați în acea cinstită adunare. Toate generațiile reunite acolo, pe deasupra vechilor și posibilelor disensiuni, neînțelegeri, certuri și agresivități, erau chemate să conlucreze în respectul pentru cuvînt, să transforme cea mai de preț materie primă care e libertatea în idei și opere, capabile să reînvie România. Rîndurile ce urmează pornesc de la o surpriză avută în prima zi a conferinței.

Un bătrînel uscat, cu pasul mic și nesigur, urcă anevoie spre tribună și, în tăcerea de gheață a sălii, se aude glasul lui slab și tremurat de om bolnav. Pentru cele ce voi spune mai departe nu are importanță numele său, nici ce a făcut și a scris, ci doar măsura în care spusele sale devin simbolice. Pentru mine, cel puțin. Omul acesta recită sălii, în momentul fericit al „reîncreștinării noastre", trei strofe pe care le-a scris cu decenii în urmă în pușcărie. Fusese plimbat cu lanțuri la picioare de la o închisoare la alta și cît a stat, trei zile, la Aiud, a scrijelit cu un cui pe zidul celulei strofele pe care nu le-a mai uitat. Știu că foarte mulți ca el, în condiții asemănătoare, cu primejdii cumplite pentru detenția lor, și-au continuat calcule matematice, s-au străduit să imagineze teorii, au învățat limbi străine, demonstrînd inepuizabila capacitate a omului de a se împotrivi adversităților. Dar parcă puterea de a așeza în vorbe meșteșugite gîndul pur, creator de frumos, le întrece pe toate. Dar după vorbele bătrînului urcă la tribună alt vorbitor, apoi încă unul care mă trezesc la realitatea de acum. Îmi surprind gîndul că asist (am asistat), în mic, la frămîntările ce cuprind o țară întreagă. Mă înșel ?

Cineva își exprima îngrijorarea ; un altul îi întărea spusele. Fapt este că, peste capetele tuturor, plutește incertitudinea, sporită de ambiguitățile probabil cultivate cu bună știință. Sînt atîtea elemente nelămurite, încît nu mă mir că sînt oprit pe stradă și întrebat în cine mai poți crede? Zvonuri, suspiciuni, calcule la dreapta și la stînga, sloganuri scoase de la naftalină, proceduri de defăimare a adversarului, existente doar în literatura umoristică, dar utilizate cu arta școlii securității, povești stupide despre comportamentul moral al candidaților — toată succesiunea aceasta rapidă naște confuzia. Doar lipsa măștii aduce reconciliere, dar nimeni nu-i sigur că o mască nu lasă în spatele ei o alta sau altele. Stîngăciile se împletesc cu hula. Unii vorbesc de credința creștină și nu-s capabili să acorde creștinească îmbrățișare nici măcar la sărbătorile neamului. Ura continuă să rămînă în noi, chiar dacă a dispărut obiectul urii. Prea puțini sînt sinceri și se poartă iarăși absurdul slogan : cine nu este cu noi e împotriva noastră. De boala orgoliului nu numai că n-am scăpat, dar se pare că s-au îmbolnăvit mai mulți. Cum să nu se vîre în sufletul nostru îngrijorarea ? Înăbușirea spiritului, înlocuirea dialogului cu dictatul, zdrobirea opiniei personale, cenzurile de tot felul n-au înlănțuit destule decenii un popor prea răbdător ? Să nu putem înțelege că istoria o scriem cu toții, acum, și că nu ne vom mai putea plînge nimănui (și nici nu vom mai avea cui) dacă ratăm momentul revenirii în Europa ? Revoluția, chiar și cu adevărurile ei nespuse, ori spuse doar pe jumătate, rămîne miraculoasă și nu trebuie să ajungem în clipa în care o altă revoluție să fie necesară. Nu ne-am ierta, sau nu ni s-ar ierta, dacă am reajunge la vremuri în care unii să-și scrijelească pe zidul umed al temniței catrenele altfel sugrumate. Libertatea pe care o dorim și o clamăm reclamă și o responsabilitate enormă. Să fie umerii noștri incapabili să o poarte ?

Stelian Țurlea

„Obezitatea și politica"

Piața Vaclav este o piață mică. Poate nu veți fi de acord cu mine, dar așa cred că e. Aici trebuie să încapă, însă, o puzderie de magazine, birouri, tipografii, sînt copaci, statuia Sfîntului Vaclav..., iar, acum, trebuie să încapă și un larg evantai de opinii politice, căci ce fel de acțiuni ar fi acelea dacă listele de semnături n-ar fi atîrnate tocmai aici ? Ce opinie nu merită să se transforme în manifestație tocmai în această vestită piață ?

În noiembrie anul trecut, Piața Vaclav era plină de oameni care cereau, unanim și răspicat, un singur lucru : jos cu tot răul pe care ni l-a adus regimul discreditat ; acum, va fi democrație. Și tocmai aici, a început.

Nu-mi place șeful meu. Ce dacă alții îl recunosc ? Este libertate de păreri, deci mi-o pot manifesta și pe a mea ! Voi aduna semnături sub un apel, în care cer să fie dat afară, voi începe o grevă, voi scrie la ziar, voi încerca chiar și cu greva foamei. Nu-mi place denumirea statului, stema, am ceva împotriva concetățenilor care, în memorabilul noiembrie, au manifestat împreună cu mine ? Sînt nemulțumit ? Este exact momentul să las deoparte șurubelnița, stiloul, seringa, să mă ridic de la volan sau de la pupitrul calculatorului și să încep să-mi afirm, prin toate mijloacele, părerea. Să trimit la ziare un apel, o declarație, cît mai lungi cu putință, ca să știe toată lumea că urmăresc binele general, fără de care restul populației micului nostru stat n-o va scoate la capăt. Din păcate, din timp în timp, cetățeanul nostru mînios nimerește niște alături, iar ziarul care a acordat părerii lui spațiul democratic este nevoit să publice părerile opuse ale adversarilor de idei ai semnatarului inițial, și apar seriale întregi, spre marea „bucurie" a cititorilor.

Politica, fotbalul, femeile ← au fost întotdeauna subiectele de predilecție ale discuțiilor la cîrciumă. În perioade diferite, în diferite ordini. Dacă se analiza fotbalul, apărea o anumită încăpățînare, din fericire relativ nedăunătoare. Cel puțin n-am auzit să fi început cineva greva foamei sau o campanie de strîngere de semnături pentru că, în fruntea clasamentului diviziei I, să ajungă, fără să joace măcar un meci, AC Cucuieții din Deal.

Ce-i drept, poporului nostru obez nu i-ar strica cîte o grevă a foamei, dar să fim cinstiți — exemplul dat mai sus nu vi se pare „tras de păr" ? Tot așa pot fi privite și încercările de a-ți spune părerea despre treburile publice într-un mod lipsit de chibzuință. Oare nu le este deloc jenă unora care, pentru a-și impune propriile păreri, declară greva foamei, cînd aceeași modalitate a fost aleasă pentru probleme infinit mai importante, de Mahatma Gandhi ? Oare celor care, cu numai un an în urmă, n-ar fi ridicat glasul împotriva a ceva care era părerea „oficială" nu le este jenă pentru impertinența lor din diferite apeluri ?

Spunem că, pentru numărul de partide și asociații pe locuitor, trebuie să intrăm în cartea Guinness a recordurilor. În ordine, după alegeri, le vom cunoaște speranțele și forța. Dar să nu-mi spună nimeni că, într-un stat atît de mic, cum este al nostru, și într-o piață atît de mică, cum este Vaclav, n-ar încăpea, în afară de numărul acela mare de păreri diferite, și mai mult bun simț, mai multă înțelegere și, în special, o uriașă cantitate de muncă cinstită. (După „Lidova Demokracie")

Traducere Vera Maria-Toth

STOP CADRU

Papa Ioan Paul II, aflat în vizită oficială de două zile în Cehoslovacia, s-a întîlnit, în cadrul unei recepții oferite la Castelul din Praga, cu președintele ceh Vaclav Havel. Convorbirea pare strict confidențială...

ELVEŢIA

Scandalul fişelor

● 900 000 de dosare secrete bazate pe zvonuri şi dovezi lipsite de relevanţă ● 350 000 de cetăţeni îşi citesc partiturile după care fuseseră cîntaţi ● O demonstraţie împotriva „statului poliţist“ şi o bătaie sui-generis ● Un „hold-up“ care intră în cartea recordurilor şi scoate poliţia din sărite ● Drumul fişelor de la Zürich la o mînăstire benedictină ● Prima victimă a scandalului ● Şi copiii aveau fişe ! ● Vendetta doamnei Kopp

În Ţara Cantoanelor există locuri în adăposturile atomice pentru fiecare elveţian. În caz de... doamne fereşte... locuitorul X ştie că se va refugia în locul X şi nu Y, într-o admirabilă ordine, potrivit unei minuţioase şi lucide organizări. În slujba armatei elveţiene au fost „recrutaţi şi instruiţi“ circa 40 000 de porumbei călători (deşi cheltuielile de apărare pe locuitor sînt la fel de mari ca ale R.F.G.). Multe satisfacţii le procură vajnicilor contribuabili elveţieni astfel de certitudini, de măsuri de punere la adăpost. Într-o ţară în care se ştie prea bine cu ce sîrguinţă sînt puşi în seifuri banii de orice provenienţă. Faima infailibilelor bănci, UBS, SBS şi „Le Crédit Suisse“ este o altă sursă de satisfacţie, ca şi atú-ul de a fi al doilea partener al C.E.E., după S.U.A. Dar, din modestia care îi caracterizează, s-a născut şi vorba : „Alpii sînt înalţi şi elveţianului nu-i pasă“.

De cîtva timp este invers : Alpii sînt înalţi şi elveţienii furioşi : în decembrie anul trecut, aflau, cu stupoare, că secretul bancar era o biată sonatină faţă de concertul a 900 000 de partituri (citeşte **dosare secrete**), întocmite de poliţia federală, asupra unor persoane sau organizaţii considerate ca extremiste sau periculoase pentru securitatea naţională. O comisie parlamentară, însărcinată cu cercetarea activităţii Ministerului Justiţiei, a criticat orchestraţia concertului, învinuind poliţia pentru „modul nesistematic şi periculos“ în care acesta a întocmit partiturile, pardon dosarele, bazîndu-se pe zvonuri (mai apropiate de zgomote decît de sunetele muzicale) şi dovezi lipsite de relevanţă pentru a compromite oameni nevinovaţi. Pînă la 31 martie — data limită — circa 350 000 de cetăţeni ceruseră să li se dezvăluie partiturile după care fuseseră cîntaţi, alias conţinutul acestor dosare. În timp ce o comisie, însărcinată cu rezolvarea lor, apucase să studieze 27 000 dintre acestea. Între timp, în Elveţia — „o ţară cu tradiţii democratice de secole, unde, de multe decenii, domneşte «pacea socială», iar problemele sociale acute nu se rezolvă la mitinguri şi cu ajutorul grevelor, ci prin referendum, se aplică forma referendumului, care permite cetăţenilor să influenţeze nemijlocit procesul legislativ“ (citat din săptămînalul neumoristic sovietic „Argumenti i faktî“, nr. 8/1990), o manifestaţie la 3 martie, la Berna, degenera într-o bătaie sui-generis. 35 000 de persoane au demonstrat atunci împotriva „statului poliţist“, au urmat incidente şi încăierări, vitrine sparte, maşini incendiate, sustrageri de documente dintr-un minister şi cuvenita intervenţie a poliţiei, cu gaze lacrimogene, gloanţe de cauciuc şi furtune de apă, drept recuzită de rigoare. Şeful poliţiei, Peter Huber, a fost trimis, o lună, în concediu.

În ţara referendumurilor obligatorii (20 între 1944 şi 1963) şi a celor facultative pentru orice lege (în afară de cele excepţionale, adoptate de Adunarea federală), a „iniţiativei legislative“ cu 50 000 de semnături pentru un amendament la Constituţie, în ţara în care cetăţenii din cantonul Geneva merg, aproape în fiecare lună, la urne, pentru a vota rezolvarea unor probleme cotidiene, ca alocarea unor resurse pentru construcţia unui nou centru expoziţional, a unei şcoli sau biserici, pentru interzicerea vînătorii, deci, în pofida atîtor precauţii legislative, „poliţia politică elveţiană şi-a depăşit prerogativele, întocmind fişe fără discernămînt unui număr impresionant de cetăţeni“ („Le Monde“). Pentru a preveni repetarea unor erori, ea — poliţia politică —, opina preşedintele Confederaţiei Helvetice, Arnold Koller, „trebuie redefinită, înscrisă în cadrul unor legi, supusă autorităţii politice şi controlată de parlament“. Şi bieţii naivi de la poalele Alpilor, care credeau că au mers cel mai departe pe calea legislaţiei, sînt nevoiţi să se uite, acum, înapoi, cu mînie, nu în sus, cu mîndrie, spre crestele maiestuoase ale munţilor.

6 673 200 locuitori se simt frustraţi, profund lezaţi în demnitatea lor : în această cifră sînt incluşi şi străinii care beneficiază, împreună cu familiile lor, de un permis de rezidenţă pe o perioadă de un an (circa un milion de persoane), precum şi funcţionarii internaţionali (circa 30 000). Şi pentru că o nenorocire nu vine niciodată singură, la 25 martie, la Geneva, s-a mai produs şi cel mai mare „hold-up“ din istoria ţării, în urma căruia s-au „evaporat“, într-o oră, dintr-o bancă ţinînd de L'Union de Banques Suisses (UBS), din centrul capitalei mondiale a depunerilor de conturi şi valori, 200 kg de bilete de bancă în devize străine, valorînd 35 milioane franci elveţieni (25 milioane dolari). Poliţia îşi continua investigaţiile, cu cea mai desăvîrşită discreţie, pe piste franceze. Indignarea frizează umilirea.

Scandalul irumpe şi în proporţii după ce explodează bomba din cantonul Zürich : la 13 aprilie, autorităţile recunosc că, între 1980 şi 1989, serviciile de apărare ale poliţiei din canton au întocmit fişe unui număr de 35 000 de persoane şi 10 500 de organizaţii. Dintre acestea, doar 15 000 au fost transmise, pe microfilme, Ministerului public al Confederaţiei Helvetice, care, din motive de securitate, le-a încredinţat unei mînăstiri benedictine de la Niederrickenbach, din cantonul Nidwal (centrul ţării). Şi o precizare oficioasă care consternează : accesul la aceste fişe este rezervat numai serviciilor interesate şi orice cerere de informare nu poate fi adresată decît poliţiei cantonale sau celei federale. Mitul sistemului democraţiei directe din Elveţia, care permite cetăţenilor săi să supună aproape orice capriciu votului naţional, pare grav ameninţat. Şi „toleranţa elveţiană“ se scufundă în confuzii. Investigatori şi ziarişti caută, scormonesc, fac dezvăluiri, ridică vălul de pe drame şi tragedii...

Prima victimă a scandalului fişelor de poliţie este un poliţist din Basel, şef al serviciului cantonal de protecţie a statului. El s-a sinucis la 4 aprilie, după ce se pare că ar fi distrus peste 1 000 de fişe. Autorităţile locale oferă, în linii mari, datele dramei : cu două zile înainte de a muri, funcţionarul, în vîrstă de 48 de ani, tatăl unei fetiţe, îi cere comandantului poliţiei cantonului să-l primească de urgenţă. Acesta descoperă un om deprimat de presiunea scandalului ce dura de peste 100 de zile şi care-i destăinuie că a distrus fişele din custodia sa. În timp ce autorităţile cantonale trec la numărarea documentelor incriminate, omul se spînzură, fără să lase nici un bilet. În schimb, numărătoarea confirmă că 1 295 de fişe au dispărut, din cele 10 000 recenzate în ianuarie, fără ca natura acestora să fie dezvăluită marelui public. Pentru „Basler Zeitung“ această tragedie dovedeşte că „afacerea fişelor este departe de a fi fost digerată, din punct de vedere politic şi psihologic“. Cotidianul opinează că „afacerea a fost instituită de sus, de către instanţele politice ale Confederaţiei, şi că poliţia n-a făcut decît să o întărească şi s-o împingă pînă la absurd“.

Pe măsură ce revelaţiile se adună, natura fişajelor capătă proporţii grotești : începînd cu anii '50, poliţia politică şi departamentul militar federal au folosit sistematic procedeul ; tot elveţianul descoperă că reuniunile guvernamentale erau înregistrate şi că poliţia politică acumulase, prin metode adesea dubioase, informaţii cu privire la mai mult de o optime din populaţie. Potrivit declaraţiei vice-cancelarului Confederaţiei Helvetice, François Couchepin, din cele 900 000 de fişe, 90 la sută privesc persoane şi 10 la sută organizaţii sau evenimente ; jumătate din persoanele astfel „recenzate“ sînt străini care nu trăiesc în Elveţia (culmea snobismului !), un sfert sînt străini care au locuit sau se mai află în ţară şi un sfert cetăţeni de drept, inclusiv copii. Oricum, dezvăluirile, care au trezit o vie emoţie, la sfîrşitul anului trecut, sînt răspunzătoare pentru criza de neîncredere existentă, în prezent, în ţară.

Adevărul crud este şi prozaic : despre existenţa celor 900 000 de dosare secrete s-a aflat printr-o turnătorie la nivel înalt, prin vendetta Elisabethei Kopp, fost ministru al justiţiei şi poliţiei, care a fost obligată să demisioneze, ca urmare a traficului de influenţă în favoarea soţului ei, vicepreşedinte al societăţii „Shakharchi Trading“, amestecată în acţiuni „de spălare“ a 1,5 miliarde de narco-dolari, în doi ani, bani proveniţi din afaceri murdare. Delict care nu era pedepsit, la acea dată, în Elveţia. La 21 martie, Camera superioară a parlamentului a adoptat un proiect de lege care prevede pedepse de pînă la 5 ani închisoare şi 600 000 dolari amendă pentru cei ce comit acte de natură să împiedice identificarea originii, precum şi descoperirea şi confiscarea valorilor care ar putea proveni din afaceri murdare.

Dna Kopp, care aspira la postul de preşedinte al Confederaţiei, şi-a încheiat cariera politică. După ce a trîntit uşa, în concertul cantoanelor se fac auzite multe stridenţe.

Doina Topor

Viața unui superspion 7

The Sunday Times — Za Rubejom

„Dacă m-ar fi trădat nervii..."

În noiembrie 1952, Kim Philby a fost chemat la direcția pentru contrainformații pentru „a da mărturii în cazul fugii lui Bergess și MacKLeen". Ancheta nu era oficială. Era un fel de provocare care consta în a elucida probele existente împotriva lui Philby.

Philby : Ancheta nu avea caracterul unei farse, așa cum și-au imaginat unii. De pildă, indignarea pe care și-o exprimă John Le Carre, în epilogul la cartea dv. (Reamintim că Neytli a scris o carte despre Philby — n.n.). El scrie : „Un bun anchetator nu dezvăluie niciodată că vrea să-l «prindă» pe suspectat, nu spune ce știe în legătură cu dosarul lui, nu-i dă motive să se simtă în siguranță și să considere că poate conta pe sprijinul colegilor lui, nu procedează la interogatorii în prezența unor oameni care simpatizează cu suspectatul". Toate acestea sînt juste. Dar eu nu eram însoțit de colegi și nu am fost anchetat în prezența unor oameni ce mă simpatizau. Am fost interogat de Myllmo, renumit pe atunci ca bun anchetator, împreună cu un consilier ofițer la MI-5. Ambii îmi erau ostili.

Nu uitați de caracterul inedit al situației. Timp de 11 ani, am lucrat în acest sistem, mai ales în domeniul contraspionajului. Am studiat în amănunțime anchetele. Știam toate modalitățile de anchetare. Cum putea Myllmo să nu arate cu ce vrea să mă prindă, dacă știam dinainte eventualele acuzații ? Cum putea ajunge el la fapte ce-mi erau necunoscute ? În general, m-a luat, întrucîtva, pe neașteptate, dar asta era neesențial.

Nu am putut răspunde la unele întrebări-afirmații. Myllmo a spus, de pildă, că, atunci cînd am plecat la Istanbul pentru cazul Volkov (viceconsul al Consulatului general sovietic la Istanbul, care, din august 1945, i-a cerut viceconsulului englez să-i acorde lui și soției sale azil politic în Anglia, în schimbul unor informații de spionaj. În MI-6, această problemă i-a fost încredințată lui Philby), s-a remarcat o creștere a volumului de informații transmise prin radio între ambasada sovietică de la Londra și între Moscova și Istanbul. El a întrebat de ce s-a întîmplat asta. I-am răspuns simplu : „De unde să știu ?".

Dacă șefii din contraspionaj au făcut bine că m-au confruntat cu Myllmo, nu pot decît să fac supoziții. Ei trebuiau să știe că sînt perfect pregătit pentru verificări. Singurul lucru necunoscut era dacă mă vor ține nervii. E posibil ca ei să fi scontat pe faptul că puterea mea de voință va fi ucisă de vocea ca de tunet a lui Myllmo. Din fericire, nervii au rezistat, lucru în care eu speram foarte mult. Iar dacă ar fi cedat, autoritățile ar fi fost premiate.

Neytli : După ce ați rezistat acestei judecări provocatóare, ați descoperit un vid în jurul dv. Ce ați făcut ?

Philby : Principala problemă era cum să cîștig pentru a trăi. Să fi încercat să redevin ziarist ? Fusesem pînd va gazetar, în Spania, și de aceea am plecat acolo. Am lucrat cinci săptămîni, dar fără succes. Apoi, un prieten mi-a propus un serviciu la un birou de export-import. Noi importam fructe și legume din Spania, vindeam ulei de ricină în Statele Unite... Dar, peste un an, biroul a dat faliment.

Apoi, a existat o încercare nereușită de a scrie o carte. André Deutsch mi-a propus să scriu o carte despre spionajul englez. Dar regulile de pe atunci erau mai stricte decît acum și cartea nu ar fi fost decît foarte sumară. După cîteva încercări, mi-am dat seama că nu o pot scrie, și am dat înapoi cele 500 de lire avans.

Neytli : Să revenim la viața trăită de dv. Ați proceda la fel dacă v-ar fi dat s-o luați de la capăt ?

Philby : Categoric !

Neytli : Nici un fel de regrete ?

Philby : Ba da, legate de pierderea prietenilor mei. Tommy Harris (funcționar la MI-5) și alți prieteni apropiați cred că s-au supărat foarte tare pe mine. Și absolut firesc. Din punct de vedere profesional, aș fi putut lucra mai bine.

„Încrederea nu a fost zadarnică"

Neytli : Nu aveți nici un sentiment de vină pentru lipsa de patriotism ?

Philby : Patriotismul este un sentiment complex. Rușii își iubesc foarte mult țara. Dar, de-a lungul anilor, numeroși emigranți au început o viață nouă în străinătate, deși, în același timp, mulți din ei declară că tînjesc după Rusia. De altfel, mi se pare că ar trebui să existe emigrare liberă din Uniunea Sovietică. După părerea mea, autoritățile s-ar mira cît de puțini cetățeni ar dori să plece și cît de mulți ar dori, apoi, să se întoarcă. Dar asta este părerea mea personală.

Milioane de oameni luptă și mor pentru țara lor și, în același timp, milioane emigrează în căutarea unei noi patrii. Eu însumi sînt un urmaș al unor asemenea oameni. Numele nostru de familie, Philby, se scria cîndva cu „f" și nu cu „ph", ca acum. Străbunii mei s-au stabilit în Anglia, venind din Danemarca.

Trevor-Roper (istoricul lord Dakre) a scris că nu am făcut niciodată ceva rău Angliei. Din punctul meu de vedere, este adevărat. Dar ce m-a surprins și impresionat, este că, și din punctul lui de vedere, punctul de vedere al unui **torry** de modă veche, acest lucru este just.

Neytli : Despre dvs. s-a spus că numai un om, a cărui evoluție politică s-a oprit în anii '30, mai poate rămîne, totuși, comunist.

Philby : Cunosc argumentele. Nu puteam să-mi revizuiesc concepțiile în lumina evenimentelor care au avut loc după ce mi-am asumat niște angajamente. Singura obiecție pe care o pot enunța, în ce privește cartea lui Trevor-Roper despre mine, este că m-a numit „fosilă politică". Dar poate fi, oare, numit, de pildă, arhiepiscopul de Canterburry „fosilă" pentru că toată viața a rămas fidel bisericii anglicane ?

V-am vorbit deja despre îndoielile mele. Au existat suișuri și coborîșuri. Vremea lui Brejnev a fost o perioadă a stagnării, și eu am trăit timpuri grele sub influența ei abrutizantă. Andropov a fost, însă, un om minunat și un minunat conducător. Este o tragedie că a murit atît de repede. Iar în Gorbaciov am găsit un lider care a demonstrat că îndelungata mea credință nu a fost în zadar.

Neytli : John Le Carrè scrie despre dv. : „El a fost răsfățat de «establishment» : îi plăcea ambianța plăcută, căldura relațiilor reciproce...". Și, mai departe, el vorbește de caracterul duplicitar al situației dv. N-ați dori să comentați aceste afirmații ?

Philby : Nu există nici un fel de duplicitate. Întrucît datoria îmi cerea să nu mă deosebesc cu nimic de alți membri ai „establishment"-ului, am făcut tot posibilul pentru a nu face notă discordantă. Desigur, există fațete ale apartenenței la „establishment", care plac oricui, dar există și multe altele de alt fel. Ce veți spune de milioanele de oameni care rămîn în afara „establishment"-ului, acele milioane pe care „establishment"-ul le manevrează cu atîta dibăcie ?

Neytli : Reiese că Anglia nu înseamnă, acum, nimic pentru dv.

Philby : O, aș dori foarte mult să merg acolo, să mă întîlnesc cu nepoții mei. Dar, dacă aș avea o singură șansă, aș prefera să merg în Franța. Am avut parte acolo de multe clipe fericite. Dar Anglia de astăzi este, pentru mine, o țară străină.

Casa mea este aici. Și, deși am greutățile mele, nu voi schimba această casă cu alta.

Neytli : Ce puteți spune despre relațiile Uniunii Sovietice cu țările din Occident, în prezent ?

Philby : În Occident se spune, frecvent, că Uniunea Sovietică aspiră la dominație mondială. Nu-mi amintesc ca vreun conducător sovietic să fi zis măcar o dată aceasta. E. Rostow (fostul director al Agenției americane pentru Controlul asupra Înarmărilor și Armamentelor — n.n.) nu recomanda grabă în ratificarea tratatului privind rachetele cu raza medie și mai scurtă de acțiune. El spunea că Occidentul trebuie să aștepte o jumătate de an pentru a deveni clar dacă Gorbaciov intenționează să-și țină promisiunile sau dacă declarațiile sale nu sînt făcute doar pentru a ascunde un scop real, și anume să preia, sub controlul său, Europa occidentală, China și Japonia. Pentru un om, în general, inteligent, a spune așa ceva este, pur și simplu, straniu. Ceea ce afirmă el este absolut imposibil.

Neytli : Dar Afganistanul ?

Philby : Nu am fost consultat în ce privește Afganistanul. Și dacă aș fi fost, i-aș fi sfătuit să nu introducă trupele din considerente pur istorice. Aș fi spus : nu uitați ce s-a întîmplat acolo cu englezii. Să nu vă duceți acolo.

Acum, însă, vrem să le scoatem cît mai repede posibil, în măsura în care se va putea, fără să lăsăm drept țintă pe prietenii noștri din această țară. Amestecul nostru militar a fost rău primit în „lumea a treia" și în țările arabe. *(Reamintim că discuția are loc în 1988 și că, între timp, trupele sovietice s-au retras din Afganistan — n.n.).*

Neytli : Am discutat despre toate ?

Philby : Aș dori să atrag atenția asupra unei inadvertențe din cartea dv. despre mine. Dv. scrieți : „Philby nu are casă, nu are soție, nu are convingeri". Ei bine, mi-ați văzut locuința. Vă puteți face o impresie personală. Nu am o soție ? Ați cunoscut-o. Mulți bărbați ar invidia mariajul meu cu Rufa. Nu am convingeri ? Lăsați-vă păgubaș. Numai un naiv ar putea nega că nu am convingeri. *(va urma)*

Traducere și adaptare
Donca Ciobanu

serial

Reconstituire

Tragedia de la Katyn (II)

Contextul. *După cum se constată, interesul pentru evenimentele petrecute la Katyn, în urmă cu o jumătate de secol, a sporit enorm, atît datorită dezvăluirilor făcute în urma cercetărilor din arhivele sovietice, cît și printr-o serie de gesturi de o deosebită semnificație, cum a fost cel al președintelui polonez Wojciech Jaruzelski, care, la încheierea vizitei oficiale efectuate în Uniunea Sovietică, s-a deplasat special la Katyn, spre a aduce un omagiu concetățenilor și predecesorilor săi militari, dispăruți atît de tragic.*

Revenind la masacrul comis acum o jumătate de secol și la aprecierea pe care o face Michel Legris, într-un consistent dosar, în revista „L'Express" (despre care am relatat în numărul trecut), reamintim că acesta opina că a venit vremea ca, în sfîrșit, să „se ridice cortina de pe această tragedie în cinci acte". Primul, arăta el, îl reprezenta „pactul diabolic Ribbentrop-Molotov", de la 23 august 1939, cu implicațiile lui multiple, atît de grave (inclusiv asupra României). Astfel, dintre sutele de mii de militari polonezi capturați de trupele sovietice — după invadarea Poloniei în zona estică, unde se repliase armata, din cauza înaintării hitleriste —, cei mai mulți dintre cei 15 500 ofițeri sînt internați în lagărele din Bielorusia (la Kozielsk — 4 500 ; 4 generali, 400 ofițeri de stat major, 3500 alți ofițeri, 500 aspiranți), Ucraina (la Starobielsk circa 3 900 ofițeri ; 8 generali, 380 ofițeri de stat major, 3 450 alți ofițeri, 30 aspiranți și 50—100 civili) și în regiunea Volga (la Ostașkov — 6 570 agenți ai gărzii de frontieră, corpului protecției frontierelor, de poliție, funcționari din justiție).

Al doilea act, relevă autorul citat în „L'Express", se consumă după ce, doi ani mai tîrziu, Hitler, cum îi era obiceiul, a încălcat „pactul diabolic" (după ce-și realizase scopurile sinistre) invadînd și Uniunea Sovietică la 21 iunie 1941. La Londra, la acea oră, ființa deja un guvern polonez în exil, condus de generalul Wladyslaw Sikorski. În cursul războiului polono-sovietic, din 1919—1920, acesta s-a aflat la comanda unor trupe în fața Varșoviei și în Volhynie, devenind apoi șeful Statului Major al armatei (1921), premier (1922—1923), ministru de război (1924—1925); s-a retras din viața politică în 1926 și a plecat în Franța, după venirea la putere a generalului Jozef Pilsudski. În emigrație, el a scris cărți de specialitate și studii istorice sau de strategie, militînd, totodată, pentru o alianță a țării sale cu Franța. Imediat după septembrie 1939, generalul W. Sikorski a devenit comandant al forțelor poloneze reformate în Franța, apoi șef al guvernului polonez refugiat, întîi, la Angers și, pe urmă, la Londra, în anul 1940.

Ca șef al guvernului din exil, generalul W. Sikorski reușește să obțină, de la Stalin, grație demersului și sprijinului aliaților, ca armata poloneză să fie refăcută, pentru a putea lua parte direct la războiul antihitlerist, împreună cu armatele aliate. Misiunea lui Sikorski, pe care, inițial, Stalin o agrease, a devenit tot mai grea pe măsură ce se înainta în investigațiile pe sol sovietic spre a se descoperi locurile unde se află ofițerii polonezi făcuți prizonieri. Primul care a dispărut fără urme era tocmai cel desemnat să preia comanda acestei armate — generalul Stanislaw Haller. Sub presiunea timpului și a evenimentelor, i s-a găsit repede înlocuitor — generalul Wladyslaw Anders — care, pentru aceasta, a trebuit să fie eliberat din cunoscuta și temuta închisoare Lubianka. Cercetările asidue vor continua spre a afla despre soarta ofițerilor care urmau să

■ **CEREMONIE.** La 14 aprilie a.c., președintele Poloniei, generalul Wojciech Jaruzelski, a participat, în uniforma de general al armatei poloneze, la o ceremonie în memoria ofițerilor polonezi uciși la Katyn, desfășurată în pădurea de lîngă Smolensk, unde s-a produs acest act monstruos. De asemenea, Wojciech Jaruzelski, a semnat în cartea de onoare. În scurta alocuțiune rostită, șeful statului polonez a declarat că masacrarea unor nevinovați a constituit un rezultat al „terorii staliniste". „Aș mai vrea să pun accentul asupra problemei Katyn. Mihail Gorbaciov a exprimat o opinie definitivă asupra acesteia. Mi-a fost remis un lot foarte important de documente legate de această tragedie. Cred că ele vor reprezenta un ajutor deosebit de mare pentru istorici și că vor fi de o mare valoare pentru familiile și rudele apropiate ale ofițerilor asasinați", a mai spus Jaruzelski.

■ **DECLARAȚIA „TASS".** Cu prilejul întîlnirilor dintre reprezentanții conducerilor sovietice și poloneze, în cercurile largi ale opiniei publice se ridică, de multă vreme, problema elucidării împrejurărilor morții ofițerilor polonezi, internați în luna septembrie 1939. Istoricii din cele două țări au întreprins cercetări minuțioase privind tragedia de la Katyn, inclusiv depistarea documentelor.

Chiar în ultima vreme, arhivarii și istoricii sovietici au descoperit cîteva documente referitoare la ofițerii polonezi reținuți în lagărele NKVD de la Kozel (Kozielsk), Starobelo (Starobielsk) și Ostașkov. Acestea atestă că, în lunile aprilie și mai 1940, din cei circa 15 000 ofițeri polonezi aflați în aceste trei lagăre, 394 au fost transferați în lagărul de la Greazovețk. O bună parte dintre ei au fost „puși la dispoziția" direcțiilor NKVD pentru regiunile Smolensk, Vorošilovgrad și Kalinin și nu mai sînt menționați în nici un raport statistic al NKVD.

Materialele de arhivă descoperite permit, în ansamblu, să se tragă concluzia că răspunderea directă pentru fărădelegile din pădurea de la Katyn o poartă Beria, Merkulov și subalternii lor. Exprimîndu-și întreaga compasiune pentru tragedia de la Katyn, partea sovietică declară că aceasta reprezintă una dintre cele mai grave crime ale stalinismului.

Copiile documentelor găsite au fost predate părții poloneze. Continuă căutarea materialelor de arhivă.

■ **REACȚIA AGENȚIEI POLONEZE „P.A.P."** Postul de radio B.B.C. relevă că aceasta este prima recunoaștere de către U.R.S.S. a răspunderii pentru crimele de la Katyn. Pînă nu demult, U.R.S.S. învinuia Germania nazistă de crimele comise în pădurea Katyn, nu departe de orașul Smolensk. Amintind istoria crimei de la Katyn, agenția „Associated Press" consemnează că, în perioada războiului, acest raion a trecut din mînă în mînă, aflîndu-se, mai întîi, sub controlul sovietic și trecînd, apoi, sub cel german. Agenția „France Presse" relatează din Moscova, citînd Radio Moscova-Interfax, că publicația lunară „Voenno istoriceski jurnal" va publica, în curînd, documente care atestă răspunderea NKVD pentru masacrarea a 4 500 ofițeri polonezi la Katyn. Viktor Filatov, de la redacția acestei reviste, a informat „Interfax" că vor fi date publicității documentele de arhivă ale NKVD, care confirmă că serviciile secrete ale lui Stalin „au lichidat 4 500 din cei 15 000 ofițeri polonezi, înmormîntați la Katyn".

Soarta celorlalți prizonieri polonezi de război nu a fost stabilită pînă în prezent — continuă Viktor Filatov, adăugînd că 73 documente secrete ale NKVD vor fi publicate în numărul din iunie al acestei reviste.

■ **APRECIERI.** „Momentul îndelung așteptat a sosit" — a declarat, în legătură cu remiterea, de către Mihail Gorbaciov, către președintele W. Jaruzelski, a unor documente privind masacrarea ofițerilor polonezi la Katyn, de către unitățile speciale NKVD, Malgorzata Niezabitowska, purtător de cuvînt al guvernului Poloniei. Guvernul nostru așteaptă să se facă lumină asupra tuturor „petelor albe" ale istoriei comune, printre care episodul Katyn capătă valoare de simbol, a spus doamna M. Niezabitowska, adăugînd că „reconcilierea nu poate fi bazată decît pe adevăr".

■ „Recunoașterea de către Uniunea Sovietică a răspunderii pentru asasinarea a 15 000 de ofițeri polonezi constituie un act de echitate morală, pe care poporul polonez îl aștepta de mult", a declarat liderul sindicatului „Solidaritatea", Lech Walesa, referindu-se la Declarația agenției „TASS". El a precizat că următoarele chestiuni nesoluționate continuă să prezinte o mare importanță socială : pedepsirea vinovaților pentru crima de genocid, compensații materiale pentru familiile și cei apropiați victimelor, accesul liber la locurile de pe teritoriul sovietic ce au o importanță afectivă pentru polonezi. „Consider că aceste probleme vor fi examinate cu seriozitate și rigoare de către autoritățile sovietice competente", a subliniat Lech Walesa.

■ „Am primit cu satisfacție declarația autorităților sovietice referitoare la crimele staliniste comise împotriva ofițerilor polonezi în Uniunea Sovietică, în perioada ce-

devină comandanți la diferite eșaloane și, cu aceasta, se ajunge la ceea ce „L'Express" numește al treilea act al dramei.

Ofițerul desemnat să facă investigațiile este căpitanul Jozef Czapski. Provenind dintr-o familie de aristocrați, el și-a petrecut o parte din tinerețe la Paris, unde și-a cultivat, cu bune rezultate, talentul în pictură. Azi, în vîrstă de 94 de ani, contele Jozef Czapski relatează cum a fost făcut prizonier de trupele sovietice și internat la Starobielsk, apoi la Greazoveț'k, în Siberia. Despre soarta lui s-au interesat direct, la I.V. Stalin, regina mamă a Belgiei, Vaticanul și chiar artistul Jacques-Emile Blanchel. Cine a avut ecou favorabil? Demersurile acestea sau cererea lui Sikorski? Greu de spus, cert este că Jozef Czapski a fost pus în libertate la 2 septembrie 1941. Imediat, el își începe munca, sisifică, de descoperire a colegilor, care trebuiau să asigure comanda unităților poloneze. Muncă sisifică, întrucît concursul gazdelor era, practic, nul sau derutant. Primește răspunsuri evazive, în cel mai bun caz, sau nu i se spune nimic, de regulă. Colegii lui ofițeri nu mai existau pur și simplu. „În fapt, căutam morți", își amintește el, azi, precizînd că, în final, a adunat cîteva mii de oameni (soldați și ofițeri) cu care, în iulie 1942, a plecat în Iran. De ce atît de puțini ofițeri, cînd toți polonezii din exil știau că era vorba de peste 15 000 — activi și rezerviști? Întrebarea este, deocamdată, fără răspuns. Se fac tot felul de supoziții, se avansează diverse ipoteze, dar nimeni nu se gîndește, de fapt, la adevăr. Și acesta va fi tragic. (va urma)

Dumitru Constantin

lui de-al doilea război mondial", a declarat secretarul general al Social-Democrației Republicii Polone, Leszek Miller. „Dezvăluirea publică a adevărului privind aceste fărădelegi are o importanță juridică, dar mai ales morală. Ea ajută tuturor celor care doresc să edifice prietenia dintre popoare, fără minciună și echivoc. Sîntem convinși că declarația creează noi posibilități de dezvoltare a relațiilor de prietenie și partenerism dintre Polonia și U.R.S.S."

■ Calificîndu-le drept „lucruri teribile", ministrul de externe al Marii Britanii, Douglas Hurd, a salutat dezvăluirile oficiale făcute la Moscova, privind uciderea de către NKVD-ul condus de L. Beria a 15 000 de ofițeri polonezi în pădurea Katyn.

■ DOCUMENTE. A. Ciubarian, directorul Institutului de istorie al Academiei de științe a U.R.S.S., a anunțat cu prilejul unui interviu acordat agenției „TASS" că, în arhivele sovietice, au fost găsite, recent, documente care atestă că mii de ofițeri polonezi asasinați la Katyn, în primăvara anului 1940, au fost victimele conducătorului NKVD, L. Beria, și ale subordonaților lui. Documentele respective, pe care sînt vizibile semnăturile lui Beria și ale locțiitorilor lui, conțin detalii privind transferarea ofițerilor polonezi din lagărele de detenție din regiunea Smolensk, precum și numele polonezilor și ale însoțitorilor de convoaie. Documentele atestă că, în aprilie 1940, din lagăre au fost scoși aproximativ 15 000 de ofițeri polonezi, ale căror obiecte au fost distruse imediat, iar înregistrarea lor oficială a fost sistată. Potrivit lui A. Ciubarian, istoricii sovietici intenționează să continue căutarea de noi dovezi ale „cazului Katyn", împreună cu colegii lor din Polonia.

STOP CADRU

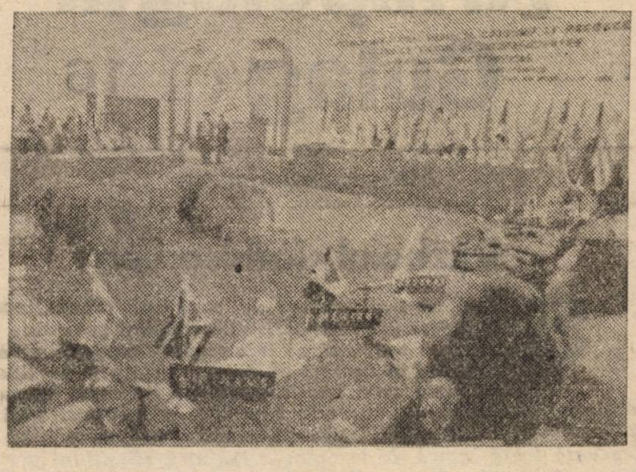

Orașul mexican Ixtapa a găzduit, la 19—20 aprilie, reuniunea la nivel ministerial intitulată „Alianța Americilor împotriva drogurilor". Cele 32 de state participante — reprezentate de miniștri ai justiției sau internelor — ca și diversele organisme internaționale invitate (între care O.S.A., O.N.U., C.E.E., Parlamentul Andin) au avut, în principal, ca obiectiv coordonarea luptei împotriva narcoticelor. Între problemele abordate s-au aflat întărirea controlului asupra exportului de produse chimice folosite în prepararea drogurilor, încurajarea unor culturi agricole alternative în locul celor ce servesc drept bază pentru fabricarea stupefiantelor și stimularea ratificării, de către statele participante la reuniune, a Convenției internaționale de la Viena privind lupta antidrog

„Centrala atomoelectrică de la Cernobîl trebuie închisă"

La Cernobîl nu s-a defectat un reactor, ci o întreagă concepție, înmormîntînd pentru totdeauna, sub norii aducători de moarte, mitul despre siguranța deplină a energeticii nucleare, scrie ziarul „IZVESTIA".

Despre cauzele exploadării reactorului nuclear al celui de al patrulea bloc energetic de la Centrala atomoelectrică de la Cernobîl s-au scris sute de articole, dar nimeni nu a avut curajul să scrie că reactorul nu putea să nu explodeze, se subliniază în articol: dacă nu în anul 1986, atunci în 1990 sau în 1995, dacă nu la cel de-al patrulea bloc, atunci la cel de-al doilea sau al treilea, dacă nu la Cernobîl poate avaria s-ar fi produs în alt loc. Toate acestea se puteau întîmpla din cauza concepției dezvoltării energeticii nucleare sovietice, care considera complet de prisos cămășile de protecție din jurul reactorului, larg folosite în străinătate.

Trebuie, în sfîrșit, să spunem întregul adevăr despre cele întîmplate: la Cernobîl a avut loc cea mai mare catastrofă tehnologică din întreaga istorie a lumii. Ea a ridicat sarcini deosebit de complexe, care implică, practic, toate sferele vieții, multe domenii ale științei și producției, moralei și eticii. Trebuie găsite urgent cele mai eficiente metode și mijloace pentru a reduce la minimum consecințele catastrofei nu numai pentru actuala generație, ci și pentru cele viitoare. În primul rînd, trebuie să fie salvate viața și sănătatea oamenilor, care locuiesc în zonele calamitate, și trebuie ferite de pericol generațiile următoare.

Programul RSS Bieloruse (care va deveni un program, în adevăratul înțeles al cuvîntului numai după adoptarea lui de către Sovietul Suprem al URSS) prevede alocarea, în actualul cincinal, a sumei de aproximativ 18 miliarde ruble pentru eliminarea consecințelor avariei de la Cernobîl. Programul preconizează, între altele, evacuarea populației din zonele ce prezintă pericol pentru sănătatea oamenilor, soluționarea problemei terenurilor părăsite (pentru ca eroziunea provocată de vînturi puternice să nu creeze o radiație perpetuă). Există numeroase alte probleme, unele dintre ele putînd fi soluționate în cinci ani, cele din categoria a doua — în zece ani, iar cele din grupa a treia — în 200 de ani.

Ziarul evidențiază și o altă problemă deosebit de spinoasă, care încă nu a fost soluționată: ce trebuie făcut cu însăși centrala de la Cernobîl, căci, în fiecare dintre cele trei reactoare în funcțiune, există 192 de tone de combustibil nuclear. Anul trecut, la centrală au avut loc peste 30 de „opriri pentru verificare" la instalația de bază, dintre care 13 din cauza personalului de deservire. Această centrală trebuie închisă, o altă opțiune nu există. Nu avem dreptul — se subliniază în articol — să ne jucăm de două ori cu destinul. Firește, nu vom putea trăi fără energetică nucleară. Dar centralele atomoelectrice nu trebuie să fie asemenea celei de la Cernobîl, ci să fie construite în alt mod, departe de zonele dens populate.

(După agenția „TASS")

serial

Arhipelagul Gulag 16

Aleksandr Soljeniţîn

Războiul închisorilor

Şi iată că trei schituri de socialişti (Savvatievski, Troiţki şi Muksalmski), aflate chiar pe insule diferite, au reuşit să se înţeleagă în mod conspirativ şi, astfel, în aceeaşi zi, toate fracţiunile partidelor din toate cele trei schituri au înaintat memorii conţinînd ultimatumuri adresate Moscovei şi administraţiei de la Solovki : ori să fie menţinut vechiul regim, ori să fie evacuată toată lumea de la Solovki înaintea sfîrşitului perioadei de navigaţie. Termenul era de două săptămîni, la expirarea căruia toate schiturile urmau să declare greva foamei.

Nu se putea să nu se ţină seama de această unitate. Nu poţi să te prefaci că nu ai auzit un astfel de ultimatum. Cu o zi înainte de expirarea termenului, a sosit Eichmans în fiecare schit şi a anunţat că Moscova a respins memoriul. În ziua fixată, în toate cele trei schituri, care pierdeau acum legătura între ele, a început greva foamei (dar nu uscată, deoarece apă se bea). La Savvatievski erau în grevă circa 200 de persoane. Deţinuţii i-au scutit de grevă pe cei bolnavi. Un medic din rîndul deţinuţilor îi vizita zilnic pe greviştii. Întotdeauna este mai greu să faci greva foamei în colectiv, decît de unul singur. De obicei, se are în vedere situaţia celor mai slabi şi nu cea a deţinuţilor mai robuşti. Greva foamei are sens cînd hotărîrea este nestrămutată şi cînd toţi se cunosc bine între ei, şi există încredere reciprocă. Cînd sînt mai multe fracţiuni de partid, cînd este vorba de cîteva sute de persoane, divergenţele sînt inevitabile, cum inevitabile sînt şi grijile provocate de situaţia altora. După 15 zile, la Savvatievski a fost necesar un plebiscit secret (s-a purtat o urnă prin camere) dacă să reziste în continuare sau să se oprească greva foamei.

Între timp, Moscova şi Eichmans aşteptau: ei erau bine hrăniţi, iar ziarele din capitală nu scriau despre greva foamei şi nici mitinguri nu se ţineau în piaţa din faţa catedralei Kazanskii. Închiderea ermetică îşi punea, de pe atunci, amprenta pe formarea istoriei noastre.

Schiturile au renunţat la grevă. Nu au cîştigat-o. Dar, ulterior, s-a dovedit că nici nu au pierdut-o. Pentru iarnă, regimul a rămas acelaşi, numai că s-a adăugat tăierea lemnelor în pădure. Dar aceasta avea o logică. În primăvara anului 1925, a existat chiar aparenţa că greva s-a soldat cu o victorie. Deţinuţii din cele trei schituri din Solovki, care au ţinut greva foamei, au fost transferaţi ! Pe continent ! Nu vor mai avea de a face cu noaptea polară şi cu izolarea de jumătate de an pe continent.

Dar, pentru timpurile respective, convoiul şi porţia de hrană pentru drum erau deosebit de proaste. În afară de aceasta, curînd, ei au fost înşelaţi într-un mod perfid. Sub pretextul că şefii de grupuri vor sta mai comod în vagonul „Statului major" cu lucrurile care fac obiectul gospodăriei comune, ei au fost decapitaţi. Vagonul în care se aflau toţi şefii de grupuri a fost decuplat la Viatka şi trimis la izolatorul din Tobolsk. Abia atunci a devenit evident faptul că greva foamei din toamna trecută n-a dus, de fapt, la nici un rezultat : instituţia şefilor de grupuri era puternică şi se bucura de autoritate ; drept care, ea a fost desfiinţată spre a se introduce un regim mai sever celorlalţi. Iagoda şi Katanian au condus personal întemniţarea celor de la Solovki la izolatorul Verhne-Uralski, o clădire veche de penitenciar, care nu avusese, însă, locatari. În acest fel, a fost ea „inaugurată", în primăvara anului 1925, avîndu-l ca şef pe Dupper, care va deveni o adevărată sperietoare pentru mai multe decenii.

La noul loc de detenţie, cei de la Solovki au fost privaţi imediat de plimbările libere : camerele au fost încuiate. S-a reuşit alegerea unor şefi de grupuri, dar ei nu mai aveau dreptul de a circula prin camere. A fost interzisă circulaţia nelimitată a banilor, lucrurilor şi cărţilor între camere, cum se făcea înainte. În momentul cînd deţinuţii au început să-şi vorbească prin geamuri, santinela a tras din foişor într-o cameră. Ca răspuns, a fost organizată o obstrucţie : au fost sparte geamuri, deteriorate obiecte de inventar. (De altfel, în închisorile noastre trebuie să stai pe gînduri înainte de a sparge un geam ,pentru că nu va uimi pe nimeni dacă geamurile nu vor fi înlocuite nici iarna. Numai pe timpul ţarului venea imediat geamgiul.) Lupta continua, dar era disperată şi se ducea în condiţii dezavantajoase.

După cum povesteşte Piotr Petrovici Rubin, prin anul 1928 a avut loc o nouă grevă comună a foamei, la izolatorul Verhne Uralski. Dar nu mai exista acea stare de spirit solemnă, nu mai existau încurajările prieteneşti şi nu mai exista un medic propriu. La a nu ştiu cîta zi de grevă, supraveghetorii au început să intre buluc în camere, în număr mare, şi să-i bată, pur şi simplu, pe oamenii slăbiţi, cu bastoane şi cu picioarele. După o bătaie zdravănă, greva foamei a încetat.

■

Încrederea naivă în forţa grevei foamei noi am adus-o din experienţa şi literatura trecutului. Greva foamei este, însă, o armă pur morală şi presupune ca temnicerul să mai aibă conştiinţă. Sau ca temnicerului să-i fie teamă de opinia publică. Numai în astfel de cazuri ea are valoare.

Temnicierii ţarişti nu aveau experienţă : dacă deţinutul făcea foame, ei începeau să-şi piardă cumpătul, roiau în jurul lui, îl internau la spital. Există, în acest sens, numeroase exemple, dar nu lor le este consacrată această carte. Nu-ţi vine să crezi, dar fapt este că, pentru Valentinov, au fost suficiente 12 zile de grevă a foamei, nu numai pentru a obţine o uşurare de regim, ci şi pentru eliberarea sa deplină (după care el a plecat în Elveţia, la Lenin). Chiar şi la penitenciarul Orlovski pentru ocnaşi, greva foamei învingea întotdeauna. Deţinuţii au obţinut, prin greva foamei, o uşurare a regimului în anul 1912, o a doua — în anul 1913, inclusiv dreptul la plimbări comune pentru toţi condamnaţii politici. Aceste plimbări, după cîte se pare, erau atît de lipsite de supraveghere, încît ei au reuşit să elaboreze şi să trimită în afara penitenciarului un apel „Către poporul rus" (şi cînd te gîndeşti că erau condamnaţi la ocnă !) care a fost PUBLICAT (ca să vezi ?!), în anul 1914, în nr. 1 al revistei ,Buletinul ocnelor şi exilului". (Însăşi existenţa unui astfel de buletin înseamnă ceva. Ce ar fi să încercăm să editäm şi noi ?). În anul 1914, cu ajutorul a numai cinci zile de greva foamei (este drept că fără apă), Dzerjinski şi patru tovarăşi ai săi au obţinut satisfacerea tuturor şi numeroaselor lor revendicări.

În timpul revoluţiei din 1905 şi după aceasta, deţinuţii se simţeau în atît de mare măsură stăpîni ai penitenciarelor, încît nu mai declarau greva foamei, ci se limitau la distrugerea bunurilor penitenciarelor, ori declarau grevă, cu toate că aşa ceva nu are nici un sens cînd este vorba de deţinuţi. Astfel, în 1906, în oraşul Nikolaev, 197 de deţinuţi din penitenciarul local, după ce s-au înţeles cu cei de afară, au declarat grevă. În legătură cu această grevă, în afară au fost editate manifeste, iar, lîngă penitenciar, zilnic aveau loc mitinguri. Aceste mitinguri, la care deţinuţii priveau pe geamuri (fără obloane), au obligat administraţia să accepte revendicările deţinuţilor „grevişti". După aceasta, cei din penitenciar, împreună cu cei din afară, au cîntat împreună cîntece revoluţionare. Şi aşa au continuat opt zile. (Toate aceste lucruri se întîmplau în anul reacţiunii de după revoluţie !). Evenimente asemănătoare au avut loc, atunci, la Odesa, Herson şi Elisavetgrad. Iată cît de uşor se cucerea, pe vremea aceea, victoria !

Greva foamei

Ar fi interesant de făcut o comparaţie cu modul de desfăşurare a grevei foamei în timpul Guvernului provizoriu (din iulie şi pînă la Kornilov), dar acei cîţiva bolşevici care au fost închişi atunci (Kamenev, Troţki şi, timp ceva mai îndelungat, Raskolnikov) nu au avut, probabil, motive pentru a face greva foamei.

În anii '20, tabloul mobilizator al grevelor foamei se întunecă (desigur, depinde din al cui punct de vedere). Această metodă de luptă, binecunoscută şi, se pare, care a adus rezultatele scontate, a fost însuşită nu numai de deţinuţii politici recunoscuţi, ci şi de cei nerecunoscuţi, şi anume „contrarevoluţionarii" (articolul 58), ca şi de cei picaţi întîmplător. Dar se vede că

aceste săgeți, atît de ascuțite în trecut, s-au cam uzat sau poate că o mînă de fier le intercepta în zbor. Este drept că se mai primeau declarații scrise privind începerea grevei foamei și, la început, ele nu erau considerate ceva subversiv. Dar au fost inventate niște reguli noi și neplăcute : cel care face greva foamei trebuie să fie izolat într-o celulă specială (la Butîrki, în turnul în care a fost ținut Pugaciov), despre greva foamei nu trebuie să afle nu numai cei din afară, nu numai cei din camerele vecine, ci chiar vecinii din camera unde grevistul a stat pînă în ziua respectivă, că doar și ei reprezintă o opinie colectivă care trebuie izolată. Măsura este explicată prin aceea că administrația trebuie să fie sigură că greva foamei se face corect și că ceilalți deținuți nu-i dau de mîncare grevistului. (Dar, în trecut, cum se verifica oare ? Pe bază de cuvînt de „onoare" ?...)

Și totuși, în anii respectivi, cu ajutorul grevei foamei se mai putea obține satisfacerea unor revendicări personale.

Începînd cu anii '30, se produce din nou o cotitură a atitudinii statului față de greva foamei. Ce nevoie are statul chiar și de aceste greve slabe, izolate și pe jumătate strangulate ? Nu este, oare, ideală situația în care deținuții să nu mai aibă voință proprie în general, să nu adopte hotărîri și ca, pentru ei, să gîndească și să adopte hotăriri administrația ? În societatea nouă nu pot exista decît asemenea deținuți. Și iată că, începînd cu anii '30, nu au mai fost primite memoriile scrise cu privire la declararea grevei foamei. „Ca formă de luptă, greva foamei nu mai există !" — i s-a spus Ekaterinei Olițkaia și multor altora în anul 1932. Autoritățile au desființat greva foamei ! Și cu asta basta ! Dar Olițkaia nu a ascultat și a început greva foamei. A fost lăsată, în celulă, singură, timp de 15 zile, fără să mănînce. Apoi, a fost adusă la spital și, pentru a fi ispitită, i s-a pus în față lapte cu pesmeți. Ea a rezistat însă, și în a 19-a zi a învins : a primit dreptul la plimbare prelungită, ziare și pachete de la Crucea Roșie pentru deținuții politici (iată cît trebuia să te opintești ca să primești aceste pachete legale !). Totuși, în general, victoria nu valora nici două parale și a fost plătită prea scump. Olițkaia își amintește că și alții făceau astfel de greve fără rost : pentru a obține prelungirea plimbării sau schimbarea tovarășilor de plimbare se făcea foame cîte 20 de zile. Merita oare ? Că doar, în închisoarea de tip nou, forțele pierdute nu ți le mai poți reface. Doar se știe că, în condițiile secretului, temnicerii au următoarele mijloace puternice împotriva grevei foamei :

1. Răbdarea administrației (o cunoaștem suficient din exemplele precedente).

2. Înșelătoria. Și ea se datorează secretului. Este greu să înșeli cînd fiecare lucru este difuzat de corespondenți. Pe cînd la noi ? De ce să nu înșeli ? În anul 1933, la penitenciarul Habarovsk, S.A. Cebotariov a făcut greva foamei timp de 17 zile, cerînd ca familia sa să fie anunțată unde se află. După 17 zile a venit la el locțiitorul șefului O.G.P.U. din ținut, Zapadnîi, și procurorul de ținut din Habarovsk (după aceste grade se poate vedea că grevele îndelungate erau o raritate) și i-au arătat chitanța de la centrala telefonică, care atesta, chipurile, că soția sa a fost anunțată. În acest fel l-au convins să mănînce supă. Chitanța era, însă, fictivă. (Dar de ce, totuși, au fost îngrijorate gradele superioare ? Doar nu de viața lui Cebotariov ? Se vede, totuși, că, în prima jumătate a deceniului trei, mai exista o răspundere personală pentru o grevă a foamei îndelungată).

3. Hrănirea artificială cu forța. Această metodă este împrumutată, fără îndoială, de la grădinile zoologice. Ea poate fi utilizată numai atunci cînd se face totul în secret. Spre anul 1937, se vede treaba că hrănirea artificială se utiliza deja pe scară largă. De exemplu, în cazul grevei foamei în grup a socialiștilor de la penitenciarul din Iaroslavl, în a 15-a zi toți au fost hrăniți artificial.

Metoda are multe trăsături comune cu violul. De altfel, nici nu este altceva : patru bărbați zdraveni se aruncă asupra unei ființe slabe pentru a o obliga să facă, o singură dată, ceva ce ea nu vrea. O singură dată, pentru că ce va fi mai departe nu mai interesa pe nimeni. De la viol este împrumutată înfrîngerea voinței. Gura se deschide cu ajutorul unei plăcuțe, apoi maxilarele se desfac cu forța și, între ele, se introduce un maț: „Înghite !" Dacă nu înghiți, mațul se introduce și mai adînc, și lichidul hrănitor intră direct în esofag. Apoi, se masează abdomenul pentru ca deținutul să nu poată vărsa. Ai senzația de pîngărire, de dulce în gură, dar stomacul se bucură și simți o plăcere fizică nespusă.

Știința nu stă pe loc, astfel că au fost descoperite și alte metode de hrănire artificială : clisme, picături prin nas.

4. O atitudine nouă față de greva foamei. Se consideră că greva nu este altceva decît continuarea activității contrarevoluționare în penitenciar și că, pentru ea, trebuie aplicată o pedeapsă suplimentară. Acest aspect promitea să dea naștere unei ramuri noi în practica închisorii de tip nou, dar a rămas mai mult de domeniul amenințărilor. Și renunțarea nu se explică prin simțul umorului, ci, mai curînd, prin lene : ce rost mai are, dacă totul se poate rezolva prin răbdare ? Răbdarea celui sătul în fața celui flămînd.

Pe la mijlocul anului 1937, a sosit o directivă : pe viitor, administrația penitenciarului nu mai poartă răspunderea pentru decesele din cauza grevei foamei ! A dispărut ultima urmă de răspundere personală a temnicerilor ! (Acum, procurorul de regiune nu ar mai fi venit la Cebotariov !...) Mai mult. Pentru ca și anchetatorul să nu-și facă griji, s-a dat indicația ca zilele de grevă să fie scăzute din termenul acordat anchetei. Aceasta însemna nu numai că greva nu a avut loc, ci că, de fapt, pe durata ei, deținutul s-ar fi aflat în libertate ! Deci, singurul rezultat palpabil al grevei foamei va fi slăbirea deținutului !

Asta înseamnă : vreți să muriți ? N-aveți decît !

Arnold Rappaport a avut nenorocirea de a declanșa greva foamei la penitenciarul internelor, de la Arhanghelsk, exact atunci cînd a sosit directiva respectivă. El a ținut această grevă deosebit de strict, fără apă, treisprezece zile (de comparat cu cele cinci zile de grevă asemănătoare ale lui Dzerjinski, într-o celulă separată, și victoria deplină repurtată). În aceste treisprezece zile, în celula unde a fost închis, a intrat de cîteva ori felcerul, dar nu a venit nici medicul și nici măcar un reprezentant al administrației pentru a se interesa ce dorește el, de fapt, prin grevă ? Întrebarea nu i-a fost pusă pînă la sfîrșit... Singura atenție care i-a fost acordată de supraveghetori a fost percheziția minuțioasă a celulei, cu prilejul căreia i-a fost luată toată mahorca și cele cîteva chibrituri. Rappaport vroia să obțină încetarea abuzurilor din anchetă. Pentru greva foamei s-a pregătit științific : cînd primea pachete, mînca numai unt și covrigi, iar pîine neagră încetase să mănînce cu o săptămînă înainte de a declanșa greva. A slăbit în așa hal, încît palmele i-au devenit străvezii. Își amintește că avea senzația de ușurare și că gîndurile îi erau foarte limpezi. Supraveghetoarea Marusia, femeie cumsecade, a intrat într-una din zile în celulă și i-a șoptit : „Încetați greva ! De ajutat n-o să ajute, și veți muri ! Trebuia s-o începeți cu o săptămînă mai devreme..." El a ascultat-o și a încetat greva, fără să fi obținut ceva. I-au dat, totuși, vin roșu fiert, cu o chiflă, iar, după aceea, supraveghetorii l-au depus pe brațe în camera comună. După cîteva zile, interogatoriile au reînceput. (Și totuși, greva nu a fost chiar zadarnică : anchetatorul a înțeles că Rappaport are o voință suficient de puternică și că este gata chiar să și moară, așa că interogatoriile s-au îmblînzit. „Nici nu știam că ești ca un lup!" i-a spus anchetatorul. „Sînt", i-a răspuns Rappaport și a adăugat : „Nu voi fi niciodată ca un cîine în fața voastră").

La punctul de transfer din Kotlas, Rappaport a declarat o nouă grevă a foamei, dar ea a fost de scurtă durată și a avut o nuanță comică. El a declarat că solicită o nouă anchetă și că nu va merge mai departe spre locul de detenție. A treia zi au venit supraveghetorii : „Strînge lucrurile pentru plecare !" — „Nu aveți dreptul ! Fac greva foamei !" Atunci, patru oameni l-au ridicat pe brațe și l-au dus la baie. După baie l-au dus tot pe brațe la camera de gardă. A înțeles omul că nu poate face nimic, s-a ridicat și a pornit după ceilalți în coloană. În spate se vedeau baionetele și cîinii.

Iată, deci, cum închisoarea de tip nou a învins greva foamei din timpul burgheziei.

Chiar și oamenii puternici nu mai aveau cum să lupte împotriva regimului din penitenciar. Nu le rămînea decît să se sinucidă. Dar este, oare, sinuciderea un mijloc de luptă ? Nu cumva este, mai curînd, o renunțare ?

Socialista-revoluționară E. Olițkaia este de părere că greva foamei, ca mijloc de luptă, a fost puternic compromisă de trotkiștii și de comuniștii care i-au urmat în închisori : aceștia o declarau cu prea multă ușurință și, apoi, cu tot atîta ușurință, renunțau la ea. Chiar și conducătorul lor, I.N. Smirnov, care a declarat greva foamei înaintea procesului de la Moscova și nu a mîncat patru zile, a renunțat repede. Se spune că, pînă în anul 1936, trotkiștii negau, în principiu, greva foamei, declarată împotriva puterii sovietice și nu i-au susținut niciodată pe socialiștii revoluționari și pe social-democrații care făceau astfel de greve.

Dimpotrivă, trotkiștii cereau întotdeauna sprijin socialiștilor revoluționari și social-democraților. În cadrul etapei de transfer Karaganda-Kolîma, în anul 1936, ei i-au calificat drept „trădători și provocatori" pe toți aceia care au refuzat să semneze telegrama lor de protest, adresată lui Kalinin „împotriva exilării avangărzii revoluționare (adică a lor) în Kolima — relatează Makotinski.

Istoria va aprecia în ce măsură acest reproș este sau nu meritat. Nimeni nu a plătit, însă, atît de scump ca trotkiștii pentru greva foamei (despre grevele lor din lagăre vom mai reveni în partea a III-a). (Va urma)

Traducere și adaptare Mircea Podină

poșta redacției

Accident maritim

Grigore Popescu, București. În urmă cu puțin timp, în apele Mării Nordului, a avut loc unul din cele mai tragice accidente din istoria maritimă scandinavă.

Ferry-boat-ul danez „Scandinavian Star" — construit în Franța în anul 1972, folosit ca navă de croazieră în Marea Caraibelor și, ulterior, achiziționat de firma daneză „V. R. Gruppen" — a fost devastat de un incendiu deosebit de puternic, în largul portului Oslo. Focul a cuprins mai multe punți ale navei, provocînd 186 de victime, alte 20 de persoane fiind date dispărute. În ciuda măsurilor de salvare întreprinse de marina de coastă și de elicoptere sosite la locul accidentului, viteza cu care s-a extins focul a făcut aproape imposibilă desfășurarea normală a operațiunilor de salvare. „Căldura degajată de incendiu era atît de puternică, încît nu ne-am putut apropia la mai mult de 300 de metri de unele zone ale navei", a declarat unul din piloții elicopterelor.

Cîțiva supraviețuitori, aduși la țărm cu ajutorul elicopterelor, au arătat, în declarațiile lor, că sirena de alarmă a navei nu a funcționat iar echipajul vasului, în majoritate compus din marinari portughezi care nu vorbeau limba engleză, a fost cuprins de panică și nu a fost capabil să întreprindă măsurile de salvare ce se impuneau în asemenea situații.

În cadrul unei conferințe de presă, armatorul navei a negat acuzațiile aduse de supraviețuitori, declarînd că ferry-boat-ul corespundea tuturor cerințelor prevăzute de normele internaționale de siguranță, omologate de firma „Lloyd's", și că echipajul, „chiar dacă era compus din portughezi, aceștia erau marinari profesioniști". El a exclus, de asemenea, posibilitatea ca echipajul să fi acționat în dezordine, din cauza panicii.

După primele cercetări, s-a constatat, însă, că numai cinci din cele 15 uși metalice de protecție erau închise, iar una lipsea cu desăvîrșire. Capacele unor ventilatoare erau deschise, permițînd, astfel, flăcărilor, să se extindă cu repeziciune. Unii membri ai echipajului au mărturisit că nu știau să descifreze planurile de evacuare, iar acestea din urmă nici măcar nu le-au fost arătate. De asemenea, comandantul navei a recunoscut că echipajul nu făcuse nici un exercițiu general de salvare, în caz de incendiu.

Comandantul a mai menționat că el este convins că incendiul este opera „unui piroman profesionist". El s-a referit la alte două focare mai mici de incendiu, descoperite imediat după plecarea ferry-boat-ului din port. Se pare că asemenea focare au mai fost plasate în dreptul unor ieșiri de siguranță, în scopul de a le bloca. Încercările echipajului de a scoate pasagerii prin aceste ieșiri s-au dovedit imposibile, din cauza fumului dens și a flăcărilor. Unii membri ai echipajului au semnalat prezența, la bordul navei, a unui individ de aproximativ 55—60 ani, care a avut o comportare mai ciudată. El a atras atenția marinarilor datorită calmului și aerului preocupat cu care se deplasa pe punțile și coridoarele cuprinse de flăcări. La interpelările echipajului, el nu a dat nici un răspuns, făcîndu-se nevăzut pe una din punțile navei.

Primii miniștri ai Danemarcei și Norvegiei, Poul Schlueter și, respectiv, Jan P. Syse, au declarat că acest accident este „o catastrofă națională".

Incendiul la bordul lui „Scandinavian Star" a provocat una din cele mai grave catastrofe maritime survenite în Europa, după naufragiul lui „Herald of Free Enterprise", în 1987 (193 morți). Printre alte accidente maritime, amintim: 25 mai 1986: naufragiul unui ferry-boat în sudul Bangladeshului — 224 victime; 20 decembrie 1987: o coliziune între două nave filipineze, la sud de Manila (considerată ca unul din cele mai grave accidente din analele navigației civile), se soldează cu peste 3 000 de morți; 24 octombrie 1988: taifunul Ruby cauzează naufragiul pachebotului „Dona Marylin"; în urma scufundării acestuia, își pierd viața 254 de persoane. **(A. D.)**

„Corpul păcii"

Vasile Onica, București. Într-adevăr, directorul „Corpului Păcii", Paul Coverdale, a anunțat, recent, planuri de trimitere a unor echipe de voluntari americani în 15 țări ale lumii, din Europa de est pînă în America Latină și Africa.

„Corpul Păcii" a luat ființă în 1961 din inițiativa fostului președinte John Kennedy, cu scopul de a presta asistență țărilor în curs de dezvoltare. Această organizație selecționează, pregătește și sprijină voluntari americani pentru misiuni de cîte doi ani doar la cererea și cu încuviințarea guvernelor din țările interesate. În acest sens, voluntarii americani își îndeplinesc îndatoririle în strînsă consultare cu autoritățile țărilor-gazdă privind linia și direcția proiectelor și programelor. Cea mai mare parte a proiectelor propuse au drept scop creșterea nivelului de trai prin ameliorarea producției de bunuri agro-alimentare, ridicarea gradului de asistență sanitară, îmbunătățirea condițiilor de locuit și de transport, precum și a altor servicii de bază pentru populație.

Printre noile priorități ale „Corpului Păcii", din acest ultim deceniu al secolului, se numără acțiuni chemate să sprijine strategiile de ocrotire a naturii și mediului înconjurător, măsuri de asistență pentru stimularea sectorului particular în afaceri și întreprinderi productive, întărirea inițiativei private în curs de înfiripare în economie, precum și măsuri pentru dezvoltarea urbanistică.

Pentru prima dată, „Corpul Păcii" va trimite, în curînd, echipe de voluntari în Ungaria și Polonia, aceste inițiative urmînd să ridice la peste 100 numărul țărilor ce au beneficiat sau beneficiază de asistența oferită de această organizație. În toamna acestui an, echipele „Corpului Păcii" vor începe, pentru prima oară, misiuni în Cehoslovacia, unde se apreciază că se vor deplasa peste 60 de voluntari specializați îndeosebi în cursuri de instruire și perfecționare a cadrelor didactice profilate în predarea limbii engleze.

Trecînd la alte meridiane, se cuvine menționat că o seamă de țări în curs de dezvoltare se bucură, și ele, de o gamă largă de acțiuni oferite de „Corpul Păcii". Printre țările ce beneficiază de ajutor profesional american prin „Corpul Păcii" se numără Coasta de Fildeș, Sao Tome și Principe, Uganda, Namibia, Vanuatu și Malta. Turcia, Bangladesh și Mongolia și-au exprimat, la rîndul lor, interesul, iar în țări ca Bolivia și Haiti, voluntarii „Corpului Păcii" urmează să revină în misiune. Sînt în curs de elaborare programe noi ale „Corpului Păcii" pentru țări latino-americane, precum Panama, Chile și Uruguay.

Cosmin Dinescu, București. Ne bucură foarte mult faptul că citești cu regularitate la vîrsta ta (13 ani) revista noastră și faci acest lucru de aproape cinci ani. Am reținut dorința de a relata despre evenimente ce au loc în teritorii mai îndepărtate de România și mai puțin cunoscute. Am făcut-o și pînă în prezent, dar poate nu pe măsura interesului tău.

Taiwanul nu este un stat independent, ci face parte integrantă din R.P. Chineză, fapt recunoscut și de Statele Unite în Comunicatul de la Shanghai.

Republica Dominicană este un stat independent în America Centrală, în estul insulei Haiti. Are o suprafață de 48,442 mii km² și o populație de aproape 5 milioane de locuitori, alcătuită din mulatri (60 la sută), albi (28 la sută), negri (11,5 la sută). Limba de stat este spaniola, iar capitala în orașul Santo Domingo. Insula Haiti a fost descoperită de Columb, în 1492, iar partea de est (actualul teritoriu al țării) a fost colonie spaniolă pînă în 1821, cînd și-a proclamat independența. Republica Dominicană a cunoscut, vreme îndelungată, regimuri politice dictatoriale, ca și numeroase lovituri de stat. Economia se bazează pe agricultură: mari plantații de trestie de zahăr, banane, cafea, cacao; se mai cultivă orez, porumb, manioc, tutun. Industria este reprezentată de exploatarea bauxitei, de exploatări forestiere (în special mahon) și de producția alimentară (zahăr, rom, țigări).

Petre Sas, Cluj. Printre numeroasele propuneri venite din partea cititorilor noștri privind îmbunătățirea conținutului revistei „Lumea azi" și a formei sale grafice — pentru care le adresăm călduroase mulțumiri — am reținut-o și pe cea formulată de dumneavoastră. Desigur, dublarea numărului de pagini ne-ar permite să oferim cititorilor un volum mai mare de informații asupra evenimentelor ce se petrec în lume, precum și o diversificare a subiectelor comentariilor. Deocamdată, dificultățile pe care le întîmpinăm în procurarea hîrtiei necesare, ca și posibilitățile tehnice din tipografie ne împiedică să luăm o asemenea decizie. Sporirea numărului de pagini ar atrage, așa cum spuneți, și majorarea prețului revistei.

Avion spațial

Petra Mihalache, Timișoara. Avionul spațial încă nu a fost creat, dar se pare că oamenii de știință și inginerii fac progrese rapide în dezvoltarea tehnologiilor necesare construirii acestui aparat ce va zbura cu 27 000 km pe oră, va învinge gravitația terestră și va reuși să înconjoare globul în aproximativ 90 de minute. Colaborează la realizarea lui Departamentul Apărării din SUA și NASA. Problemele de soluționat sînt nenumărate de pildă, găsirea unor materiale care să reziste la temperaturi de 1 650 grade Celsius, conceperea unor motoare care să poată absorbi oxigenul din aerul rarefiat al păturilor înalte ale atmosferei, prevederea modificărilor produse în performanțele avionului de atmosfera neobișnuită a unui zbor supersonic. Toate acestea, deoarece un avion spațial va decola și va ateriza, virtual, pe orice aeroport al lumii, dar va transporta sateliți și alte materiale pe o orbită spațială, cu costuri mult mai ieftine, va face naveta între Pămînt și o stație spațială aflată pe orbită; concomitent, însă, un asemenea avion va putea avea și destinații militare, anume

transportarea unor bombe tot atît de repede pe cît o rachetă intercontinentală. Un recent număr al ziarului „International Herald Tribune“ publica un amplu articol cu ultime informații despre acest avion, din care spicuim pentru a răspunde întrebării dv. NASA va inaugura, anul viitor, un nou „tunel de vînt“, pentru testele de viteză. Programul de realizare a avionului a rămas în urma graficului proiectat și este de așteptat o depășire considerabilă a bugetului inițial. (Datorită dificultăților tehnologice și costurilor sporite, s-a pus în discuție renunțarea la proiect, iar Congresul dezbate acum o cale de obținere a fondurilor). Dacă toate obstacolele financiare sînt depășite, SUA pot lansa primul avion spațial experimental în 1997, cu cîțiva ani înaintea vest-europenilor sau japonezilor, care lucrează la proiecte similare. Chiar și atunci, proiectul rămîne un joc riscant, deoarece, după spusele unui oficial al NASA, „nu putem prevedea performanțele, pînă cînd nu vom vedea cu adevărat aparatul zburînd“. Motoare speciale sînt necesare pentru a imprima viteze de peste 8 Mach (de opt ori viteza sunetului și de patru ori viteza unui supersonic „Concorde“). Apoi, nici cea mai avansată simulare cu computerul nu va permite cercetătorilor să afle cum va influența fluxul de aer de mare viteză stabilitatea avionului. Dacă va fi construit, avionul spațial va avea aproximativ dimensiunile actualei navete spațiale. Dar naveta e lansată de rachete și necesită 15 000 persoane pentru întreținerea sa și a rachetelor cu combustibil solid ; un avion spațial va decola de pe o pistă, și doar 100 de persoane vor avea în grijă întreținerea lui între zboruri. Va cîntări o zecime din greutatea navetei la lansare și, de aceea, va putea duce încărcături de pînă la jumătate din cele ale navetei. Un zbor va fi mult mai ieftin decît al navetei spațiale.

„Revenirea“ lui Carter

Răzvan Cantăr, Craiova. Despre instituția prezidențială din S.U.A. și colaborarea dintre foștii președinți și actualul șef al Executivului american am scris în revista noastră nr. 12/1990. În cele ce urmează, vă oferim cîteva date despre actualele activități ale fostului președinte Jimmy Carter.

După ce a părăsit, în 1981, Casa Albă, dezavuat de opinia publică americană, care l-a preferat pe Ronald Reagan, J. Carter și-a asumat rolul omului politic de bune oficii, ce încearcă să ajute la soluționarea celor mai diverse conflicte. De pildă, Jimmy Carter a avut, din proprie inițiativă, o întîlnire la Paris cu Yasser Arafat, liderul O.E.P., cu care a abordat problema mijloacelor de instaurare a păcii în Orientul Mijlociu.

Aproape imediat după plecarea de la Casa Albă, fostul președinte democrat a fondat, în 1982, la Atlanta, statul Georgia, un centru de studii dedicat marilor probleme mondiale, Centrul Carter. Acesta servește drept cartier general, iar, uneori, drept reședință a acestui neobosit om de stat, în vîrstă de 65 de ani, căruia toți observatorii i-au prezis o dispariție totală de pe scena politică. Paralel, Carter a mai fondat, împreună cu un alt fost președinte, Gerald Ford, Consiliul șefilor de guvern liber aleși, organism independent, însărcinat cu supervizarea proceselor electorale în țările marcate de conflicte politice. În acest sens, Jimmy Carter a „supervizat“ alegerile din aprilie 1989, din Panama, unde mărturia lui a contribuit la consolidarea opiniei favorabile victoriei candidatului opoziției, Guillermo Endara, înainte de a fi înlăturat de fostul „om forte“, Noriega. În februarie, Carter a supravegheat pregătirile în vederea alegerilor prezidențiale din Nicaragua, cîștigate de Violetta Chamorro. Anul trecut, a depus eforturi susținute în medierea în conflictul din Eritreea, primindu-i pe reprezentanții oficiali la centrul din Atlanta. Conflictul nu este încă soluționat, dar dialogul continuă, negocieri directe fiind inițiate recent la Sanaa. Inițiativa eritreeană a lui Carter s-a înscris în cadrul activităților internaționale de sub egida Centrului Carter, cu rolul de a furniza ajutor independent pentru soluționarea conflictelor civile care depășesc jurisdicția organizațiilor internaționale și nu pot fi abordate de agențiile guvernamentale, din rațiuni de suveranitate sau de protocol. Centrul Carter se interesează de toate subiectele axate în principal pe ajutorarea lumii a treia și pe soluționarea crizelor internaționale. Finanțarea bugetului său, de 16 milioane dolari, și a personalului, de 125 colaboratori permanenți, este asigurată din diverse surse — guvernul suedez și norvegian, un industriaș japonez și o mare bancă europeană.

Programul cel mai important al Centrului este „Global 2000“, organizație de ajutor internațional pentru combaterea maladiilor și creșterea producției agricole în lumea a treia. Acesta este condus de Norman Borlaug, laureat al Premiului Nobel pentru pace în 1970, care s-a distins prin eforturile sale în favoarea „revoluției verzei“ în India și Pakistan. De program beneficiază milioane de agricultori din toată Africa.

poșta redacției

Toate aceste activități îi conferă lui Jimmy Carter un nou prestigiu în S.U.A. Ignorat și chiar ridiculizat sub Administrația Reagan, care a făcut din el simbolul „Americii slabe“, Carter are relații bune cu America președintelui Bush. Au fost elogiate eforturile depuse de el în Panama, Nicaragua și Etiopia, iar președintele Bush l-a primit, după turneul efectuat în Orientul Mijlociu, pentru a-i asculta părerile. „Carter este unul din puținii președinți care vor rămîne în memorie atît pentru cariera post-prezidențială, cît și în calitate de președinte“, estima Michael Robinson, expert al Universității Georgetown.

Alexandru Vasile, Bistrița, județul Bistrița-Năsăud. Despre Hong Kong am publicat în numărul 15 al revistei noastre, un amplu documentar. Despre evenimentele din Lituania, cît și despre alegerea primului președinte al U.R.S.S., am scris în ultimele numere (nr. 12, 13 și 14/1990). Am scris, recent, și despre accidentul de la Rabta, din Libia, ca și despre convorbirile „Doi plus patru“ privind unificarea Germaniei (nr. 7, 8 și 12/1990). Întrebarea referitoare la situația actuală și de perspectivă privind stațiile de radio și TV de pe teritoriul României vă rugăm s-o adresați Radioteleviziunii Române Libere. Despre alte întrebări, în numerele viitoare ale revistei noastre. Vă mulțumim pentru urările adresate și așteptăm noi scrisori din partea dumneavoastră.

Obezitate

Aurel Boghici, Constanța. Nu știm dacă aveți un motiv anume cînd vă interesați despre obezitate. Dată fiind întrebarea pe care o puneți, încercăm să vă răspundem prezentîndu-vă opiniile unui specialist.

„Obezitatea este o boală psihică, cu mari repercusiuni asupra fizicului, principala sa caracteristică fiind obsesia pentru mîncare și lipsa oricărei abțineri de la aceasta“ — opinează psihiatrul brazilian dr. Flavio Gikovate, în cartea sa „Să nu mai fim grași“. Gikovate, el însuși fost obez, relatează, de fapt, propria sa istorie clinică, pe care a scris-o, deoarece și-a dat seama, după cum mărturisește, că această boală nu este tratată cu toată seriozitatea psihologică necesară. El se declară dușmanul dietelor și al medicamentelor de orice fel, rețetate de către medic sau, mai rău, pe care unii și le prescriu singuri.

„Regimurile alimentare pentru slăbire îngrașă — afirmă el. Desigur, nu imediat, dar, într-o perioadă mai lungă, cu siguranță. Sînt foarte puțini acei care reușesc să respecte dieta și să-și mențină aceeași greutate timp de doi sau trei ani. Cei mai mulți slăbesc, dar după puțin timp, reîncep să se îngrașe. În ceea ce privește medicamentele, imediat ce sînt sistate, se petrece același lucru“.

Medicul brazilian explică faptul că, de obicei, oamenii recurg la mîncare atunci cînd au probleme ; apoi, își dau seama că s-au îngrășat și încearcă să elimine obezitatea. Aceasta începe să devină principalul scop al vieții lor. „Obsesia le provoacă schimbări în metabolism. Se înregistrează o scădere a degajării calorice, fapt care îngreunează pierderea de greutate. Dietele nu dau nici un rezultat iar bolnavul intră într-un cerc vicios, în care depresiunea crește mereu și din care nu găsește ieșire. Obezul recurge la regimul alimentar, iar acesta îi generează ideea de privațiune, și, implicit, îi mărește pofta de mîncare, precizează el.

După părerea lui Gikovate, este falsă opinia că grașii mănîncă mai mult decît slabii. „Peste o jumătate din obezi mănîncă mai puțin decît oamenii normali. Ei sînt grași doar pentru că metabolismul lor s-a schimbat și nu vor putea să slăbească, chiar dacă vor mînca mai puțin“.

Doctorul Gikovate consideră că trebuie să facem distincție între cauzele care conduc la abuzul de mîncare și acelea care contribuie la „menținerea obezității“. El propune să fie spart cercul vicios al obezului, care trebuie să evadeze din propria-i închisoare și, în cazul în care cauzele originare se mențin, este necesar să recurgă la tratamentul psihic.

Obezul recurge la regim alimentar și medicamente pentru că dorește rezultate imediate, dar acestea nu pot fi definitive. Pe de altă parte, mulți medici caută rezultate rapide pentru a-și ridica prestigiul. „Ideea mea este să vindecăm obsesia, aceasta fiind calea vindecării definitive. Desigur, este greu, pentru că metabolismul nu se modifică mai repede de cîteva luni. La început, bolnavul va fi liber să se îngrașe sau chiar să abuzeze de alimente «interzise»... pînă cînd acestea vor înceta să mai fie tabù și se vor transforma în alimente obișnuite“.

poșta redacției

„Săptămîna frăției"

Daniel Zorilă, Tg. Cărbunești. Din 1951, cînd a fost organizată pentru prima oară, și pînă în prezent, „Săptămîna frăției" a reprezentat, în egală măsură, un prilej de culegere, cumpătare, dar și de amintiri. Actuala ediție s-a desfășurat în R.F.G., sub deviza „Justiție și dreptate" și prin contribuția „Societății pentru înțelegere între creștini și evrei". Redăm, în cele ce urmează, fragmente dintr-un comentariu al postului de radio „Deutsche Welle". Sub impactul evoluțiilor rapide spre unificarea Germaniei, această manifestare — se spune în comentariu — a căpătat, în acest an, semnificații deosebite, pe care diverși comentatori le-au evidențiat. Unitatea germană, care, curînd și în mod inevitabil, îi va reuni pe germani într-un stat unitar, este considerată de unii și, mai ales, de cei care au căzut victime ale terorii naziste, drept o consecință nedorită a transformărilor revoluționare survenite în R.D.G. Pentru aceste victime, scindarea Germaniei a reprezentat și un fel de pedeapsă pentru crimele de la Auschwitz, pentru holocaust. Unii intelectuali vest-germani de stînga împărtășesc, însă, și ei, această idee. Günther Grass, de pildă, manifestîndu-și dezacordul față de apropiata unificare a Germaniei, își motiva atitudinea prin supoziția că un stat german unitar ar putea crea premisele unui nou Auschwitz. Or, o atare ipoteză nu numai că este aberantă, ci complet anti-istorică și falsă în întregime ! Căci, — se apreciază în comentariul postului de radio „Deutsche Welle" — condițiile pentru un Auschwitz nu au fost îndeplinite prin existența unui stat german unitar, ci prin cumplita situație care a făcut ca acest stat să cadă în mîinile unor criminali, în ale căror concepții justiția reprezenta un „lux democratic" iar dreptatea — așa cum ei înșiși afirmau — le era necesară nu doar spre a o încălca, ci spre a o așeza în afara legii. Tocmai de aceea, numeroasele acțiuni ce au avut loc în cursul „Săptămînii frăției" s-au referit la aceste noțiuni și evenimente istorice, specificîndu-se sau subliniindu-se legăturile inalienabile dintre etică și justiție, dintre morală și dreptate.

În timpul dictaturii naziste, aceste strînse corelații — indestructibile, în esența lor — au fost nu numai ignorate, ci și sfidate. Datoria cea mai stringentă a democraților, după eliberatorul sfîrșit al regimului nazist, a reprezentat-o restructurarea, într-un corp omogen, a justiției, eticii, moralei, dreptului și dreptății. În zona de ocupație sovietică, care, cu începere din 1949, a fost denumită R.D.G., atît de necesarul proces de reașezare a valorilor etice, morale și juridice la locul cuvenit a fost însă perturbat și împiedicat. Democrații au devenit, ei înșiși, victime. Au fost urmăriți, reprimați și, odată cu ei, au fost expuși acelorași proceduri chiar adversarii și victimele nazismului. Nu trebuie omis încă un fapt : stalinismul a înlocuit, în R.D.G., justiția prin așa-numita „legalitate socialistă". Aceasta nu a fost, de fapt, decît o farsă roșie a justiției. Mai trebuie relevat și faptul că genocidul comis de naziști, mai ales împotriva evreilor, teroarea pe care național-socialiștii au instaurat-o au fost, oficial, prelucrate, la nivel istoric, dintr-o perspectivă unilaterală și mioapă. Din cea a rezistenței pe care comuniștii au opus-o amintitelor fărădelegi. Iar holocaustul a fost minimalizat în manualele de istorie din R.D.G. la dimensiunile unor paragrafe lapidare. Cît despre regimul din R.D.G., acesta a defăimat sionismul, cotîndu-l drept „o ideologie dușmănoasă". Semnificativ este, în acest context, faptul că R.D.G., abia după cotitura revoluționară, a făcut Israelului oferta reluării relațiilor diplomatice. Toate aceste fapte și corelații se cuvin privite cu luare aminte, mai ales atunci cînd este luată în discuție problema unității germane. Aceasta va fi desăvîrșită doar prin deplina respectare a principiilor fundamentale ale libertății și democrației și, abia după ce procesul va fi fost încheiat, se va putea afirma că justiția și dreptatea sînt, din nou, instaurate și respectate de întreaga Germanie.

Din „Murphologie"

Consecințe ale legilor lui Murphy

1. *Nimic nu este așa de ușor precum pare*
2. *Toate durează mult mai mult decît s-ar crede*
3. *Dacă se pare că o experiență se poate rata în patru moduri diferite și se elimină aceste posibilități, imediat apare a cincea*
4. *Dacă evenimentelor li se permite o desfășurare liberă, ele progresează din rău în și mai rău*
5. *Ori de cîte ori ne hotărîm să facem ceva, de fiecare dată apar probleme mai urgente de rezolvat*
6. *Orice soluție generează noi probleme*
7. *Este imposibil să se rezolve orice problemă fără greșeală, deoarece greșelile sînt mai ingenioase decît noi*
8. *Natura mamă este de partea greșelilor ascunse*
9. *Natura mamă este parșivă.*

Asociația română de drept umanitar

Dan Alexandrescu, București. Prima Asociație română de drept umanitar, care s-a înființat, recent, la București, este o organizație profesională, ce are ca obiectiv să militeze pentru promovarea și respectarea standardelor internaționale cu caracter umanitar, prevăzute în convenții internaționale la care România este sau trebuie să devină parte, să atragă atenția opiniei publice asupra marilor pericole care planează asupra omenirii și să propună soluții, în cadru instituțional, pentru eradicarea lor.

Asociația — care reunește oameni de știință și cultură, diplomați, ziariști, militari, studenți, personal al Crucii Roșii s.a. — constituie un forum de cercetare, dezbatere, schimburi de vederi și de experiență și de difuzare a rezultatelor cercetării și informațiilor în domeniul umanitar, în vederea găsirii celor mai adecvate mijloace de atenuare a suferințelor umane, în conformitate cu normele dreptului internațional umanitar.

Activitățile Asociației se vor desfășura prin efectuarea de cercetări, organizarea de mese rotunde, seminarii, cursuri de perfecționare, conferințe, difuzarea normelor dreptului internațional umanitar și a principiilor Crucii Roșii Internaționale, publicarea de lucrări cu caracter monografic și informativ și a unor culegeri de documente, articole și informații în următoarele domenii : al ameliorării suferințelor umane în caz de conflict armat, tulburări și tensiuni interne ; al promovării drepturilor omului la nivelul standardelor internaționale convenite prin înțelegeri interguvernamentale ; al protecției umanitare în caz de catastrofe și de poluare a mediului ; al dreptului refugiaților și al protecției bunurilor culturale.

În dorința de a introduce știința românească a dreptului umanitar în circuitul internațional, Asociația își propune să stabilească relații de colaborare cu instituții, organizații și organisme interne și internaționale de profil, precum și cu specialiști reputați în materie, din diferite state.

Coordonatorul rubricii : Aurel Zamfirescu

Colectivul redacțional : Mihaela Brumă, Ștefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crișu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoșa — șef de secție, Ilie Olteanu — secretar general de redacție, Radu Pascal, — redactor șef adjunct, Ilie Șerbănescu, Doina Topor, Stelian Țurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu — șef de secție. Secretariat de redacție și tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Marin Pieleanu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă, Florin Zamfiroiu. Tipografi : Ion Matei, Aurel Stănescu, Gheorghe Sandu. Revista „Lumea azi", București, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, cod 71341, căsuța poștală 33—29, telefon 17 60 10 ; internațional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă. P.O. BOX 12—201, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

C.P.B.

RADIORECEPTOARE

STAȚIONARE

O companie plăcută pentru orele dumneavoastră libere... radioreceptorul MILCOV, DUO sau CLUB 01.

MILCOV, DUO, CLUB, în toate magazinele comerțului de stat.

Pentru informarea celor interesați să-și procure unul dintre radioreceptoarele staționare, iată cîteva date :

- Radioreceptorul MILCOV :
  - două game de undă : UL și UM ;
  - alimentare : 4 baterii R 20 (4 x 1,5 V) sau la rețea de 220 V/50 Hz ;
  - prețul : 600 lei.
- Radioreceptorul DUO :
  - două game de undă : UL și UM ;
  - alimentare : 4 baterii R 20 (4 x 1,5 V) sau la rețea de 220 V/50 Hz ;
  - prețul : 600 lei.

Radioreceptorul CLUB 01 :
- patru game de undă : UL, UM, US, UUS ;
- alimentare : rețea de 220 V/50 Hz ;
- prețul : 1 300 lei.

Rețineți !

- Radioreceptoarele MILCOV, DUO, CLUB – moderne, funcționale, utile !

ACASĂ LA MUNTE SAU LA MARE

Electronica – un atribut al epocii moderne !

Creațiile ei : SONG, TOP, IRIS, SOLO, GLORIA înfrumusețează viața cotidiană.

SONG, TOP, IRIS, SOLO, GLORIA – radioreceptoare portabile... de buzunar, poșetă, servietă sau de umăr.

- Ușoare și comod de purtat.
- Prezintă sensibilitate, selectivitate, audiție plăcută, clară.
- Se pot cumpăra la prețuri convenabile.

SONG, TOP, IRIS, SOLO, GLORIA – radioreceptoare portabile ideale pentru drumeții și excursii.

SONG, TOP, IRIS, SOLO, GLORIA, în toate magazinele comerțului de stat specializate în desfacerea produselor electronice.

Pentru informarea celor interesați să-și procure unul dintre radioreceptoarele portabile SONG, TOP, IRIS, SOLO, GLORIA :

TOP IRIS SONG SOLO GLORIA

Denumirea radioreceptorului	Game de undă	Sistem de alimentare	Greutate (g)	Preț (lei)
SONG	UM, UUS	3 baterii R6 (4,5 V)	300	610
TOP	UM	2 baterii R6 (1,5V x 2)	200	341
IRIS	UL, UM	2 baterii R6 (1,5 V x 2)	250	371
SOLO 100	UL, UM	2 baterii R6 (1,5 V x 2)	290	371
SOLO 300	UL, UM, UUS	4 baterii R6 (1,5 V x 4)	550	685
SOLO 500	UL, UM, US, UUS	4 baterii R 14 (1,5 V x 4) sau rețea 220 V	1 000	885
GLORIA	UUS, ULS , UM, US,	6 baterii R 20 (1,5 V x 6) sau rețea 220 V	1 100	1 382

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D. 555

LUMEA azi

Nr. 18 3 mai 1990

OSTATECII - capătul tunelului?

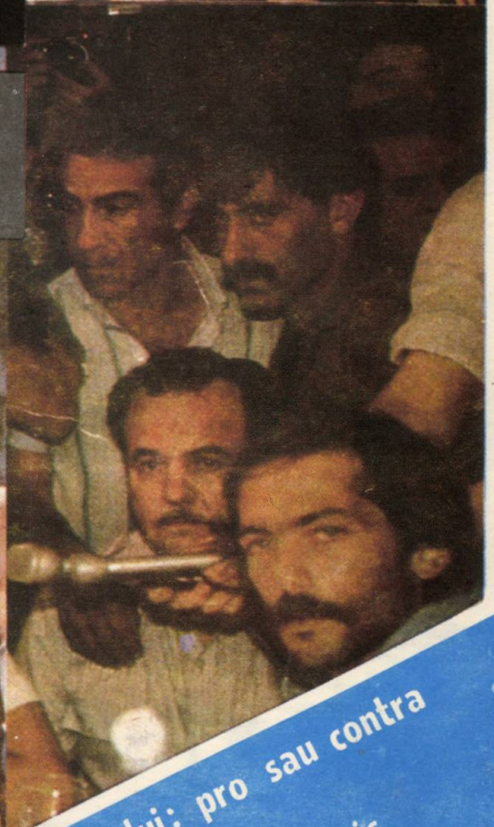

Convertibilitatea leului: pro sau contra

Spionajul electronic la îndemîna oricui...

Partidul Democrat Constituțional

Partidul Uniunea Creștin Democrată din România – Timișoara

Partidul Uniunea Republicană

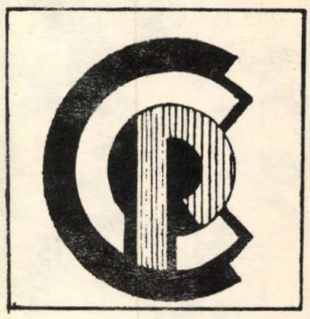

Partidul Cooperatist

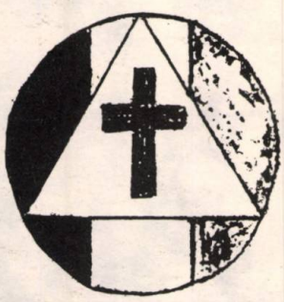

Partidul Uniunii Creștine din România

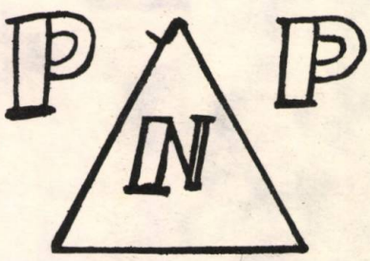

Partidul Național Progresist

Partidul Democrat Agrar din România

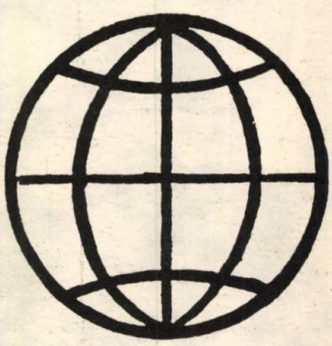

Partidul Social Democrat Român

Partidul Pacifist al Tineretului Liber din România

Îndemnuri la opțiune...

Reproducem, în continuare, semnele electorale ale partidelor din țara noastră.

Liga pentru Dreptate

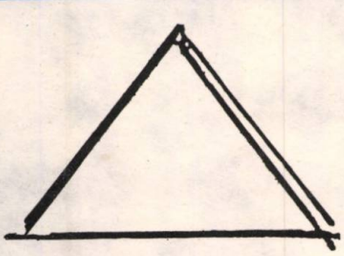

Uniunea Democrat Creștină

Partidul Țărănesc Român

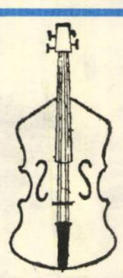

Partidul Unit Democrat al Romilor, Rudarilor și Lăutarilor din România

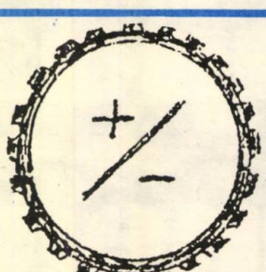

Asociația Tehnico-Economică Laburistă

Partidul Liber Democrat

Partidul Național Democrat

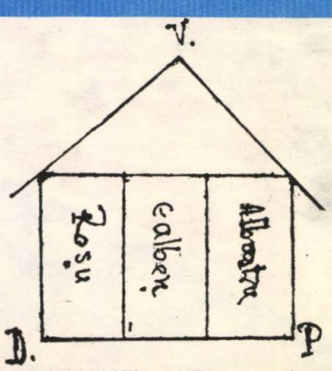

Partidul Viitorul Democratic al Patriei

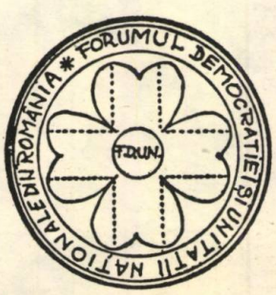

Forumul Democrației și Unității Naționale din România

21 Decembrie 1989

Partidul Ecologist Umanist Fondat în Arad

18 săptămînal independent de politică externă

LUMEA azi

nr. 18 (19 serie nouă — 1382) 3 mai 1990

EDITORIAL 2 ● Și totuși, consensul. Radu Pascal

INTERVIUL NOSTRU 9 ● **BOGDAN BALTAZAR, director în M.A.E. : „V-ați dat seama că am vorbit și în românește ?"** Interviu realizat de Anca Voican

DECLARAȚII 19 ● **„Sintem pentru desființarea barierelor de orice natură". Dr. ing. Victor Surdu, președintele Partidului Democrat Agrar din România**
19 ● **„Militäm pentru realizarea unei uniuni vamale și ecologice cu țările vecine". Toma George Maiorescu, președintele Mișcării Ecologiste din România**
19 ● **Posibilități de dezvoltare a unor relații cu caracter permanent Marius Cârciumaru, președintele Partidului Socialist Democratic Român**
20 ● **„Statornicirea unui climat de colaborare cu toți vecinii". Mihai Grama, președintele Uniunii Democrat Creștine**
20 ● **„Esențială ni se pare integrarea în Europa". Virgil Ciobanu, secretar general al Partidului Socialist Liberal.** Declarații consemnate de Aurel Zamfirescu

ARTICOLE 10 ● **Ostaticii din Liban — capătul tunelului ?** Liana Enescu, Ștefan Cârjă
12 ● **Spre o economie de piață. Convertibilitatea leului : pro sau contra ?** Ioan Popa
13 ● **Praga. Polemică în perspectivă electorală.** Adrian Dascălu
21 ● **În oglindă. Confuzie.** Stelian Țurlea
28 ● **Spărgătorul de gheață.** Postul de radio BBC
29 ● **Spionajul electronic la îndemîna tuturor.** „Science et vie"

DIN ACTUALITATEA INTERNAȚIONALĂ 3 ● **Negocierile de la Viena. Timpul presează.** I. Madoșa
4 ● **Bonn. Spre un acord statal vizînd uniunea monetară.** Vasile Crișu
4 ● **Atentatul asupra lui Oskar Lafontaine**
5 ● **Gdansk. „Un drum al speranței".** Rodica Dumitrescu
6 ● **Lech Walesa dixit...**
7 ● **Atena. Punctele programului conservator.** I. Madoșa
8 ● **Nigeria — Sudan. Acum, militarii au eșuat...** Dumitru Constantin

REPORTAJ PE GLOB 14 ● **Paris — reportaj fără frontiere (3).** Stelian Țurlea

SERIALE 22 ● **Tragedia de la Katyn (3).** Dumitru Constantin
24 ● **Arhipelagul Gulag. (17)**
26 ● **Acei bolnavi care au guvernat (13)**
27 ● **Viața unui superspion (8)**

RUBRICI 16 ● **1 000 + 1**
31 ● **Profil. Reiner Cppelmann, ministrul dezarmării și apărării al R.D.G.**
31 ● **Poșta redacției**

Închiderea ediției : miercuri, ora 12

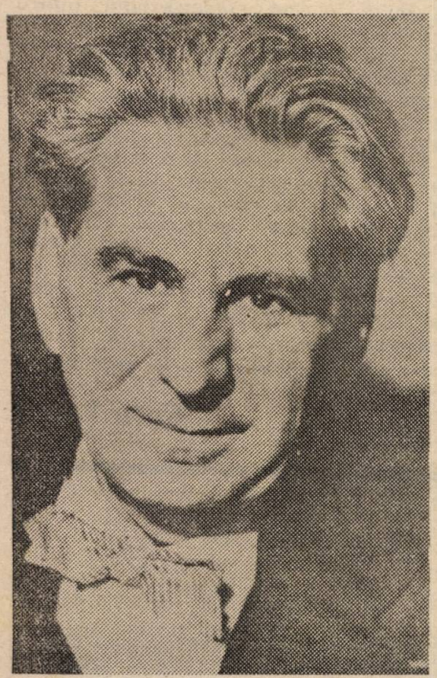

Cea mai curentă prejudecată întreținută de noi înșine și de străini este că sîntem o națiune tînără, bineînțeles în stare de un frumos viitor. Asta dă un anume optimism, însă nu e mai puțin prilejul unui aer protector din partea popoarelor vechi, ba chiar a unor pretenții de superioritate a cutărei națiii de curînd imigrate.

George Călinescu

Coperta I
Sorin Turculeț

editorial

Și totuși, consensul

Cele două săptămîni rămase pînă la data alegerilor par să se deruleze în ritmul intempestiv al unei avalanșe a celor mai diverse și contradictorii stări de spirit populare, care riscă să debordeze din matca, încă prea firavă, a unei democrații la început de drum. O democrație care încearcă să se cristalizeze, mai întîi, în paragrafe de legi și decrete, pentru ca, doar apoi, să funcționeze în multiplicitatea ipostazelor sociale, economice, spirituale. De aici, absența unei necesare — și salutare — sincronizări între legalitatea (provizorie), puterea de stat (provizorie), puterea legislativă (provizorie) și mișcările, cele de profunzime sau cele de suprafață, care frămîntă oamenii.

Revoluția nu și-a consumat dinamica din care se autoalimentează, în timp ce democrația nu și-a găsit combustia internă pentru a se autoimpune printr-un consens întemeiat pe valori general acceptate. Instrumentul democratic e, deocamdată, prea fragil pentru a risipi teama, atît de larg și înfrigurat resimțită, că, la o încercare mai gravă, ori ar putea fi abandonat în favoarea unui act coercitiv, ori, dimpotrivă, s-ar rupe în mîinile celor ce se cred îndrituiți să-l utilizeze ; sigur e că nimeni nu crede în virtuțile baghetei magice care ar converti, de la sine, miracolul revoluției în realitatea democrației. Cei prea tineri pentru a nu fi prea grăbiți să afle adevăruri încă nespuse resimt realitatea prea multor întrebări rămase fără răspuns sau cu răspunsuri prea des amînate pentru mai tîrziu.

În această atmosferă, încărcată de tensiunea luptei pentru putere, s-a născut un curent de factură extraparlamentară, nesupus rigorilor de partid, care se pronunță pentru ruptură rapidă cu structurile vechiului regim și încearcă să capteze energiile străzii împotriva unei ierarhii provizorii, exprimînd teama că „provizoratul e cel care durează". Manifestațiile din București și Timișoara dintr-un asemenea fenomen s-au născut ; exprimată în plan moral, dar avînd precise obiective politice, intransigența revendicărilor lor contestă norme electorale decise prin consultare și vot parlamentare ; acuzînd furtul de revoluție, discursul lor este monocord și cantonat într-o opoziție puțin înclinată spre compromis și, în același timp, susceptibilă la manevrarea ei de către adversari declarați ai puterii prezidențiale și guvernamentale actuale. Denunțînd „marginalismul" și „caracterul nereprezentativ" al acestor explozii — care, cu timpul, par să se instituționalizeze în perimetre geografice și sociale delimitate —, puterea le refuză, la rîndu-i, dreptul la dialog, cu speranța autoizolării lor, sub impactul curentelor de adîncime ale unei țări pe care o presupune sătulă de zgomotul confruntărilor și, mai mult ca orice, doritoare de liniște. Cu trecerea zilelor, proliferează, însă, sferele de neînțelegere, iar platformele de consens propuse se resping reciproc, într-o accelerată bătălie a unor opțiuni și forțe care profesează ireconciliabilul. Indiferent de polul ideologic la care s-ar afla, partidele, grupările, forțele dedicate, cu fervoare, păstrării puterii, cele lansate în competiția pentru cucerirea ei, toate evoluează într-un peisaj al punților de dialog subminate, în goana după legitimarea pe care, înainte de a le-o oferi urnele, încearcă să le-o confirme aderența piețelor publice și străzilor — atît de schimbătoare în atitudine, atît de orgolioase de rolul inedit ce le-a fost acordat, atît de pline de speranțe și, deopotrivă, de neliniști.

De la înălțimea forurilor prezidențial și guvernamental, din incinta mini-parlamentară, se aude apelul la calm și la rațiune, dublat de avertismentul perspectivei de destabilizare, cu toate consecințele previzibile și imprevizibile. Din cercuri mai mult sau mai puțin largi, din însăși desfășurarea campaniei electorale, perceptibil e sentimentul nerăbdării și neîncrederii. Și de-o parte, și de alta, intoleranța face o carieră conținînd pericolul de a nu se mai auzi decît pe sine. În acest răstimp, o imensă majoritate, încă tăcută, își rezervă dreptul la cuvînt, într-o răbdătoare așteptare, ale cărei margini nici unii, nici alții nu le cunosc.

Explicabile sînt, însă, și neîncrederea, și graba, și exigența celor care, sub povara speranțelor înșelate, se cantonează și astăzi, în revoltă, ca mod de afirmare. După cum la fel de explicabilă e așteptarea cuminte a celor care au acumulat speranțe în doze excesive pentru a părea celorlalți ca anesteziați în fața atîtor incertitudini și necunoscute.

Atitudinile politice și morale se exercită, acum, în acel „noman's land" dintre revoluție, care nu se face și nu se conduce după legi și decrete, și democrație, care, pentru a se naște, i-a trebuit o revoluție, dar, pentru a se dezvolta, îi sînt necesare serenitatea și echilibrul postrevoluționare, fără de care nici o lege și nici un decret nu au șansa de a fi liber asumate. Tranziția presupune, însă, nu numai recurgerea la verdictul urnelor, ci și curajul și răbdarea dialogului, dus chiar și în forme neconvenționale, pentru consens național. Între toți și cu aportul tuturor factorilor puterii sau care pot influența puterea, în parlament, în guvern, la președinție sau aflați în stradă. Înainte de vot și — de presupus — și după aceea.

Radu Pascal

STOP CADRU

O fotografie intrată în tradiția reuniunilor la nivel înalt, ale „celor 12", surprinși aici împreună cu miniștrii lor de externe și în prezența șefului Comisiei executive a C.E.E. de la Bruxelles. La Castelul din Dublin, șefii de stat sau de guvern au fost oaspeții premierului irlandez pentru o reuniune extraordinară, dedicată, inițial, reunificării germane. Dar a cărei agendă a fost agrementată cu problema construcției politice comunitare, pentru ca, în cele din urmă, să se discute relațiile cu Europa răsăriteană, situația din Lituania și să se încheie cu amînarea problematicii unității politice pentru luna iunie. Și, contrar tuturor uzanțelor, reuniunea să aibă loc la Paris și nu la Dublin. Nimic neobișnuit la „cei 12" de a înainta astfel, prin cercuri concentrice, prin amînări și detalieri tehnice, spre un obiectiv comun. Pentru care, în fond, mai este timp, pînă la 1 ianuarie 1993. Ultimii 33 de ani au dovedit cît de încet, dar sigur, a evoluat vestul Europei spre comunitatea economică a celor 320 milioane de consumatori — o piață uriașă și un exportator mondial de temut, care dialoghează, de la egal la egal, cu S.U.A. și Japonia. Dar amănunte, în numărul viitor, pînă cînd se vor stringe într-un mănunchi ecourile acestei reuniuni care s-a desfășurat într-un peisaj european complet schimbat, marcat de democratizarea Răsăritului

Negocierile de la Viena

Timpul presează

Săptămîna trecută, la Palatul Hofburg din Viena s-a încheiat o nouă fază (a 6-a) a negocierilor privind reducerea forțelor armate și armamentelor convenționale în Europa (CFE) și a celor — simultane și complementare — asupra adoptării unor măsuri suplimentare de creștere a încrederii și securității pe continent (C.S.B.M.).

Desfășurată cu începere de la 15 martie, noua rundă nu a confirmat, decît în mică măsură, speranțele și așteptările unor progrese rapide, substanțiale, mai ales sub impactul schimbărilor politice din această parte a lumii, al voinței participanților de a contribui la realizarea unor prime înțelegeri cuprinzătoare pînă în luna noiembrie și de a facilita, astfel, convocarea unei preconizate conferințe paneuropene la nivel înalt pînă la sfîrșitul anului. După ce lucrările inaugurale, de la Ottawa, din luna februarie, ale reuniunii statelor din NATO și Tratatul de la Varșovia asupra regimului „cerului deschis", convocate la nivel de miniștri de externe, au marcat un prim și hotărît pas în direcția accelerării tratativelor C.F.E., prin acordul sovieto-american referitor la plafonul trupelor reciproce în Europa centrală, în fața forumului C.F.E. de la Palatul Hofburg a apărut un nou și important impediment. El provine, în special, după aprecierea observatorilor, din multiplele probleme antrenate de procesul rapid al reunificării Germaniei și, mai precis, din insistența sovietică de a condiționa progresele spre dezarmarea convențională de evoluțiile ce vor fi înregistrate la discuțiile în formula „2+4" (cele două state germane și puterile învingătoare în ultimul război mondial) asupra căilor și modalităților practice de realizare a acestui proces. În mod evident, unificarea sau reunificarea Germaniei antrenează, pentru ansamblul negocierilor în curs, o serie de întrebări esențiale. Va aparține statul german unit Alianței nord-atlantice, cu un regim special pentru zona lui răsăriteană, cum propun țările occidentale și cum Moscova nu pare dispusă să accepte ? Sau, în caz contrar, care ar fi soluția de schimb ? În actuala etapă, oricum, asemenea întrebări — apărute treptat la negocierile de la Viena, pe măsura derulării schimbărilor politice de pe continent — au fost și sînt de natură să influențeze negocierile pentru reducerea reciprocă a forțelor și armamentelor convenționale, pentru asigurarea unui echilibru militar stabil și, în perspectivă, pentru eliminarea riscurilor oricărei operațiuni ofensive de amploare. Întrebat, de altfel, asupra acestei chestiuni, la încheierea celei de-a 6-a runde, conducătorul delegației sovietice, Oleg Grinevski, a apreciat că procesul reunificării Germaniei este „istoriceşte inevitabil" și nu ar putea să fie considerat ca un „obstacol" în calea tratativelor de la Viena, cu condiția, însă, de a fi găsită „o soluție satisfăcătoare asupra aspectelor militar-politice ale unității germane". Această problemă, a adăugat el, va fi discutată în amintita formulă „2+4", dar, pentru cele 23 de state implicate în negocierile C.F.E. (cele 16 țări membre ale N.A.T.O. și cele șapte din Tratatul de la Varșovia), este important „să urmărească atent ceea ce se petrece". În opinia sa, chestiunea ar fi următoarea : **dacă** și **cum** o Germanie unită va fi introdusă în „schema" negocierilor de dezarmare (desfășurate, practic, între două „grupuri" militare) și **cum** se va ține seama de forțele ei armate în plafoanele stabilite pentru fiecare alianță.

La aceeași conferință de presă, delegatul sovietic a apreciat că încheierea unui prim acord de dezarmare convențională, în cursul acestui an, rămîne încă posibilă, chiar dacă, evident, timpul a început să preseze. De fapt, exceptînd pauza care urmează (pînă la 14 mai) și celelalte întreruperi programate, au mai rămas, pînă în noiembrie, doar 24 de săptămîni de negocieri. De unde, potrivit aprecierii generale, necesitatea unui nou impuls, al grăbirii ritmului de lucru.

Șeful delegației americane, James Moolsey, a remarcat, de asemenea, că, la runda recent încheiată, nu s-a înaintat atît de repede, pe cum se spera la începutul ei. Pe de altă parte, la încheierea lucrărilor, el a respins un demers sovietic, din aceeași zi, privind „distrugerea" sau „transformarea" armamentelor reduse de părți potrivit tratatului aflat în curs de negociere. La 13 martie, țările NATO au prezentat și ele un proiect de acord în această privință, dar prevăzînd o singură alternativă. „Occidentalii — a precizat J. Moolsey — insistă asupra faptului că echipamentul excedentar trebuie să fie distrus".

După cum se știe, pe agenda negocierilor de dezarmare de la Hofburg se află probleme privind șase categorii importante: avioane de luptă, elicoptere, tancuri, vehicule blindate pentru transportul trupelor, artilerie și efective militare. De-a lungul rundelor de pînă acum, inclusiv cu prilejul celei încheiate săptămîna trecută, fiecare dintre acestea a constituit obiectul unor discuții amănunțite, specializate, realizîndu-se și progrese notabile în mai multe domenii, fie de ordin principial, fie concret. Dificultățile încă existente (îndeosebi cu privire la definiția avioanelor de luptă și la stabilirea unor plafoane reciproc acceptabile, dar și cu alte aspecte, cum ar fi măsurile de verificare și control sau destinația echipamentelor dezafectate) ar urma, desigur, să fie abordate, în continuare, la rundele viitoare, și să-și

I. Madoșa

(Continuare în pag. 4)

STOP CADRU

Conform calendarului stabilit anterior, la Budapesta se desfășoară, începînd de la 23 aprilie, cea de-a doua fază a Conferinței țărilor N.A.T.O. și a statelor participante la Tratatul de la Varșovia pentru stabilirea regimului de „cer deschis". Inițiată la Ottawa, la 12 februarie a.c., într-un climat de optimism, prima fază a acestei reuniuni s-a încheiat, 15 zile mai tîrziu, prin consemnarea unor dificultăți neașteptate, mai complexe decît s-ar fi putut bănui. După aprecierea observatorilor, principalele divergențe apărute în cadrul negocierilor se referă la chestiuni de fond, esențiale, cum ar fi echipamentul tehnic pentru avioanele ce ar urma să efectueze zboruri de control deasupra țărilor din alianța adversă și numărul de zboruri autorizate. Cum s-a menționat și la inaugurarea noii faze, de la Budapesta, Uniunea Sovietică se opune, mai ales, instalării unui echipament prea sofisticat pe aparatele destinate zborurilor de control și, în plus, solicită excluderea unor zone ale imensului ei teritoriu de la măsurile ce vor fi adoptate. Totodată, ea solicită limitarea misiunilor aeriene de control deasupra teritoriului său la 15 pe an, în timp ce Washingtonul ar dori acordul asupra unui număr de 50 de zboruri. „Sovieticii refuză instrumentele sofisticate propuse de N.A.T.O. pentru echiparea aparatelor destinate controlului, întrucît acestea sînt capabile să distingă foarte bine între un tanc și un tractor" — a declarat un membru al delegației americane.

În atare condiții, evoluția noii faze a negocierilor asupra regimului de „cer deschis" este așteptată cu deosebit interes și cu speranța facilitării unor decizii care să contribuie la întărirea încrederii între statele participante, ca entități suverane, independente, la sporirea șanselor unei verificări adecvate a aplicării diverselor acorduri din sfera dezarmării. Calendarul deja menționat prevede, în principiu, ca actualele tratative să se finalizeze pînă la 12 mai, cînd miniștrii de externe ai țărilor din cele două alianțe ar urma să se întîlnească, tot în capitala ungară, pentru ratificarea înțelegerilor convenite. Totuși, avînd în vedere dificultățile manifestate, surse din apropierea reuniunii consideră asemenea previziuni ca mai puțin realiste în momentul de față. Mai probabile, în tot cazul, par a fi consensul asupra unei noi runde de negocieri, la Ottawa sau Budapesta, și așteptarea ca viitoarea întîlnire sovieto-americană la nivel înalt, din 30 mai — 2 iunie, să contribuie la apropierea punctelor de vedere

din actualitatea internațională

BONN

Spre un acord statal vizînd uniunea monetară

La începutul săptămînii trecute (24 aprilie), la Bonn a avut loc prima întrevedere oficială între noul premier est-german, Lothar de Maizière, și cancelarul federal al R. F. Germania, Helmut Kohl. „Numărătoarea inversă pentru intrarea în vigoare a uniunii monetare din tre cele două state germane a început", comenta, după anunțarea bilanțului convorbirilor, agenția „France Presse".

În urma unui intens schimb de opinii între patru ochi, transmitea agenția „ADN", cei doi șefi de guvern au făcut cunoscută adoptarea deciziei ca uniunea monetară să intre în vigoare de la 1 iulie a.c. Un reprezentant al guvernului R. D. Germane informa, în legătură cu aceasta, că cele două cabinete și comisiile de negocieri vor depune toate eforturile pentru a pune cît mai repede în practică cele stabilite.

1 iulie cade într-o duminică. Hotărîrea de a se alege o zi de „odihnă" pentru debutul legiferat al uniunii monetare a avut, potrivit explicațiilor oferite, o rațiune practică : cînd luni, 2 iulie, vor începe activitățile în toate instituțiile, în magazine și unitățile pentru servicii, cetățenii est-germani vor putea deja folosi, la ei acasă, marca vest-germană.

Premierul est-german și cancelarul R.F.G. au subliniat, totodată, în mod clar, voința guvernelor lor de a realiza, concomitent cu uniunea monetară, marcată de introducerea mărcii vest-germane în Germania răsăriteană, și uniunea în plan economic și social, și de a impulsiona negocierile menite să permită R.D.G. să adopte, în decurs de două luni, sistemul economiei de piață.

Helmut Kohl a prezentat un proiect de acord de stat în chestiunile legate de uni-

Cancelarul vest-german, Helmut Kohl, și primul ministru est-german, Lothar de Maizière : acord asupra uniunii monetare

(Urmare din pag. 3)

găsească o rezolvare corespunzătoare. Mai importantă, însă, în actuala etapă, pare menținerea voinței politice și a deciziei anterior afirmate de a se înainta în ritm susținut spre încheierea unui prim acord în cursul lui 1990 și spre facilitarea preconizatei reuniuni la nivel înalt a statelor participante la procesul CSCE, ca o primă etapă a unei mult discutate conferințe „Helsinki II".

Cît privește tratativele asupra noilor măsuri de creștere a încrederii și securității pe continent (CSBM), aici lucrurile par a fi mai clare. La încheierea celei de-a 6-a runde, mai mulți delegați occidentali au insistat asupra necesității de a se conveni și prezenta un document „substanțial" proiectatei reuniuni paneuropene de la sfîrșitul anului. În optica lor, aceasta ar însemna, pe de o parte, axarea viitoarelor tratative pe zonele de potențial consens și depășirea blocajelor, iar, pe de altă parte, amînarea unor probleme și continuarea discuțiilor asupra lor după reuniunea la nivel înalt. „Toate elementele concrete ale unui acord substanțial sînt reunite" — aprecia, de pildă, șeful delegației franceze, François Plaissant. Adăugînd că adoptarea lui și continuarea ulterioară a negocierilor ar constitui modalitatea „cea mai indicată" de a contribui la succesul reuniunii la nivel înalt.

Runda următoare a celor două negocieri de la Viena — programată pentru mijlocul lunii mai — preia, așadar, destule incertitudini și exigențe referitoare la intensificarea ritmului de lucru, dar și speranțe îndreptățite privind posibilitatea unor înțelegeri concrete, cuprinzătoare, în termenul stabilit. Nu este exclus ca viitoarea întîlnire sovieto-americană la nivel înalt, de la începutul verii, să aibă și ea un rol de seamă în dinamizarea și concretizarea adecvată a lucrărilor.

Atentatul asupra lui Oskar Lafontaine

Drama s-a desfășurat la Mülheim, o suburbie a orașului Köln, în seara zilei de 25 aprilie. În jurul orei 21. Oskar Lafontaine, candidatul Partidului Social-Democrat vest-german la funcția de cancelar federal, lua parte la un miting electoral, în cadrul campaniei pentru alegerile legislative ce vor avea loc în decembrie, cînd Bundestagul urmează a fi reînnoit. Reuniunea era organizată într-o sală, la ea asistînd circa 800 de persoane. Potrivit relatărilor unor martori oculari, mitingul a fost, în mod repetat, tulburat de o femeie așezată în primele rînduri, care încerca să urce la tribună. A fost împiedicată, de fiecare dată, de către organele de ordine. La încheierea reuniunii i s-a permis, totuși, să ofere un buchet de flori candidatului social-democrat și o carte, pentru a primi, pe coperta ei, potrivit insistentei sale solicitări, un autograf. În momentul în care Oskar Lafontaine s-a aplecat pentru a-și pune semnătura pe volum, „admiratoarea" a scos, din buchet (ori din poșetă, chestiunea nu este pe deplin elucidată), un cuțit, lovindu-l pe candidat, cu violență, în regiunea gîtului. Omul politic s-a prăbușit, sîngerînd puternic, sub ochii consternați ai celor prezenți. Îi fusese secționată carotida, afirmă agenția „DPA", în versiunea relatată despre atentat.

Viața victimei a putut fi salvată datorită promptitudinii măsurilor luate. La puține clipe după actul criminal, un elicopter l-a transportat pe Oskar Lafontaine la Spitalul universitar din Köln, unde a fost supus unei intervenții chirurgicale care a durat 120 de minute. Medicii au avut, însă, nevoie de 24 de ore pentru a se putea pronunța cu fermitate că viața pacientului lor nu se mai află în primejdie. Ultimele informații indicau că, în pofida unei „răni profunde" și a pierderii „masive de sînge", Oskar Lafontaine a depășit faza critică.

Atentatoarea a fost arestată pe loc de serviciul de ordine al P.S.D., fiind, apoi, remisă poliției. În cursul nopții, ea a fost identificată. La o conferință de presă improvizată, Reinhard Fischer, responsabil al brigăzii criminaliste a poliției din Köln, a declarat că este vorba de Adelheid Streidel, cetățeancă vest-germană, în vîrstă de 42 de ani, cu domiciliul la Bad Neuenahr, localitate situată la sud de Bonn. Reprezentantul poliției a refuzat să răspundă la întrebarea ziariștilor dacă, după reținerea sa, atentatoarea a făcut vreo declarație de natură să explice gestul criminal. De asemenea, el a evitat să facă referiri la personalitatea arestatei sau să confirme zvonurile potrivit cărora Adelheid Streidel ar fi avut de-a face, în 1986, cu organele de poliție, pentru că ar fi provocat, voluntar, un incendiu, fiind internată, apoi, într-un spital psihiatric. „Avem informații certe cu privire la persoana ei — a spus Reinhard Fischer — dar nu vi le pot comunica înainte de a fi, cu grijă, verificate". Cotidianul „Express", care apare la Köln, afirmă că atentatoarea este de

unea preconizată în cele trei sectoare, asigurînd că acesta nu reprezintă decît „un document de lucru". El prevede ca toate veniturile germanilor din R.D.G. să fie convertite la paritate monetară (1 :1), ca și economiile acestora, pînă la concurența sumei de 4 000 mărci est-germane. Dincolo de acest prag, schimbul ar urma să se efectueze la rata de două mărci est-germane pentru o marcă vest-germană. Aceeași proporție va opera, potrivit proiectului de acord statal, și pentru datoriile întreprinderilor din R.D.G.

Șeful guvernului de la Berlin, Lothar de Maizière, a afirmat că nu a acceptat „unele chestiuni" din propunerile Bonn-ului și că urmează să „negocieze" conținutul proiectului de acord cu membrii cabinetului de largă coaliție pe care îl conduce.

Într-o conferință de presă organizată la încheierea întrevederii cu Helmut Kohl, Rudolf Seiters (șeful cancelariei R.F.G.) și Rita Süssmuth (președinta Bundestagului), primul ministru Lothar de Maizière s-a referit, totuși, în termeni optimiști la spațiul de negocieri lăsat de oferta prezentată de guvernul vest-german. Prin acceptarea schimbului la paritate al salariilor și retribuțiilor, Bonnul a dat curs uneia dintre solicitările cele mai importante formulate de cetățenii R.D.G. În cursul negocierilor vor trebui, însă, a spus el, luați în considerare și cei cu salariile cele mai mici. Lothar de Maizière a mai apreciat că propunerea guvernului vest-german de a schimba la paritate 4 000 de mărci (salarii și economii) nu trebuie să devină neapărat „un punct central" al negocierilor intergermane. În această problemă trebuie, totodată, luat în considerare faptul că, cu cît este mai ridicat nivelul sumei de mărci R.D.G. ce urmează să se schimbe la paritate cu marca vest-germană, cu atît se va mări deficitul bugetar, reducîndu-se astfel, în cele din urmă, suma alocată asistenței sociale. Înaintea plecării spre țară, primul ministru al R.D.G. a lansat un apel cetățenilor săi să abordeze „cu mai mult calm" discuțiile referitoare la rata de schimb a sumelor de bani obținute prin economii, deoarece nu este departe timpul cînd, pentru o marcă vest-germană, se dădeau în Berlinul occidental 5—7 sau chiar 10 mărci est-germane.

Ca rezultat al convorbirilor de la Bonn, la Berlin au început, la 25 aprilie, negocieri intergermane, la nivel de experți din domeniile financiar, social, economic și bancar, privind realizarea acordului de stat. Aceste negocieri sînt considerate de R.D.G. ca prime convorbiri de sondaj, pentru a se putea elabora un plan oficial al tratativelor, la baza cărora se află oferta guvernului de la Bonn, acceptată, în principiu, de cel de la Berlin. La o conferință de presă, purtătorul de cuvînt al cabinetului est-german, Matthias Gehler, opina că guvernul R.D.G. consideră „documentul de lucru", remis de Bonn, privind acordul de unificare economică, monetară și socială dintre cele două state „susceptibil de amendamente", fiind necesar ca el să încorporeze „măsuri de securitate" în anumite sectoare.

În paralel cu întrevederea de la Bonn, dintre Lothar de Maizière și Helmut Kohl, miniștrii de externe ai celor două state germane — Markus Meckel și Hans-Dietrich Genscher — au abordat aspecte ale politicii privind Germania și stadiul pregătirilor în vederea reuniunii „doi plus patru", ce va avea loc la 5 mai. La sfîrșitul convorbirilor, șefii diplomațiilor din R.D.G. și R.F.G. au declarat că se are în vedere, în viitor, crearea de ambasade comune în străinătate, și că cele două țări își propun o armonizare a politicii lor externe, înainte de realizarea unificării Germaniei.

Observatorii consideră că, prin rezultatele reuniunii la nivel înalt germano-germane de la Bonn, procesul unificării celor două state ia, din nou, „viteză" după o perioadă de peste o lună de stagnare, datorată procesului de formare a noului guvern democratic est-german.

Vasile Crișu

profesie asistentă medicală, divorțată, fiind suferindă de mania persecuției. Un psiholog al poliției vest-germane a declarat că Adelheid Streidl este o psihopată care a dorit ca, prin acest act, să devină celebră ; ea a acționat cu premeditare și a prevăzut că va fi arestată, ceea ce explică starea de calm a acesteia după atentat.

Purtătorul de cuvînt al parchetului a declarat, la rîndul său, că atentatul nu are conotații politice și nici nu pare a fi un act terorist.

Oskar Lafontaine, în vîrstă de 46 de ani, este politicianul vest-german cel mai cunoscut din tînăra generație. Născut la Saarlonis, devine,la 32 de ani, primar la Saarbrücken, iar, la 42 de ani (în 1985), ministru-prezident al landului Saar. Din 1987, este vicepreședinte al Partidului Social-Democrat. La 19 martie a.c., a fost numit candidat al acestui partid la funcția de cancelar federal, în viitoarele alegeri legislative din R.F.G. Sub conducerea lui, au fost redactate și adoptate noul program fundamental al P.S.D. și programul de guvernare, în cazul victoriei în alegeri, denumit „Progres '90". În ceea ce privește unitatea germană, spre deosebire de cancelarul Helmut Kohl, candidatul social-democrat recomandă „un progres prudent și circumspect" pentru a nu pune în pericol interesele legitime ale germanilor din R.D.G.

Președintele Partidului Social-Democrat din R.F.G., Hans-Jochen Vogel, a declarat, într-o conferință de presă, că Oskar Lafontaine își va relua campania electorală de îndată ce starea de sănătate îi va permite.

GDANSK

„Un drum al speranței"

După șase zile de dezbateri, miercuri 25 aprilie, s-au încheiat la Gdansk lucrările celui de-al II-lea Congres al Solidarității. Au fost adoptate o Declarație-program, statutele amendate ale organizației și 12 rezoluții care, în cea mai mare parte, depășesc competențele pur sindicale.

În memoriile sale, apărute în 1987, sub titlul „Un drum al speranței", Lech Walesa scria : „Într-o zi, am fost întrebat : Polonia și polonezii sînt predestinați unei drame eterne ? Cred că orice epocă are un sfîrșit. Lumea și, odată cu ea, Polonia sînt supuse unor profunde schimbări". După numai doi ani, s-a dovedit că schimbările, nu numai în Polonia, ci în toată Europa de Est, s-au produs, și ele au fost radicale. În iunie 1989, la alegerile legislative, Solidaritatea — primul sindicat independent din Estul continentului, fondat în 1980 de Lech Walesa, simbol al luptei pentru democrație — a obținut o covîrșitoare victorie (99 de locuri din cele o sută ale Senatului și totalitatea scaunelor opoziției din Dietă — 35 la sută), în urma căreia a fost chemată, în septembrie, să formeze guvernul condus de Tadeusz Mazowiecki.

Politica de ferm pragmatîsm economic, exprimată mai ales de „planul Balcerowicz" (după numele vice-premierului și ministrului de finanțe), presupune eforturi imense din partea tuturor polonezilor. Pe de o parte, magazinele pline capătă semnificații politice și psihosociale, traduse în speranța într-o abundență a consumului ; pe de altă parte, creșterea șomajului, ce va atinge, într-un viitor nu prea îndepărtat, jumătate de milion de persoane, zdruncină încrederea populației. Mișcarea condusă de Lech Walesa, care a întruchipat, la începuturile anilor '80 — cu cei zece milioane de membri — aspirația polonezilor spre libertate, dă dovadă azi de anumite semne de slăbiciune : efectivele i-au ajuns la 2,2 milioane persoane, situația financiară e pe punctul de a deveni precară, liderii istorici au părăsit-o, în marea lor majoritate trecînd în guvern, parlament, municipalități sau afaceri. Potrivit unui sondaj recent publicat, populația (a cărei putere de cumpărare a scăzut, de la începutul acestui an, cu peste 30 la sută) nu mai acordă Solidarității decît 47 la sută din sufragii (față de 78 la sută, în noiembrie anul trecut). Solidaritatea, sprijinind necondiționat guvernul, riscă „să-și piardă vocația revendicativă", declara, în ajunul Congresului, Michal Boni, președintele sindicatului pentru regiunea Varșovia.

Inițial, se aștepta ca lucrările congresuale să se axeze pe problema identității Solidarității — sindicat sau partid politic ? —, precum și pe aceea a locului său în întreprindere : „Să se opună patronatului sau să muncească împreună cu el ?" Se preconiza, totodată, ca dezbaterile să se facă ecoul unor critici vehemente la adresa conducerii sindicatului și a guvernului, pentru a cere un „control social" asupra privatizărilor sau asupra concedierilor colective, ca și „puțină curățenie" în rîndul nomenclaturii, în continuare prezentă în întreprinderi.

Potrivit aprecierii generale — constata corespondentul la Gdansk al agenției „Taniug" —, Congresul și-a consumat, însă, mai mult timp pentru ceremonii și alegeri decît pentru dezbaterea problemelor-cheie. Această contribuție modestă nu putea fi trecută cu vederea nici de Lech Walesa, în cuvîntul său de închidere a lucrărilor. A găsit, totuși, o justificare : „Congresul s-a înfățișat la fel ca Polonia — multe necunoscute, multe discuții și puține soluții". Dar, — a adăugat el — „de acum înainte, totul depinde de noi înșine, nimeni nu mai poate fi acuzat că ne pune bețe în roate. Oricare ar fi programele

noastre, viața le va aduce corecturile necesare ; important este ca noi să rămînem bine organizați".

Din Declarația-program și statutele amendate, rezultă că Solidaritatea intenționează să-și păstreze poziția sa „specială" în peisajul socio-politic al Poloniei post-comuniste. Propunîndu-și să apere interesele muncitorilor, sindicatul nu-și declină, însă, responsabilitățile politice, autorizînd cumulul de funcții (sindicale și parlamentare). De precizat că delegații au decis să nu autorizeze formarea de partide în cadrul Solidarității (care regrupează, în sînul său, tendințe politice dintre cele mai diverse — dreapta, democrat-creștină, social-democrată etc.), dar sindicatul și-a rezervat dreptul de a-și prezenta propriii candidați la alegerile municipale, legislative și prezidențiale.

Ales cu o majoritate confortabilă în funcția de președinte al sindicatului, Walesa — comenta trimisul special al „AFP" — „va avea, de acum înainte, spațiu suficient pentru a-i înfrunta pe «intelectualii» din guvern și Dietă care nu doresc să grăbească reformele, așa cum a și declarat, la Gdansk, primul ministru Tadeusz Mazowiecki". (În esență, premierul polonez a reclamat răbdare, preconizînd, în fața Congresului, o „reformă metodică a structurilor", pentru „a nu destabiliza țara"). Această majoritate îi va permite, totodată, premiatului Nobel pentru pace să se lanseze și în cursa pentru președinția republicii. Una din rezoluții reclamă alegeri prezidențiale anticipate, prin sufragiu direct, în primăvara lui 1991, precum și alegeri parlamentare, „în întregime libere". Mandatul actualului președinte, generalul Wojciech Jaruzelski, ales în iulie 1989, nu expiră decît în 1995. Purtătorul său de cuvînt a declarat, recent, că președintele nu are intenția să demisioneze în viitorul apropiat și că va rămîne la post „atîta vreme cît misiunea sa va fi utilă și dorită". Lech Walesa a criticat, în cîteva rînduri, „inacțiunea" actualului șef al statului, unul din ultimii reprezentanți ai fostului regim comunist. În cursul unei ședințe de întrebări-răspunsuri cu delegații, Lech Walesa — nota „AFP" — a lăsat, încă o dată, deschisă problema candidaturii sale la președinție. Ca președinte al Solidarității — a afirmat el — „fac mai mult pentru Polonia" decît președintele Jaruzelski, dar „pot să fac și mai mult" ca șef al statului...

Printre delegați, părerile sînt împărțite. Unii consideră că liderul Solidarității „trebuie inevitabil să devină șef al statului ; aceasta nu e decît o chestiune de timp". Chiar dacă generalul Jaruzelski este „omul unei epoci depășite" — susțin alții —, nu „trebuie destabilizată, în acest moment, puterea" în Polonia. O serie de delegați sînt de părere că există „și alți candidați" — între aceștia este numit Tadeusz Mazowiecki —, „mai bine plasați ca Lech Walesa" pentru a-i succeda actualului președinte al republicii.

Deocamdată, toate privirile se îndreaptă spre scrutinul municipal de la 27 mai, considerat la Varșovia drept „o bătălie dificilă pentru schimbarea mentalităților" și un „moment decisiv pentru democrația poloneză". Activitatea viitoare a celor 120 000 de consilieri municipali, din care se vor alege primarii fiecărui oraș, va constitui un izvor de idei și „un stand de încercări" pentru legislativul și executivul țării, dar și pentru mișcarea sindicală a Solidarității.

Rodica Dumitrescu

STOP CADRU

Majoritatea locuitorilor din Karl-Marx-Stadt — cel de-al patrulea oraș ca mărime din RDG, situat în sudul țării — s-a pronunțat pentru reluarea vechiului nume de Chemnitz, pierdut în 1953. Numărătoarea provizorie a rezultatelor unei consultări a populației locale arată că 145 515 locuitori s-au pronunțat în favoarea revenirii la vechea denumire a orașului, în timp ce 44 532 au votat în favoarea menținerii numelui actual

Lech Walesa dixit...

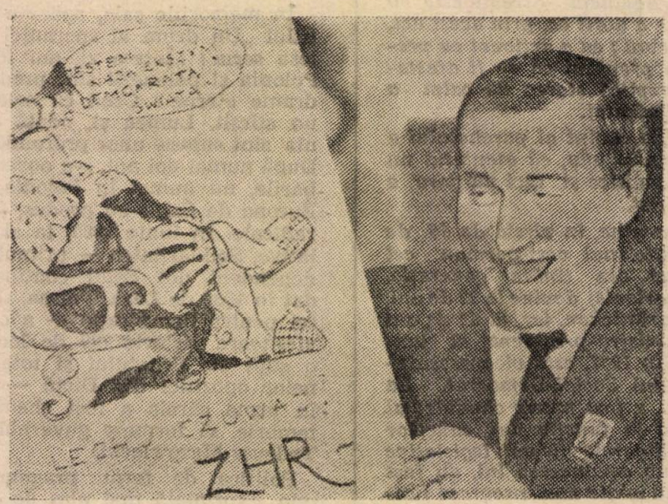

Volubil, cu fața luminată de un surîs larg, destins, uneori zeflemitor, Lech Walesa și-a regăsit, cu prilejul Congresului Solidarității, care l-a reales în funcția de președinte, verva și siguranța de altădată, evocînd, în trei cuvinte și două gesturi, problemele cu care se confruntă polonezii.

Adept al unui limbaj colorat, acest laureat al Premiului Nobel pentru pace a reușit să facă din piruetele sale verbale — care se pretează, adeseori, la interpretări multiple, chiar contradictorii — un exercițiu de acrobație politică. Iată cîteva exemple, preluate după agenția „France Presse" :

— „Mă întorc acasă. Soția mea (Danuta) îmi spune «Nu ești bun de nimic. Prețurile cresc mereu. Știi că am opt copii. Nu reușesc să mai fac față. Ce faceți, tu și sindicatul tău ?»"

— „Îmi place Tadeusz Mazowiecki (primul ministru — n.n.). Dar admirația pe care i-o port scade după fiecare observație a soției mele. Trebuie să i-o spun : mai sînt cinci minute pînă bate ceasul. În curînd, va avea pe cap întregul șantier naval de la Gdansk, dacă nu-și va rectifica tirul".

— „Pentru muncitori, eu nu mai sînt muncitor (Walesa a fost electrician la șantierele navale de la Gdansk), căci sînt doctor (Honoris Causa al mai multor universități din Occident), în timp ce am rămas muncitor pentru intelectuali, care mă privesc cu dispreț".

— „Intelectualii spun că președintele ar trebui să se prezinte altfel, cu cravată și smoking, că președintele ar trebui să vorbească mai bine și, în special, să citească ceea ce i se scrie. Eu mă conduc, însă, după alt principiu : acțiune și din nou acțiune".

— „Dragii mei intelectuali, nu vreau să vă fac de rîs". „Sînt un autodidact (...). Acum, cînd sînt acasă, citesc în fiecare zi cu voce tare. Mai tîrziu, voi ajunge să vorbesc corect și cu o dicție bună".

— „Nu dau nici un ban pe funcții. Doresc să-mi servesc patria și nu mă voi sustrage de la răspunderi. În cazul în care compatrioții mei vor ca eu să fiu președinte al republicii, nu pot să-i dezamăgesc".

— „Dacă voi deveni președinte al republicii, nu voi abandona niciodată Solidaritatea. Este copilul meu, eu sînt cel care am creat-o".

— „Imaginați-vă un președinte de origine sindicală. Nu ar fi grozav ? Mi-aș invita prietenii la Varșovia. Nu-i așa că ar fi interesant un președinte-sindicalist și un sindicalist-președinte ?"

— „Sînt un luptător. Nu mi-e teamă de nimeni, în afară de Dumnezeu".

ATENA

Punctele programului conservator

După aproape șase ani de prezență în fruntea Noii Democrații (a preluat conducerea partidului la 1 septembrie 1984), Constantin Mitsotakis a reușit, în urma scrutinului de la 8 aprilie, să-și asigure și rîvnita învestitură de șef al guvernului. Format pe baza unei coaliții cu mica formațiune Reînnoirea democratică, de centru-dreapta, cabinetul său dispune de sprijinul a 151 de deputați (din 300), cu care, de altfel, a obținut, săptămîna trecută, și votul de încredere al Parlamentului.

Primul ministru a prezentat declarația de politică generală a guvernului său la 24 aprilie, concretizînd și detaliind principalele orientări ale platformei electorale a Noii Democrații. Liberalizarea accentuată a economiei și efectuarea de multiple privatizări, pe plan intern, apartenența la Europa (conform cunoscutei devize conservatoare), normalizarea relațiilor cu S.U.A. și respectarea obligațiilor din cadrul N.A.T.O., pe plan extern, sînt punctele-cheie ale unui program prin care se încearcă rezolvarea unor probleme de cea mai strictă actualitate, implicarea constantă a țării în evoluțiile, de o natură sau alta, din sfera relațiilor internaționale.

În expunerea sa, care a durat circa două ore, Constantin Mitsotakis a pornit de la premisa că Grecia cunoaște „cea mai gravă criză economică de la cel de-al doilea război mondial". Ca atare, programul guvernamental preconizează o acțiune rapidă și energică asupra acelor factori care, în opinia sa, concură la configurarea actualei situații precare : deficitul cronic al bugetului de stat (peste 20 la sută din produsul național brut, în 1989, ceea ce înseamnă 12,5 miliarde dolari), inflația, nesiguranța din alte domenii. „Țara — a spus el — se prăbușește sub povara uriașului deficit de stat și a datoriilor externe, prestigiul său internațional și credibilitatea sa fiind grav afectate".

Ca o primă măsură, guvernul preconizează reducerea la 10 la sută din P.N.B., pînă în 1992, a deficitului „exploziv" al bugetului public. Principalele căi pentru aceasta vor fi liberalizarea accentuată a concurenței și trecerea grabnică la privatizări — „în toate sectoarele unde acest lucru este posibil". Se au în vedere, în special, întreprinderile aflate în dificultate și care, sub administrația anterioară a P.A.S.O.K., fuseseră plasate sub controlul statului sau al unor bănci. Tocmai aceasta, în optica guvernului, a contribuit la creșterea continuă a deficitului public, paralel cu alte evoluții și cu reflexele lor sociale.

Dornic să acționeze cît mai rapid pentru depășirea actualei situații, guvernul a hotărît, de asemenea, încetarea subvenționării de către stat a întreprinderilor publice, care, de acum înainte, vor trebui să funcționeze după aceleași criterii ca și sectorul privat și să înfrunte concurența întreprinderilor rivale. Dar, pe ansamblu, măsura „cea mai spectaculoasă", comentată ca atare de presă și viu contestată de sindicate, se referă la suprimarea indexării automate a salariilor celor peste 350 000 de funcționari, în raport cu rata inflației ; de anul viitor, aceste salarii vor fi fixate prin negocieri colective, ca și în sectorul particular.

„Destinul Greciei este identic cu acela al Europei" — a afirmat noul premier elen, Constantin Mitsotakis, în declarația de politică generală a guvernului său, prezentată parlamentului la 24 aprilie

Cît privește celelalte direcții ale acțiunii guvernamentale, ele au în vedere, ca și în trecut, încurajarea investițiilor particulare, inclusiv prin simplificarea formalităților administrative, și — punct nou — liberalizarea pieței de devize. Se are în vedere, între altele, atragerea capitalului particular pentru realizarea cîtorva mari proiecte elene din infrastructură, cum ar fi construirea aeroportului de la Spata (est de Atena) sau a podului rutier din extremitatea de vest a Golfului Corint.

Un loc important a acordat primul ministru problemelor de politică externă, confirmînd întru totul orientările din platforma electorală a Noii Democrații. „Destinul Greciei, a spus el, este identic cu acela al Europei" — idee centrală, deși cunoscută, exprimată altădată prin deviza apartenenței Greciei la Occident. Prin aceasta, însă, guvernul actual înțelege două lucruri distincte : mai întîi, dorința sa, deci a țării, de a ține pasul cu marile schimbări politice de pe continent și de a fi, ca membru al C.E.E., un factor activ al procesului constituirii unei piețe comune unice, pînă la începutul lui 1993 ; și, în al doilea rînd, evitarea unei anumite tendințe de „marginalizare" a Sudului european, implicit a Greciei, tendință evidentă, din varii motive, pe timpul guvernării socialiste. Ca spre a accentua și mai mult această orientare fundamentală a noului guvern, premierul a adăugat : „Grecia trebuie să-și redobîndească locul deplin în Europa, loc ce tindea să se marginalizeze în anii puterii socialiste. Vom rămîne ferm atașați ideii unei Europe unite, căci, dacă Grecia este patria noastră, Europa este viitorul nostru". Principiu atrăgător, nici vorbă, a cărui concretizare adecvată va depinde, însă, și de poziția partenerilor occidentali, de atitudinea lor, nu o dată ezitantă și contradictorie.

Unul dintre elementele cele mai importante ale acestui capitol al declarației conservatoare îl constituie, fără îndoială, hotărîrea guvernului de a acorda cea mai mare atenție „normalizării" relațiilor cu S.U.A. și de a purta negocieri pentru reînnoirea statutului bazelor militare americane din Grecia, amenințate cu închiderea de către fostul cabinet socialist ; în optica actualei Administrații, un asemenea acord de apărare greco-american va fi „în avantajul celor două țări" și va servi, înainte de toate, „interesele majore" ale Greciei.

În același domeniu, primul ministru a mai anunțat : începerea „imediată" de discuții pentru renegocierea faimosului „tîrg al secolului" (respectiv, redefinirea condițiilor de achiziționare a 40 de avioane „Mirage—2000", de producție franceză, și a 40 de avioane „F—16" americane, în legătură cu care au apărut unele controverse după căderea guvernării socialiste) ; disponibilitatea recunoașterii **de jure** a statului Israel (ceea ce implică ridicarea la rang de ambasadă a misiunii diplomatice israeliene de la Atena) ; poziția favorabilă convocării unei conferințe internaționale privind Orientul Mijlociu, consacrată asigurării dreptului la autodeterminare al poporului palestinian ; intenția noului guvern de a intensifica lupta împotriva terorismului și de a coopera mai strîns cu celelalte țări membre ale C.E.E. pentru combaterea acestui flagel.

Pe scurt, un program amplu, cuprinzător, detaliind — pentru prima dată după mai bine de opt ani, de la trecerea Noii Democrații în opoziție — căile și modalitățile politicii conservatoare în vederea soluționării dificilelor probleme economice ale țării. Și nu numai : ci și ale adaptării ei la schimbările extrem de rapide din Europa și din lume. Întîmpinat cu destule rezerve de actuala opoziție, socialistă și comunistă, programul guvernului preconizează, deopotrivă, o strategie energetică, pe termen scurt, și una la fel de hotărîtă, pe termen lung. Dacă și în ce proporție va reuși acțiunea sa, se va vedea, desigur, pe parcurs, pe măsura exercitării unui mandat ce durează, în principiu, patru ani.

I. Madoșa

NIGERIA – SUDAN

Acum, militarii au eșuat...

În noaptea de 21/22 aprilie a.c. și în cea următoare, în Nigeria și Sudan — două dintre țările africane ce au cunoscut frecvente intervenții în forță ale armatei pe scena lor politică —, au avut loc tentative de lovituri militare de stat. De această dată, au eșuat...

NIGERIA. Această țară din vestul african (cu 923 769 kmp și circa 115 milioane de locuitori, „gigantul" continentului dintr-un asemenea punct de vedere : 1 african din 4 fiind nigerian ; 250 de etnii din care trei predomină : **haussa** în nord, în majoritate musulmană ; **ibo** în est, în majoritate creștină ; **ioruba** în sud-vest, având populația jumătate creștină și jumătate musulmană), care și-a proclamat independența la 1 octombrie 1960, a avut regim parlamentar civil pînă la 1 ianuarie 1966, cînd a consemnat prima lovitură de stat militară sîngeroasă a generalului Ironsi, el însuși înlăturat după cîteva luni, cînd puterea a fost preluată de col. Yakubu Gowon.

Masacrarea populației **ibo** s-a soldat cu secesiunea regiunii estice, care s-a proclamat „Republica Biafra" (la 30 mai 1967) și a condus la un lung război civil, soldat cu sute de mii de victime, imense pagube materiale și încheiat la 12 ianuarie 1970, odată cu înfrîngerea Biafrei. Țara s-a reîntors la regim civil abia în 1979 doar pînă în 1983, cînd, iarăși, militarii au preluat puterea. În total, au avut loc șase lovituri de stat militare reușite după 1960 și mai multe tentative. Atît primele cît și ultimele consemnînd, în cîteva rînduri, moartea celui ce conducea, la ora respectivă, țara. Este vorba de generalul Ironsi, asasinat la 1 august 1966 ; generalul Murtala Ramat Muhammed, ucis la 13 februarie 1976, în cadrul unei tentative de lovitură militară de stat ; în alte situații, cei de la putere au fost înlăturați pe cînd lipseau din țară (cazul generalului Yakubu Gowon, în iulie 1975) sau se găseau în Nigeria, fiind arestați (generalul M. Buhari, predecesorul actualului șef al statului etc.).

Revenind la evenimentele de la 21/22 aprilie, este de menționat că ele s-au consemnat după o perioadă de criză relativă. Erau, așadar, previzibile, date fiind atît frămîntata istorie recentă a acestei țări, cît și încărcătura explozivă din ultimul timp. În noaptea respectivă, maiorul Gideon Orkar a citit la radio manifestul conjuraților în care se denunța „regimul dictatorial" al generalului Ibrahim Babangida și se „apărau drepturile naționale ale locuitorilor sudului țării și Middle Belt (zona centrală), reduși la sclavaj de dominația celor din nord". Maiorul Orkar era afectat la o unitate specială a armatei terestre, cu cazarma la Ikeja, în suburbia nordică a Lagosului.

În ce o privește, tentativa de lovitură de stat a început spre ora 2 a nopții, cînd militarii conspiratori, operînd din furgonete civile, au deschis focul asupra reședinței generalului Babangida, în „Dodan Barraks", reședința oficială a șefului statului. Acolo, ei au găsit, dinainte pregătite, lăzi cu muniție și, astfel, și-au lansat ofensiva asupra clădirii radioului federal, reușind chiar să preia arme din cazarma Bonny, în urma unor ciocniri cu cei din al 26-lea batalion de gardă. Ulterior, au plasat detașamente proprii în alte sectoare ale orașului. La Ikeja ar fi fost uciși doi ofițeri și zece soldați ; de asemenea, mai mulți soldați în cazarma Dodan. Spre dimineață, rebelii au fost neutralizați, maiorul Orkar fiind rănit și arestat. De ce n-a reușit acțiunea lui și a celor cu care conjurase ? Pentru că toți marii comandanți de unități militare din Lagos și din provincie au rămas leali generalului Babangida, făcînd prompt public acest gest, ceea ce a avut darul să-i izoleze total pe conspiratori și, în final, să fie neutralizați. E drept, acum observatorii se întreabă cît va dura liniștea actuală, destul de precară la nivel național. Frămîntările politice ar putea să continue și nu trebuie neglijat faptul că insurgenții au beneficiat de complicitatea celor din radio și, îndeosebi, din cazarma prezidențială...

SUDAN. Apropierea „negeografică" a acestei țări de Nigeria se datorează mai multor elemente. Unul a fost amintit deja: prezența militarilor pe scena politică și, implicit, loviturile militare de stat, în urma cărora ei au venit la putere. Altul este că și Sudanul constituie unul dintre giganții Africii : avînd în vedere suprafața sa — 2 505 813 kmp — țara se află pe primul loc pe continent (Nigeria, cum arătam, deține aceeași calitate la capitolul populație). Le desparte, într-un fel, faptul că, aici, militarii au stat mai mult la cîrma țării. Gaafar Nimeiri, de pildă, a preluat puterea la 25 mai 1969, fiind răsturnat, tot de militari, în aprilie 1985. Dar, după această dată, în urma organizării alegerilor generale, civilii au revenit la guvern, ei păstrînd puterea pînă la 30 iunie anul trecut, cînd armata condusă de generalul Omar Hassan El Bechir, l-a dat jos pe premierul civil Sadek El Mahdi și a preluat puterea. Între timp, nici în Sudan nu s-a înregistrat o revenire la calm. Dimpotrivă, acțiunile declanșate în sud de Armata de Eliberare a Poporului Sudanez (S.P.L.A.) s-au înmulțit și extins, ceea ce a creat alte probleme noilor autorități militare. Încercările acestora de a iniția negocieri cu S.P.L.A. au eșuat. Mai mult decît atît, cînd, la 23 aprilie a.c., șeful juntei militare de la Khartum a anunțat că în țară a fost dejucată o tentativă de lovitură de stat, el preciza că ea fusese declanșată de „un anumit număr de ofițeri activi și în rezervă, care au fost arestați" (toți), și că erau membri ai unei „alianțe formate pentru a pactiza cu rebelii" (sudiști — n.n.). Ca urmare, treizeci de ofițeri au fost reținuți. Unul dintre organizatorii loviturii este generalul Mohamed Omar Karrar — fost guvernator al provinciei orientale în timpul lui Mahdi — care a fost arestat în turnul de control al aeroportului internațional Khartum, în timp ce alt general, Abdel Kader Al Kadaru, fost comandant al unei unități de artilerie sub regimul lui Nimeiri, a fost reținut în zona sudică a capitalei.

Se anunță că nu s-au înregistrat focuri de armă și nici ciocniri armate. Au fost constituite tribunale de campanie care i-au judecat rapid pe ofițerii rebeli. A doua zi, în zori, 28 dintre cei arestați au fost împușcați, fiind acuzați de „înaltă trădare". Dintre ei, 17 erau ofițeri activi și 11 trecuți în rezervă.

Comentînd modul în care s-a trecut la represalii, agenția „France Presse" opina că ea demonstrează cum șeful juntei sudaneze, generalul Omar Hassan El Bechir, a recurs la maniera forte de a neutraliza opoziția, după ce a eșuat vizibil în încercarea de a-și ralia fosta clasă politică de la conducere. Se apreciază că judecarea rebelilor a fost pur și simplu expediată, sentința fiind pusă imediat în aplicare — ceea ce a creat un șoc în rîndul opiniei publice — ea vizînd, însă, descurajarea oricărei intenții de noi acțiuni din partea opoziției. Este vorba de o poziție defensivă a juntei, dificultățile mai vechi sau mai noi cu care ea se confruntă subliniindu-i fragilitatea și, într-un anume fel, chiar izolarea.

Dumitru Constantin

STOP CADRU

Recenta vizită oficială în URSS a premierului chinez, Li Peng, a prilejuit semnarea mai multor documente comune, între care Programul de colaborare economică și tehnico-științifică pe termen lung, stabilind activitatea celor două părți pînă în anul 2000 ; Acordul guvernamental cu privire la colaborarea în domeniul cercetării și utilizării spațiului cosmic în scopuri pașnice ; Acordul guvernamental cu privire la principiile conducătoare ale reducerii reciproce a forțelor armate și întăririi încrederii în domeniul militar în zona de frontieră sovieto-chineză, precum și alte documente. La o conferință de presă, primul ministru Li Peng a definit drept pozitive rezultatele vizitei sale la Moscova

„V-ați dat seama că am vorbit și în românește?“

Bogdan Baltazar
director în Ministerul Afacerilor Externe

■ Ați participat, domnule director Bogdan Baltazar, la reuniunea ministerială a statelor „Grupului de la Rio“ și a țărilor din Europa centrală și răsăriteană, desfășurată la mijlocul lunii aprilie la Budapesta. Cui a aparținut inițiativa acestei întîlniri-premieră ?

■ Reuniunea la care am participat ca membru al delegației României — ocupîndu-mă de continentul american în cadrul Ministerului Afacerilor Externe — a fost convocată din inițiativa „Grupului de la Rio“, cel ce se numea inițial „grupul celor opt“, după numărul membrilor săi, din care lipsește, în prezent, Panama. Știți, probabil, că țările membre sînt cele ce se constituiseră în „Grupul de la Contadora“ (Mexic, Columbia, Venezuela și, pe atunci, Panama) și în „Grupul de sprijin“ (Argentina, Brazilia, Peru și Uruguay), ambele angajate în reglementarea crizei din America Centrală. Statele membre rămîn interesate în această problemă, dar, între timp, au devenit un grup informal, neoficial, de consultare, de concertare și promovare a intereselor proprii în raporturile cu alte state ale lumii.

Revenind la inițiativa acestei reuniuni, trebuie spus că intră în practica acestor state să se întîlnească cu principalii lor parteneri. Cu țările Europei centrale și răsăritene este, însă, prima asemenea întîlnire. Această premieră a fost motivată mai ales de faptul că s-au produs, în toate aceste țări europene, o serie de transformări, unele înlăuntrul sistemului, să le spunem reformiste, altele realmente revoluționare, ca la noi, toată zona fiind cuprinsă de acest seism al democratizării și al ieșirii de sub imperiul dogmelor, al dictaturilor. În acest context, „Grupul de la Rio“ era interesat să vadă ce avem de spus, să ne cunoaștem.

Trebuie, însă, precizat că ideea reuniunii a pornit și de la o anumită îngrijorare a statelor grupului. Și anume, s-a apreciat că țările răsăritene au, în noile condiții, nevoie de fonduri, reintră în Europa, iar creditele se vor îndrepta masiv în această direcție. Ceea ce nu s-a întîmplat chiar așa... În ce ne privește, noi abordăm lucrurile lucid, promovînd o conlucrare viabilă, avantajoasă pentru toată lumea. Dar a existat, din partea latino-americană, această îngrijorare, unii poate chiar o mai au. Totuși, întîlnirea a însemnat foarte mult, prin faptul că a făcut să se depășească acest sindrom. Astfel, au reținut atenția atît afirmațiile încurajatoare și stenice ale ministrului de externe român, domnul Sergiu Celac, cît și cele ale omologului său argentinian, Felipe Cavallo, economist de talie mondială. Ambii au arătat că, departe de a constitui un subiect de îngrijorare, renașterea unei Europe unite și posibilitățile foarte mari de investiții și de afaceri, pe care le generează o asemenea Europă, vor putea constitui unul din temeiurile unui „boom“ economic al anilor '90, din care vor avea de cîștigat toate statele lumii.

■ Fiind prezent la reuniune, ați constatat funcționînd acel flux de latinitate care ne face să ne simțim atît de apropiați în dialogul cu interlocutorii latino-americani ?

■ Bineînțeles, am încercat acest sentiment plăcut și evident. Dar și mai pregnantă a fost această constatare în ce îl privește pe domnul ministru Sergiu Celac, care și-a rostit — și, de altfel, și-a conceput — discursul în limba spaniolă. Poate părea un element de formă, dar care s-a dovedit încă o punte de legătură... În finalul discursului, două paragrafe au fost citite în românește, domnul Celac întrebînd, apoi, în spaniolă : „Se han dado cuenta que el texto fue en rumano ?“ („V-ați dat seama că textul a fost în românește ?“). Evident, întrebarea a avut deosebit succes și a trezit multă simpatie. De ce ? Termenii politici fiind, în cea mai mare parte, similari, participanții latino-americani au crezut că era vorba de o spaniolă rostită cu dificultate...

Dincolo de acest fapt anecdotic, trebuie să spun că, într-adevăr, ne-am bucurat de foarte multă căldură din partea omologilor noștri latino-americani. O simpatie datorată atît prestigiului nou Românii în lume, prestigiului revoluției noastre, cît și respectului profund pe care latino-americanii — ei care și-au vărsat sîngele de atîtea ori pe baricadele libertății — îl poartă sîngelui vărsat în revoluția română, fapt care i-a impresionat foarte mult. De altfel, statele latino-americane au fost, literalmente, printre primele care, imediat după revoluție, au recunoscut guvernul provizoriu de salvare națională. Ele au făcut nenumărate gesturi de solidaritate, nu atît materială, deși a existat și aceasta, dar mai ales de natură politică. Vibrația sufletului latino-american, imediat după revoluție, am simțit-o și o simțim și astăzi. Dar, ceea ce aș remarca este faptul că au fost primite cu multă receptivitate și deosebit interes propunerile noastre.

■ V-aș ruga să vă referiți la ele, elementele concrete constituind tot atîtea argumente ale raporturilor de perspectivă pe care le dorim substanțial îmbunătățite.

■ Consider că între țările noastre există perspective deosebite de dezvoltare a relațiilor, bazate pe afinitățile de limbă, cultură și civilizație, dar și pe faptul că aceste state cunosc, ca și noi, transformări democratice de mare amploare. Țările latino-americane au trecut, în ultimii ani, printr-un pronunțat proces de democratizare.

Cu gîndul la viitor, România a participat la reuniunea amintită cu un set de propuneri concrete. Unele, să le spunem de ordin constructional, au pornit de la ideea de a ne elibera de un anumit formalism și de fuga după protocoale frumoase, în cadrul comisiilor mixte guvernamentale, astfel încît să nu se întîmple ca în trecut, cînd se redactau texte cît mai ample, dar nu exista preocupare față de ceea ce se realiza ulterior din aceste propuneri. Deci ne-am orientat către obiective foarte precise în cadrul comisiilor guvernamentale de cooperare economică și tehnico-științifică între țările noastre. De asemenea, am înaintat o propunere care s-a bucurat de mult interes în rîndul țărilor latino-americane, și anume crearea unor consilii economice bilaterale, care să grupeze oameni de afaceri, aceștia avînd posibilitatea unor contacte directe, fără tutela guvernelor asupra raporturilor, a investițiilor etc. De asemenea, am precizat sferele de lărgire a cooperării, ținînd seama de o anumită complementaritate existentă, ca și de faptul că dispunem, și unii și alții, de anumite domenii de vîrf. Pornim de la faptul că și statele „Grupului de la Rio“, și România sînt țări în curs de dezvoltare, dar care au, totuși, unele domenii cu realizări de marcă, de pildă în microelectronică, energie nucleară, biotehnologie, design industrial, informatică. Ne lipsesc dotările tehnice, materiale, dar dispunem de un deosebit capital intelectual. De aceea, dată fiind distanța geografică, trebuie, în afara marilor fluxuri economice clasice (importăm, de pildă, minereu de fier din Brazilia, carne din Argentina și Uruguay, iar ei cumpără de la noi utilaje și mașini), să optăm pentru produse de mare rentabilitate, și anume produse de mic tonaj, dar de mare preț, ca și pentru schimbul de inteligență.

■ S-ar putea spune că a fost o reuniune de defrișare a terenului. Ce elemente de colaborare absolut noi s-au avansat ?

■ A fost, de pildă, primită cu interes propunerea noastră de a folosi mai bine zonele de comerț liber pentru antrepozitarea de diverse produse, în așteptarea unor momente mai bune de valorificare pe piață, în țara noastră zonele de „porto franco“ fiind bine situate geografic. La noi ar fi Sulina, Constanța, Agigea, Galați, iar în America Latină, zone din Peru, Mexic, Panama. Ar fi avantajate nu numai relațiile reciproce, dar și cele cu terțe state. În sfîrșit, am convenit asupra unor linii maritime regulate pe bază de reciprocitate, ca și asupra participării noastre la valorificarea bogăției piscicole din apele latino-americane. Aceste probleme urmează să fie perfectate la următoarele reuniuni, la care am sugerat să participe și directori de bănci naționale, de investiții, de credit etc.

■ Fiind foarte scurtă — pe durata unei singure zile —, reuniunea a oferit și răgazul unor întrevederi în afara lucrărilor?

■ Semnificativ a fost faptul că dl ministru Sergiu Celac a avut întrevederi bilaterale, pe probleme de asemenea bilaterale, cu toți cei șapte participanți. Cu acest prilej, s-a hotărît, de pildă, redeschiderea ambasadei Mexicului la București, închisă în toamna trecută, oficial din motive financiare, dar rațiunile fiind altele, pe care cred că le bănuiți. De asemenea, urmează a se realiza o serie de vizite ale unor miniștri de externe latino-americani în România, la date ce vor fi convenite ulterior. Se așteaptă, deci, o prezență și contacte intense în viitor.

Cît privește reuniunea, aceasta s-a încheiat pe un fond optimist și cu ideea ca, de aici înainte, să ne întîlnim periodic. O primă asemenea întîlnire va avea loc la sesiunea Adunării Generale a O.N.U. din toamna viitoare, iar următoarea — toate țările au fost de acord — se va desfășura la Buenos Aires. A fost reținută, cu mult interes, propunerea noastră ca cealaltă rundă, după Buenos Aires, să aibă loc în România, și vrem să credem că așa se va decide în final.

Anca Voican

Ostaticii din Liban — capătul tunelului?

În complicata desfășurare a conflictelor contemporane, luarea de ostatici — persoane reținute sub pază de către un stat sau o grupare, drept garanție sau mijloc de presiune — reprezintă unul din aspectele cele mai dramatice. Întîi, pentru că este vorba, înainte de orice, de îngrădirea libertății unor oameni, care, uneori, nici măcar nu sînt implicați în evenimente. Apoi, pentru că, asemeni oricărui alt act de forță, recurgerea la ostatici nu face decît să accentueze stările de tensiune și conflict. Cu atît mai mult cu cît, uneori, „sfîrșitul captivității" înseamnă „lichidarea" acestor incomozi prizonieri. Eliberarea — „cazul fericit" — survine de obicei în urma unui proces dificil, solicitînd tact, răbdare, timp, efort, acceptarea unor compromisuri. Recenta punere în libertate a unor persoane deținute ca ostatici în Liban a readus problema în atenție, conturînd chiar speranța unei „închideri definitive a dosarului ostaticilor". Din păcate, această rază de speranță contrastează cu evoluția, în continuare, sumbră a întregului conflict libanez...

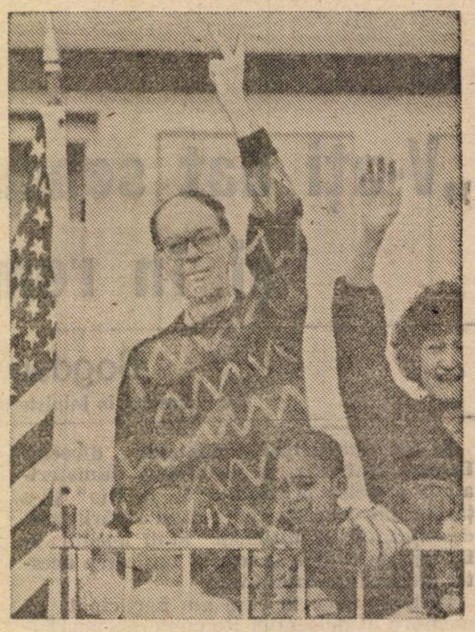

După 1182 de zile de captivitate, Robert Polhill este, în sfîrșit, liber. Aflat acum în spitalul militar american din Wiesbaden (RFG), Polhill își exprimă cîteva gînduri: „Prima zi a captivității a fost mai ușor de suportat decît celelalte, atît de plictisitoare"; el relatează că ostaticilor le era interzis „să vorbească tare sau să citească orice ar fi putut să-i țină la curent cu realitatea". „Puteam totuși să citim cărți sau să jucăm cărți". Incertitudinea și plictiseala erau „cel mai greu de suportat". „Nu știam unde ne țin prizonieri și, mai ales, dacă vom fi eliberați sau nu". „Foarte dificil era că găsim subiecte de discuții și să ne păstrăm treaz spiritul, pentru a nu ajunge într-o stare de apatie". E o mare plăcere să reviți la viață. Sînt, înainte de toate, fericit și recunoscător față de toți cei care s-au ocupat de mai multă vreme de cazul meu. De asemenea, sînt preocupat de soarta prietenilor mei, a celorlalte persoane care se găsesc încă în condițiile în care am fost și eu". „Bucuria mea — spune Polhill — nu este completă, căci alte persoane se mai află încă în detenție".

Sophia — Liberté

Ca întreaga problemă libaneză, ostaticii, ce se află încă în număr mare în Liban, nu aparțin în exclusivitate grupărilor militare din această țară, ei fiind, de fapt, victime ale unui „război rece", ce se desfășoară în spatele celui „fierbinte", alimentîndu-l necontenit. Conflictul libanez și problema ostaticilor au atît de multe interferențe încît orice încercare de soluționare globală a acesteia din urmă, în afara cadrului care a generat-o, va fi, probabil, sortită eșecului.

În lungul calvar libanez au existat, însă, momente în care diplomația a repurtat unele succese, demonstrînd că nu este iluzorie o rezolvare, cu condiția ca bunăvoința să prevaleze.

Cel mai recent exemplu este eliberarea, zilele trecute, a franțuzoaicei Jacqueline Valente (31 de ani), a prietenului ei, belgianul Fernand Houtekins (42 de ani), și a fiicei lor de doi-trei ani, ce s-a născut, se pare, după răpirea părinților și care poartă un nume semnificativ — Sophie-Liberté. Ministrul francez al afacerilor externe, Roland Dumas, a declarat presei că, în vederea eliberării, Franța a inițiat contacte „de la stat la stat", în primul rînd cu Libia, dar și cu alte țări arabe, precum Siria, Maroc și Egipt. Această precizare a fost făcută în urma criticilor apărute în publicații britanice, italiene, vest-germane, în care se arată că Franța ar fi făcut concesii unor grupări teroriste sau că a acceptat returnarea a trei avioane militare libiene de tip Mirage. Diferendul privind aceste avioane a menținut, în ultimii ani, relațiile franco-libiene la un nivel scăzut, deși punctul „nevralgic" — conflictul libiano-ciadian — fusese înlăturat. Înainte de declanșarea acestui război, Libia trimisese în Franța, pentru reparații, trei avioane militare, fabricate în anii '70, care, din 1986 pînă la începutul acestui an, au fost blocate de autoritățile franceze. Întoarcerea mini-escadrilei la Tripoli l-a făcut pe conducătorul Jamahiriei Libiene, colonelul Moammer El-Kadhafi, să declare că nici un obstacol nu se mai află în calea relațiilor bilaterale. Gestul Franței a fost urmat de apelul colonelului Kadhafi, către toate grupările musulmane ce dețin ostatici, de a-i elibera pînă la sfîrșitul Ramadanului.

10 ani după „drama de la Taba"...

Eliberarea ostaticului american Robert Polhill — constată agenția „France Presse" — a coincis aproape cu împlinirea unui deceniu după „drama de la Taba", eșecul celei mai spectaculoase tentative de eliberare prin forță a ostaticilor, ce a marcat profund S.U.A., la data respectivă.

„Afacerea Taba" a fost dezvăluită de Casa Albă la 25 aprilie 1980, puțin după miezul nopții:

Din ordinul personal al președintelui Jimmy Carter, un comandou special, format din 90 de membri ai forțelor speciale, la bordul a șase avioane-cargou „C-130" și opt elicoptere, a fost trimis spre Iran, în încercarea de eliberare a 49 de ostatici de la ambasada S.U.A. din Teheran. Misiunea s-a terminat prost. Două dintre elicoptere n-au reușit să ajungă la punctul de întîlnire stabilit, un altul a avut o pană. S-a dat ordinul de retragere. În manevra de repliere, un „C-130", lovit de un elicopter, s-a prăbușit, afundîndu-se în nisip. Supraviețuitorii s-au urcat în grabă la bordul celorlalte cinci „C-130", care și-au luat zborul, abandonînd opt cadavre carbonizate și cinci elicoptere.

Eșecul a zguduit profund opinia publică americană, cu moralul încă nerestabilit după înfrîngerea în războiul din Vietnam — scrie „AFP". Pentru mulți dintre americani, Taba a constituit o dovadă în plus al unui declin militar al țării lor. Dramei din deșertul iranian i se va atribui un rol însemnat în înfrîngerea electorală, suportată, șase luni mai tîrziu, de Jimmy Carter, în fața lui Ronald Reagan.

Acum, după 10 ani de la evenimentele de la Taba, se apreciază că forțele armate americane și-au refăcut moralul, atît datorită politicii de înarmare din perioada 1981–1988, cît și a operațiunilor de intervenție, precum: „Grenada — octombrie 1983", raidul aerian contra Libiei din 1986 sau invazia din Panama, în decembrie anul trecut. Mai ales, această ultimă operațiune — se apreciază — ar fi asigurat Pentagonul în ce privește eficacitatea forțelor sale de intervenție rapidă.

Dar această „încredere regăsită" nu se aplică în cazul ostaticilor din Orientul Mijlociu. Administrația americană admite că lipsa de informații în legătură cu locurile de detenție face dificilă orice acțiune de forță.

Ineficacitatea unei astfel de metode s-a vădit în august 1989, cînd, după executarea colonelului William Higgins, deținătorii libanezi de ostatici au amenințat cu uciderea unui alt ostatic american, Joseph Cicippio. Președintele Bush a ordonat deplasarea Flotei a VI-a în estul Mediteranei. Dar — remarcă „AFP" — în cele din urmă, salvarea de la moarte a lui Cicippio (aflat încă în captivitate) a fost obținută datorită eforturilor „diplomației prin telefon" și nu a tunurilor de pe amenințătorul cuirasat Iowa.

În continuare, captivi...

După recentele eliberări, de la Beirut, ale Jacquelinei Valente, Fernand Houtekins, micuței Sophie-Liberté și profesorului Robert Polhill, rămîn, în continuare, ostatici ai unor grupări din regiunea Orientului Mijlociu următorii :

— șapte americani : Terry Anderson (42 de ani, directorul secției regionale a Agenției de presă „Associated Press", cu sediul la Beirut, răpit la 16 martie 1985) ; Thomas Sutherland (58 de ani, decan al Facultății de agronomie a Universității Americane din Beirut — AUB —, răpit la 9 iunie 1985) ; Joseph Cicippio (59 de ani, contabil la AUB, răpit la 12 septembrie 1986) ; Edward Austin Tracy (59 de ani, scriitor, răpit la 21 octombrie 1986) și Jesse Turner și Allan Steen (cei doi profesori la Colegiul american din Beirut, răpit odată cu R. Polhill la 24 ianuarie 1987)

— trei britanici : Terry Waite (50 de ani, trimis special al arhiepiscopului de Canterbury și principal mediator în afacerea ostaticilor străini în Liban, dispărut la 20 ianuarie 1987, în timpul uneia din misiunile mediatoare) ; John Mac Carthy (33 de ani, răpit la 17 aprilie 1986) ; Jack Mann (75 de ani, fost pilot, răpit în Beirutul de vest, la 3 mai 1989)

— un irlandez : Brian Keenan (39 de ani, profesor, răpit la 11 aprilie 1986)

— un italian: Alberto Molinari (71 de ani, comerciant, răpit la 11 septembrie 1985)

— doi rezidenți vest-germani, membri ai unei organizații caritabile, cu baza în R.F.G., „ASME — Humanitas" : Heinrich Strübig (47 de ani) și Thomas Kemptner (29 de ani), dispăruți la 16 mai 1989

— doi elvețieni, reprezentanți ai Comitetului Internațional al Crucii Roșii : Emmanuel Christen (32 ani) și Elio Enriquez (23 de ani)

— patru belgieni : Emmanuel Houtekins (46 de ani), fratele recent eliberatului Fernand Houtekins, soția sa, Godelieve Kets (52 de ani), și cei doi copii ai lor : Valerie (19 ani) și Laurent (20 ani), a căror răpire a fost anunțată de Fatah — Consiliul Revoluționar Abou Nidal, odată cu a celorlalți pasageri ai „Silco", la 8 noiembrie 1987.

madanului, nominalizînd chiar familia Valente. Autoritățile franceze au mulțumit liderului libian pentru bunăvoința arătată. Dialogul a continuat pe acest fond de destindere, totul concretizîndu-se în eliberarea celor trei de către gruparea Al-Fatah-Consiliu revoluționar (Al-Fatah — C.R.), condusă de Abou Nidal, care s-a format în urma sciziunii, din 1974, a organizației Al-Fatah al cărei lider este Yasser Arafat. Gruparea Al-Fatah — C.R. este cunoscută ca fiind prolibiană. Ea deține, în continuare, patru ostatici belgieni — pe Emmanuel Houtekins (fratele lui Fernand), soția sa și cei doi copii de 17 și 18 ani. Ei au fost răpiți, împreună cu cei recent eliberați, în noiembrie 1987, în împrejurări stranii, în timp ce se îndreptau, cu vasul Silco, spre Australia. Purtătorul de cuvînt al grupării Al-Fatah — C.R. a afirmat, imediat după punerea în libertate a celor trei, că deține dovezi că cei răpiți, exceptînd copiii, aveau legături cu serviciile secrete israeliene (Mossad) și a cerut autorităților belgiene să-l elibereze pe palestinianul Nasser Said, condamnat la 20 de ani de închisoare pentru atacarea unei sinagogi din Anvers, care s-a soldat cu uciderea unui copil. Totuși, pe 18 aprilie, vicepremierul belgian, Philippe Moureaux, a declarat, potrivit agenției „France Presse", că eliberarea lui Nasser Said, aflat în detenție din 1980, este „serios examinată".

În timp ce, în Liban, sînt deținuți încă 16 ostatici din diferite țări occidentale, în „zona de securitate" din sudul Libanului, se află 300 de deținuți libanezi, iar în Israel aproximativ 75.

De peste 15 ani, în Liban, violența generează violență, rarele performanțe diplomatice — cum este recenta eliberare a unor ostatici — fiind primite cu bucurie și speranță, și amplu comentate de mijloacele de informare în masă. Rămîne de văzut dacă eforturile pentru punerea în libertate și a altor persoane reținute vor fi încununate de succes sau acest nou moment în problema ostaticilor va însemna, de fapt, încă o simplă oază într-un întins deșert al confruntării și intoleranței.

„Un balon de încercare ?"

Duminică, 22 aprilie, orele 17,25 (15,25 GMT). Un bărbat – căruia, de la depărtarea impusă ziariștilor, nu i s-a putut desluși decît silueta — este coborît dintr-un automobil „BMW", în fața unui hotel din sudul capitalei libaneze. Imediat, este urcat într-una din mașinile serviciilor de informații siriene, care așteptau la fața locului. Demarînd, automobilele pornesc în grabă pe șoseaua Beirut—Damasc. Două ore mai tîrziu, televiziunea siriană își întrerupe programul, pentru a difuza anunțul ministrului afacerilor externe, Farouk Al-Sharaa, despre eliberarea ostaticului american Robert Polhill, care — se preciza — se afla în drum spre Damasc.

Așa s-a încheiat odiseea dramatică a profesorului Robert Polhill (55 de ani), care împreună cu alți doi profesori de la Colegiul american din Beirut : Allan Steen (51 de ani) și Jesse Turner (42 de ani), au fost răpiți, la 24 ianuarie 1987, în sectorul de vest al Beirutului, de organizația clandestină libaneză, apropiată cercurilor integriste pro-iraniene, „Jihadul islamic pentru eliberarea Palestinei" (JILP).

„Numărătoarea inversă" în cazul „primei eliberări a unui ostatic american, în ultimii trei ani", — cum remarcau ziariștii — a început la 19 aprilie, cu un comunicat al JILP. Această organizație își făcea cunoscută intenția de a elibera, „în următoarele 48 de ore", unul din cei trei ostatici, „în semn de bunăvoință" și la cererea liderilor Republicii Islamice Iran, dorindu-se, în acest fel, să se înceapă „încheierea dosarului ostaticilor". JILP a salutat, totodată, „eforturile continui" ale Siriei. Se cerea, în schimb, venirea la Damasc, în același interval de timp, în vederea „încheierii pregătirilor de eliberare", a asistentului secretarului de stat adjunct american pentru Orientul Mijlociu, John Kelly. Casa Albă a respins ideea ca un reprezentant al său să întîlnească „deținători de ostatici". Organizația „Jihadul islamic" a interpretat răspunsul american ca „o lipsă de cooperare" și a anunțat că amînă sine die punerea în libertate a prizonierilor, solicitînd, în același timp, venirea la Beirut a reprezentantului președintelui Siriei, generalul Ghazi Kanaan, șeful serviciilor siriene de informații.

Au urmat cîteva zile de suspans, de așteptare febrilă, de intense contacte și eforturi de deblocare a impasului. Pentru presă, a fost un răstimp de reflectare pe marginea derulării evenimentelor, a perspectivei lor. Ca ecou al unor aprecieri pornite din cercurile diplomatice de la Beirut, s-a scris, astfel, despre rolul important al Damascului, care, alături de Teheran, a fost deținătorul uneia din cele două „chei", indispensabile procesului declanșat pentru punerea în libertate a ostaticilor. Se constatau, de asemenea, „contactele strînse", stabilite de Washington cu guvernul sirian. O concluzie cu caracter general a fost că procesul eliberării ostaticilor americani din Liban a pus la încercare întreg sistemul raporturilor Washington-Damasc, Washington-Teheran, Damasc-Teheran.

La începutul după-amiezii de duminică, 22 decembrie, răpitorii au pus capăt tăcerii în care se învăluiseră timp de trei zile, anunțînd că vor proceda, totuși, la eliberarea unui ostatic. Eveniment petrecut cîteva ore mai tîrziu, în condițiile arătate mai sus.

De la Damasc, Robert Polhill a plecat spre Frankfurt, escală în drum spre Statele Unite. Eliberarea sa a fost întîmpinată cu bucurie nu numai de familia sa, ci și de cele ale celorlalți ostatici, a căror speranță a crescut considerabil. „Sper că acesta va fi începutul sfîrșitului captivității tuturor ostaticilor" – declara d-na Virginia Steen, soția unuia din colegii de prizonierat al lui Robert Polhill. Potrivit opiniilor unor observatori din Liban, aceasta este speranța împărtășită și în unele cercuri politice și diplomatice, care califică, totuși, recenta eliberare drept „un balon de încercare".

Deocamdată, toată lumea pare mulțumită de evoluția problemei. JILP a relevat că, mai ales, Iranul și Siria au ajutat prin „medierile" lor să fie depășite „obstacolele" ce întîrziau eliberarea. În ce-l privește, guvernul american a mulțumit celor două state pentru rolul jucat în deznodămîntul acestei afaceri. Omagiind „rolul activ" al Siriei, președintele Bush a reafirmat, însă, că Washingtonul nu-și va schimba poziția de „a nu se tîrgui pentru ostatici", iar secretarul de stat american, James Baker, a subliniat că o normalizare a relațiilor între Washington și Teheran nu este posibilă fără punerea în libertate a „tuturor celorlalți ostatici". La rîndul său, șeful diplomației iraniene, Ali Akbar Velayati, a lansat un apel S.U.A. și altor state occidentale în favoarea eliberării a patru iranieni, răpiți în 1982, în Liban, de falangele creștine, că și a șeicului Obeid, demnitar șiit libanez, unul din liderii grupării pro-iraniene „Hezbollah", răpit, anul trecut, în sudul Libanului, de israelieni. Eliberarea ostaticilor iranieni și a șeicului nu este o condiție prealabilă a eliberării celorlalți ostatici occidentali — a precizat ministrul iranian, într-un interviu. „Este vorba de o soluție pentru ieșirea din acest impas — a adăugat el. Acum, trebuie să acționăm. Primul pas a fost făcut".

La închiderea ediției, agențiile de presă anunțau punerea în libertate a unui alt ostatic american, Frank Reed (57 de ani), răpit la 9 septembrie 1986.

Liana Enescu
Ștefan Cârjă

SPRE O ECONOMIE DE PIAŢĂ

Convertibilitatea leului: pro sau contra?

Ioan Popa

S-ar părea că un cerc vicios grevează opţiunea spre trecerea la convertibilitatea leului în condiţiile actuale ale economiei româneşti : pe de o parte, declararea unui curs de schimb pentru moneda naţională şi, mai important, validarea acestuia de către piaţa valutară depind de măsura în care s-au realizat paşi semnificativi înspre trecerea la mecanisme de piaţă : pe de altă parte, orientarea înspre o economie de piaţă presupune implementarea şi funcţionarea pîrghiilor economico-financiare, deci, între altele, a cursului de schimb. Pe scurt : pentru a avea un curs de schimb efectiv trebuie să avem economie de piaţă, iar ca să avem economie de piaţă trebuie să fie recunoscut cursul valutar al leului. De aici, şi diversitatea de poziţii în literatura de specialitate în legătură cu necesitatea, cu posibilitatea şi oportunitatea trecerii la convertibilitatea leului. Se pune, însă, întrebarea dacă dilema respectivă este una reală sau doar o capcană a propriului nostru raţionament.

Trecerea la convertibilitatea monedei naţionale — posibilitatea preschimbării acesteia contra altor monede în mod liber, adică fără limitări în ceea ce priveşte suma sau scopul preschimbării, ori calitatea celui care o solicită — reprezintă o opţiune de importanţă economică majoră. Ea înseamnă asigurarea circulaţiei internaţionale a monedei, transformarea ei într-o „marfă" specifică, avînd un preţ recunoscut : cursul de schimb care o cotează pe piaţa valutară. Desigur, o astfel de decizie presupune existenţa unor condiţii adecvate, de natură economică, financiar-valutară, organizatorică.

Iată, într-o prezentare sumară, cîteva premise care, în conformitate cu teoria economică, condiţionează trecerea la convertibilitate :

a) Un nivel ridicat şi o structură diversificată ale producţiei de bunuri şi servicii (oferta naţională). Aceasta este baza reală a asigurării puterii de cumpărare a monedei, deci a convertibilităţii sale interne (acoperirea monedei în mărfuri).

b) Stare de echilibru a economiei naţionale, reflectată pe pieţele comerciale, valutare şi de capital prin raportul dintre cerere şi ofertă. Echilibrul pieţelor este premisa stabilităţii cursului de schimb, deci a menţinerii puterii de cumpărare a monedei.

c) Punerea vieţii economice pe baza principiilor pieţei şi liberul acces pe pieţele de mărfuri şi de capital din ţară pentru agenţii economici naţionali şi străini. În acest fel — prin asigurarea funcţionării efective a pieţelor de bunuri şi a celor de capital — se creează posibilitatea de a se manifesta neîngrădit cererea şi oferta reală de monedă naţională, respectiv valuta, stabilindu-se un curs de schimb care să reflecte realităţile pieţei.

d) O poziţie financiară sănătoasă a ţării în relaţiile cu străinătatea. Aceasta înseamnă, între altele, inexistenţa sau caracterul rezonabil al datoriei externe ; o rezervă de aur şi devize suficient de importantă pentru a permite intervenţia pe piaţa valutară în conformitate cu cerinţele politicii economice ; o balanţă de plăţi echilibrată.

e) Crearea cadrului legal pentru realizarea condiţiilor de mai sus şi existenţa unui cerc relativ larg de specialişti în probleme financiar valutare.

Sînt create aceste premise în economia românească de azi ? Într-o interpretare strictă, vizînd ansamblul acestor condiţii, răspunsul este, fără îndoială, negativ. Şi totuşi, articolul de faţă se vrea o pledoarie pentru trecerea monedei noastre naţionale — într-un termen nu prea îndepărtat — la convertibilitatea externă, prin consacrarea unui curs de schimb efectiv al leului.

Principalul argument, în acest sens, ţine de chiar orientarea necesară, larg împărtăşită, a economiei noastre naţionale în perioada următoare : consacrarea mecanismelor de piaţă. Or, convertibiltatea monedei, alături de alte măsuri, reprezintă o opţiune fermă în acest sens, chiar o decizie cu caracter de garanţie pentru seriozitatea şi fermitatea angajării în această orientare. Nu putem să nu evocăm dificultăţile reale pe care le implică o astfel de decizie ; dar, în condiţiile actuale, se impune să tranşăm mai hotărît această problemă, plecînd de la teza incontestabilă că trecerea la mecanisme de piaţă nu se poate realiza în lipsa convertibilităţii monedei naţionale. Condiţionînd a priori o decizie, în acest sers, de realizarea prealabilă a condiţiilor, alunecăm inevitabil într-o poziţie conservatoare, ce poate nu numai să amîne excesiv, ci şi să compromită procesul de restructurare a economiei, de punere pe baze noi a mecanismului economic.

În fond, a declara convertibilitatea externă a monedei înseamnă a accepta raportarea directă a economiei naţionale — baza materială a leului — la economia ţărilor partenere, a accepta condiţiile de concurenţă ale pieţei externe ; or, integrarea în economia mondială pe acest temei, adică la o economie dominată de mecanismele pieţei, este o condiţie sine qua non a întronării principiilor economice în plan intern.

Prin urmare, susţinem, în primul rînd, necesitatea unui acord principial cu privire la necesitatea trecerii la convertibilitate. Dar aceasta presupune şi luarea de măsuri, încă de pe acum, vizînd transpunerea în practică a acestei orientări, subordonarea deciziei macroeconomice cerinţelor pe care opţiunea respectivă le implică, într-un program integrat de măsuri concertate vizînd trecerea la economia de piaţă.

Se va obiecta, probabil, caracterul nerealist, în actuala fază, al unei astfel de poziţii. În fapt, în practică , trecerea la convertibilitatea leului presupune parcurgerea a două etape distincte :

— mai întîi, consacrarea unui curs unic al monedei naţionale, care să fie utilizat în mod efectiv, atît în operaţiunile comerciale, cît şi în cele cu caracter necomercial ;

— apoi, transformarea acestui curs unic într-un curs de schimb prin introducerea lui pe piaţa valutară, singura în măsură să valideze acest curs, să-i confirme realismul.

Pe de altă parte, nu se poate pune, cel puţin în stadiul de tranziţie, problema realizării unei convertibilităţi depline a monedei naţionale. Este vorba de un proces care se desfăşoară în etape, treptat, de un ansamblu de măsuri cu caracter economic şi fihanciar monetar, coordonate şi controlate de stat — subsumate cerinţelor afirmării funcţiilor pieţei în cadrul economiei naţionale — şi care sînt în măsură să creeze în mod expres condiţiile trecerii la convertibilitate. Iar obiectivul respectiv — recunoscut, transpus în măsuri operaţionale — devine un stimulent al angajării de ansamblu pe calea restructurării radicale a mecanismului economic.

De altfel, politica economică a multor ţări din Europa de Est merge tocmai în această direcţie. Şi nu este vorba aici numai de Iugoslavia sau Ungaria, care au adoptat, măsuri, în acest sens, cu mai mulţi ani în urmă. În programul economic al guvernului polonez din octombrie anul trecut — axat pe ideea trecerii rapide la economia de piaţă — se are în vedere, între altele, devalorizarea zlotului cu 2/3 şi introducerea unei convertibilităţi limitate : Bulgaria intenţionează să devalorizeze sever leva într-un context de măsuri vizînd promovarea pîrghiilor economice ; de curînd U.R.S.S. a anunţat un program de măsuri radicale de trecere la o „economie planificată de piaţă", între care realizarea unui curs unic şi realist al rublei (faţă de cursul oficial de 1,6 dolari/rublă, cursul pentru operaţiuni necomerciale este de 16 centi/

STOP CADRU

Est-germanii fac cozi în faţa caselor de economii pentru a-şi plasa depunerile pe numele fiecăruia dintre membrii de familie, astfel încît de la 1 iulie — cînd intră în vigoare uniunea monetară intergermană — să poată beneficia de prevederea schimbării la paritate 1 : 1 în mărci vest-germane a maximum 4 000 de mărci est-germane depuneri de fiecare om

rublă, iar la băncile vieneze precum și la o licitație efectuată în U.R.S.S., cotația era de 6 centi/rublă).

Este adevărat că, pe fondul recunoașterii caracterului nerealist al actualelor cursuri de schimb și a dificultăților pe care acestea le creează în analiza economică, se întîlnesc, în literatură, poziții contradictorii în ceea ce privește trecerea la convertibilitate. Victor Gerasenko, președintele Băncii de Stat al U.R.S.S., deși subliniază iraționalitatea unui sistem de cursuri multiple (în prezent există în peste 2 000 de coeficienți de schimb), consideră că ideea de a face rubla convertibilă, de azi pe mîine, este ridicolă. „De unde vom cîștiga dolarii?" se întreabă Vladimir Kvint, unul din „părinții" perestroikăi; el consideră, însă, că „neconvertibilitatea rublei este o tumoare malignă care afectează toate aspectele economiei sovietice. Ea ucide motivația pentru muncă, agravează lipsa de produse, oprește fluxul de investiții străine în U.R.S.S.". Concluzia economistului sovietic este fără echivoc : „Eliberați rubla!" Iar aceasta nu se poate realiza decît prin libera sa convertibilitate în alte monede.

O altă problemă care pare a se constitui în obstacol pentru angajarea pe calea convertibilității este dacă se poate estima — în condițiile actualelor dezechilibre economice și ale distorsionărilor din sistemul de prețuri — un curs realist pentru moneda noastră națională.

După cum știm, leul este „cotat", și acum, față de alte valute. Numai că, între cursul stabilit prin Decretul nr. 44 din 1 februarie 1990 (de aproximativ 21 lei dolarul) și cursul acestuia pe piața de speculă (de 120—150 lei dolarul), sau la unele bănci occidentale, există un mare ecart. Poate că temerea privind trecerea la convertibilitate este determinată tocmai de concentrarea atenției asupra celui de-al doilea curs, la care leul este puternic devalorizat. Nu putem considera, însă, că acest curs este reprezentativ pentru moneda națională, deci că ar fi mai realist decît primul. Cursul de speculă subevaluează excesiv leul, tocmai din cauză că raportarea lui la monedele străine se face pe o piață neorganizată, pe care nu se manifestă în mod deschis cererea și oferta reală.

Pe de altă parte, ne putem întreba : este oare mai indicat, din punct de vedere economic, să menținem o concepție asupra cursului valutar, puternic tributară viziunii totalitare asupra politicii economice, cu caracter nu numai administrativ, ci și pronunțat voluntarist ? Cunoscutul economist sovietic Nikolai Smeliov relatează modul în care a fost stabilit cursul rublei în anul 1950 de către Stalin. În urma propunerilor specialiștilor, care, pe baza unor calcule economice, apreciau că un dolar costa aproximativ 14 ruble, el a scris în loc de 14 cifra 4, spunînd ceva de genul „și asta le e de ajuns". Un curs supraevaluat în mod arbitrar nu este cu nimic mai realist decît un curs excesiv subevaluat, datorită inexistenței unei piețe deschise pentru valute. Mai mult, se produce o ruptură între cursul declarat în mod oficial și cel care se utilizează, în mod efectiv, pe scara largă, rezultatul nefiind decît stimularea pieței de speculă și mărimea decalajului dintre cele două prețuri ale monedei naționale. Numai piața poate valida cursul leului, așa cum numai piața consacră prețul real al oricărei mărfuri. **(Va urma)**

Dl. Ioan Popa, șeful catedrei de Relații economice internaționale din cadrul Academiei de Studii Economice, este un reputat analist în problemele financiare și valutare internaționale.

PRAGA

Polemică în perspectivă electorală

După dezbaterile aprinse, care au durat aproape o lună, privind denumirea țării, la Praga a început o nouă polemică, de data aceasta în legătură cu persoana ministrului cehoslovac pentru afacerile interne, Richard Sacher, membru al Partidului Popular (de tendință creștin-democrată).

Cotidianul cehoslovac „Mlade Fronta", o publicație pentru tineret, a informat că deputații comisiilor pentru apărare și securitate ale Adunării federale a Cehoslovaciei au examinat, la sfîrșitul săptămînii trecute, în ședință cu ușile închise, posibilitatea retragerii votului de încredere acordat ministrului de interne Sacher.

Richard Sacher este acuzat de abuz de putere, ca urmare a deschiderii arhivelor Ministerului de interne, primul dosar explorat fiind cel care se referă la șeful secției de securitate a Forumului civic, Oldrich Hromadko. Hromadko i-a reproșat lui Richard Sacher — relatează agenția „France Presse" — „acțiunea sa nehotărîtă împotriva securității statului, amatorismul și naivitatea sa, ca și subestimarea pericolului pe care îl reprezintă cei 5 000—6 000 de agenți consemnați la domiciliu după desființarea poliției politice, în luna ianuarie".

Observatorii au dat, însă, și o anumită interpretare acestei polemici, susținînd că ea ar avea, în primul rînd, „o natură politică". Așa cum am mai menționat, Sacher este membru al Partidului Popular, care a format, recent, împreună cu alte partide, un cartel electoral. Analiștii apreciază că această grupare de partide (Uniunea Creștină și Democrată) poate miza pe un bun rezultat electoral, la scrutinul din luna iulie, în timp ce una din principalele formațiuni politice cehoslovace, Forumul civic, „își pierde din popularitate".

Unele comentarii ale postului de radio BBC au prezentat noua polemică pragheză într-un context aparte, analizînd problemele dintr-un unghi mai complex. Potrivit opiniei redactorilor de la BBC (prezentarea acestei analize nu implică, în mod necesar, și însușirea ei de către revîrsta noastră), s-ar părea că adevăratul conflict politic s-ar materializa sub forma unor „disensiuni crescînde între conducerea Forumului civic și președintele Vaclav Havel". Potrivit unor afirmații ale reprezentanților Forumului, Vaclav Havel l-a „sprijinit puternic" pe ministrul de interne. Aceste afirmații au fost, însă, negate de purtătorul de cuvînt al președintelui cehoslovac, care a afirmat că „Havel are o atitudine neutră și încearcă să medieze".

Se afirmă, de asemenea, că, în sînul Forumului civic, ar exista mai multe sciziuni. Grupări de dreapta și de stînga se desprind pentru a candida în mod independent. Pe de altă parte, actualul guvern este, la rîndul său, „divizat de opinii diferite în legătură cu o serie de probleme, printre care cea mai importantă rămîne ritmul și amploarea „mult așteptatei reforme economice".

Această situație se derulează — afirmă comentatorul de la BBC — pe fundalul unei stări de tensiune între guvern și echipa de consilieri a președintelui Havel, pe care anumiți demnitari oficiali o privesc „ca pe o echipă de amatori". Tabloul ar fi întregit — potrivit aceleiași surse — de temerile crescînde în fața „intensificării naționalismului slovac, precum și a stării de epuizare a parlamentului neexperimentat".

În acest context, observatori politici consideră că Forumul civic, gruparea care a stat la baza răsturnării fostului regim comunist, va avea de înfruntat o opoziție puternică, care a început să se contureze cu o claritate tot mai mare.

Dezbătut în aceste zile la Praga, cazul Richard Sacher a readus în discuție și un alt subiect delicat : situația actuală a FZP (poliția secretă cehoslovacă). Guvernul cehoslovac a hotărît desființarea acesteia la sfîrșitul lunii trecute. Forumul civic a contestat afirmația lui Sacher, potrivit căreia „foștii membri ai securității se află sub stare de arest la domiciliu", acuzîndu-l că nu a reușit să-i îndepărteze pe toți cei care au aparținut acestei instituții. Acuzațiile împotriva lui Sacher s-au amplificat și în urma anunțării, de către acesta din urmă, a deschiderii unei anchete oficiale în legătură cu „invitația lansată de demnitari ai Partidului Comunist trupelor Pactului de la Varșovia" care au invadat Cehoslovacia în 1968. Cei 20 de presupuși acuzați de invitarea armatelor străine în țară urmează să fie judecați (în cazul în care li se va dovedi vinovăția) pentru trădare. În asemenea cazuri, tribunalul poate pronunța sentințe de pînă la 15 ani închisoare.

Criticii lui Sacher susțin că ancheta nu este decît o tentativă de a distrage atenția opiniei publice de la cazul său personal. Richard Sacher a dezmințit categoric că s-a folosit de funcția sa pentru a-și atinge scopuri politice. Ca membru al Partidului poporului, Sacher și-a dobîndit, de fapt, poziția pe care o are, mulțumită Forumului civic, dar — e de părere „BBC" — „conducerea Forumului și-a pierdut, acum, răbdarea cu Sacher", în urma pretinsei dezvăluiri a unui caz politic foarte neplăcut, cel al unui reprezentant al Forumului, care, în anii '50, ca ofițer într-un lagăr de muncă, ar fi împușcat doi deținuți care încercau să evadeze.

O ședință a Parlamentului a decis rămînerea, în continuare, a lui Sacher în funcția pe care o deține, dar guvernul va avea, de acum, „prerogative sporite în chestiunile de care se ocupa, înainte, numai Ministerul de interne".

Comentatorul de la BBC e de părere că toată această afacere nu va duce decît la o „creștere a încordării între Forumul civic și guvern, amplificînd, de asemenea, dezbaterea asupra rolului politic și al statutului președintelui Havel".

Adrian Dascălu

Paris – reportaj fără frontiere

(3)

Fotografiile aparțin autorului

Stelian Țurlea

Rasism și imigrație

Revoluția franceză de acum două veacuri a proclamat drepturile universale ale omului; preambulul Constituției din 1946 a Republicii franceze afirmă : „poporul francez proclamă ...că orice ființă umană, fără deosebire de rasă, religie sau credință, posedă drepturi inalienabile și sacre".

Spre deosebire de multe alte state, chiar occidentale, xenofobia și rasismul au fost palide, chiar absente multă vreme în Franța. Nedreptățiți pe motive politice și-au găsit aici adăpost, indiferent care era originea lor etnică, rasa ori religia. Cultura umanistă, spiritul tolerant, înlăturarea discriminărilor m-au făcut să-l admir întotdeauna pe francezul obișnuit, mereu dornic să înlăture o nedreptate ivită undeva în lume pe motive rasiale. Artiști de culoare, ce nu-și găseau locul dincolo de Atlantic, au ajuns celebri pe malurile Senei, în deceniile interbelice. La universitățile franceze au studiat africani ; mulți au rămas să profeseze în Franța, unii au dobîndit titluri academice. Arabii au găsit azil și chiar locuri de muncă, atunci cînd în țările lor izbucniseră lupte fratricide. Înșiruirea de exemple poate lesne deveni obositoare. Mulțimea aceasta de oameni veniți de prin alte părți, refugiați politici uneori, dar, în marea lor majoritate, în căutarea unei piini mai bune, aparține acum peisajului parizian. Chiar dacă locurile de muncă mai prost plătite le aparțin : negrese instalate la mai toate casieriile marilor magazine ; măturători, ai străzii, tuciurii, îmbrăcați în salopetele lor verzi, minuind cu dexteritate mături verzi ; șoferi de culoare ; recepționeri asiatici ; constructori arabi. Firește, unii au reușit în viață, au mici prăvălii, au deschis afaceri pe cont propriu ; și ei pot fi văzuți la tot pasul. Prin urmare, o societate ce arată, pînă la un punct, integrată. Și totuși...

Simt o oarecare tensiune în relațiile dintre oameni. În celebrele coridoare ale metroului parizian, pe zeci de kilometri, întortocheate, largi, suprapuse, colorate viu de reclamele înșiruite pe pereți, unii vînd produse ieftine, alții cîntă, alții cerșesc un bănuț. Cei mai mulți nu sînt „francezi pur sînge", poliția apare uneori și-i alungă sau îi amendează, iar trecătorii se scurg, cei mai mulți grăbiți, și-i ignoră. Mi s-a întîmplat într-o zi să alunec pe treptele unei scări de metrou și să lovesc un bătrînel. Primul meu cuvînt de scuze a fost în engleză și bătrînul a început să ocărască întreg valul de străini care îi invadează țara. S-a schimbat imaginea despre francezi cu care am intrat eu în viață ?

Piramida de sticlă din curtea Luvrului — noul punct de intrare în celebrul muzeu

Fiecare vinde și își face reclamă cum poate, chiar și în miezul Parisului

Cercetez cîteva statistici. Nouă francezi din zece par, astăzi, convinși că rasismul este „mai degrabă răspîndit" sau „foarte răspîndit" în țara lor. Imigrarea n-a fost absentă din dezbaterile ultimilor ani, dar accentele s-au pus, mai ales, în preajma alegerilor. Pînă în septembrie 1989, ea figura pe locul al șaptelea în preocupările francezilor ; în februarie a.c., ajunsese pe locul al doilea. În 1987 au fost 46 de acțiuni violente cu caracter rasist, în 1988 – 64, în 1989 – 53. Oscilația aceasta ar aduce o oarecare liniște. Dar acțiuni rasiste înseamnă atentate, agresiuni împotriva persoanei, incendieri – toate în creștere ; și, mai ales, amenințări – injurii, apeluri telefonice anonime. Un raport de peste 400 de pagini, întocmit de o comisie specială, nu ezită să vorbească despre o „maree neagră" : „Dacă violențele împotriva persoanelor și degradarea bunurilor n-au evoluat, frecvența discriminărilor zilnice a făcut un salt considerabil". Discriminări la locurile de muncă, în domeniul locuințelor. „Le Nouvel Observateur" închină o amplă anchetă, într-un recent număr, dosarului rasismului și se întreabă : „Țara drepturilor omului, în care orice formă de discriminare, rasială sau confesională, este interzisă oficial, este demnă de reputația sa ?"

Printr-o lege din iulie 1972, împotriva rasismului, votată în unanimitate, comerciantul care refuză să vîndă, proprietarul de bistrou care refuză să servească, proprietarul de case care refuză să închirieze un apartament unei persoane, pe motivul originii, etniei, rasei sau religiei sale diferite, sînt pasibili de pedepse cu închisoarea și mari amenzi. Dar aproape toată lumea este conștientă (și convinsă) că legea este încălcată copios. Ziariștii îndrăzneți au verificat. Anchetatori au constatat că, pînă și municipalități provinciale recurg la metode ce ar constitui violare a legii. Se comit, uneori, chiar crime. Dar condamnările sînt rarisime.

Discut despre acest dosar fierbinte cu cîțiva colegi de breaslă. Cu o anume jenă, acceptă fapte recunoscute oficial. În ultimul deceniu, au existat cîteva crime cu substrat rasist ; condamnările n-au fost decît rareori pe măsura actelor. La Lyon, în 1982, la Chatenoy-Malabry, în 1983, la Paris, în 1986, la Nisa, în 1987, la Castres, în 1987 – o listă ce poate fi cu mult mai lungă, a unor acte în care victimele au fost imigranți.

Și aceasta, paradoxal, concomitent cu procesul de integrare în societate, adîncit exact în aceeași perioadă. Există și modele ale reușitei sociale a imigranților – zeci de mii de medici, funcționari, mici proprietari. Legea învățămîntului acordă o atenție specială copiilor imigranților. Educația își arată roadele: 54 la sută din părinți sînt muncitori ; în a doua generație, se găsește o majoritate de funcționari. În timp ce periferiile gem de probleme sociale – locuințe, transport, droguri. Confuzie ? Politică de integrare fără sorți reali de izbîndă ? Să nu mai fie Franța pă-

mîntul toleranței ? Toate aserțiunile par adevărate. Iar primul ministru, Michel Rocard, primind raportul, de 400 de pagini, al Comisiei naționale consultative a drepturilor omului, supune, la 27 martie, principalelor partide, un plan de măsuri de luptă împotriva rasismului și xenofobiei. „Pentru că rasismul este un flagel contrar valorilor Republicii noastre, geniului națiunii noastre, contrar la ceea ce are mai demn toată moștenirea noastră comună".

De unde acest resentiment, căror motive să li se datoreze răbufnirile xenofobe ori rasiste ? Cauzele pot fi multiple, sociologii nu se înțeleg, nici ei, asupra tuturor rațiunilor. Gruparea de extremă dreapta, a lui Le Pen, care dorește o Franță „pură", a cîștigat teren în ultimul deceniu și acțiunile și aroganța ei au ecou. Cu toate că nici un francez cu capul pe umeri nu-l vede la conducerea țării pe extremistul cu un ochi de sticlă. În al doilea rînd, sporește (sau a sporit) sentimentul că frontierele nu sînt controlate cum se cuvine și că țara e invadată de un mare număr de imigranți ilegali, care devin o primejdie pentru puținătatea locurilor de muncă, deși vremea este a redresării. Prin urmare, motivări economice. Dar mai există și altele, de o natură diferită, care tind să înlocuiască teama profundă de comunism. Acum, cînd regimurile comuniste s-au prăbușit în țările est-europene, se pare că francezii se tem, înainte de orice, de Islam, resimțit ca o galopantă forță retrogradă, deși cei mai mulți nici nu au de-a face în mod direct cu imigranții arabi. S-au înmulțit nu numai chipurile (sînt peste 1,5 milioane arabi în Franța); dar și „chador"-ul apare pe străzi, în magazine, la universități, de pildă. Pentru spiritul deschis al francezului, intoleranța religioasă e de netolerat. Altfel nu s-ar explica cele 80 la sută sentimente potrivnice maghrebienilor pe care le relevă unele sondaje.

Așadar, primul ministru — căruia, la recentul congres al socialiștilor de la Rennes, i s-a încredințat misiunea, deloc ușoară, de a cîștiga alegerile legislative din 1993 și, apoi, pe cele prezidențiale din 1995 — a preluat inițiativa în acest domeniu, „alegînd calea consensului" (Robert Sole, în „Le Monde"), încurajat fiind de președinte, de recente agresiuni rasiste și de unii responsabili ai opoziției. Dar chiar și abordarea dosarului se dovedește anevoioasă și, ca în majoritatea celorlalte probleme ale actualității, situația se complică atunci cînd fiecare dorește să obțină din orice capital politic.

La Villepinte, liderii au discutat despre marile coordonate ale unei „alte politici" a imigrării. S-au înțeles asupra a patru puncte : trebuie stabilizat numărul emigranților ; trebuie favorizată integrarea ; trebuie atacate cauzele, prin inițierea unui ajutor mai mare acordat țărilor lumii a treia ; trebuie găsite soluții în context mai larg european — nimeni nu uită că, din 1993, ar trebui să existe o Piață comună unică. Nimeni nu uită și, la 2 aprilie, la Luxemburg, „cei 12" au discutat dosarul imigrației. A doua zi, Michel Rocard, în micul „sommet" de la Palatul Matignon, vorbește despre rasism ; opoziția — despre imigrație ; compromisul îl oferă tot șeful guvernului, acceptînd o nouă întîlnire, curînd, cu o oarecare lărgire a agendei. Cei ce n-au crezut că rasismul și imigrația dau dureri de cap cabinetului Franței nu pot fi decît surprinși acum.

Nostalgiile de mîine...

25 martie. Urmăresc, cu enorm interes, emisiunea „sept sur sept" a canalului 1 al Televiziunii franceze — interviul luat de Anne Sinclair președintelui François Mitterrand.

Opinia despre situația internă a Franței am amintit-o deja. Dar întrebările au vizat și domeniul extern — și președintele nu le-a ocolit. Sînt atîtea modificări majore pe continentul nostru, în ultima jumătate de an, cu consecințe atît de imprevizibile încît este imposibil ca opiniile șefului unei puteri ca Franța să nu fie urmărite îndeaproape.

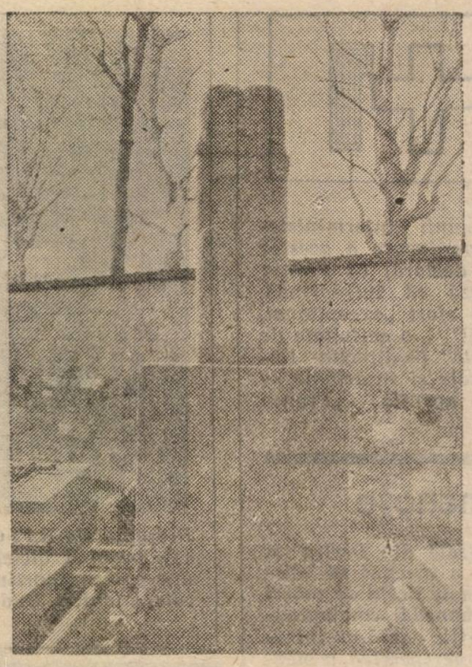

Variantă a Sărutului lui Brîncuși, în cimitirul Montparnasse

Vocația Franței este europeană și mediteraneană — declara șeful Elysée-ului. Liberalismul este la capătul suflării, în timp ce comunismul se prăbușește, a susținut președintele, considerînd că societatea va progresa spre sistemul politic mixt francez : „Lansez un apel de încredere francezilor, la încredere în ei înșiși. Nu spun în mine. Încrederea în ei înșiși, trebuie să se știe capabili. Știu să producă, dar trebuie să vîndă mai bine ! Ei bine, trebuie să învețe să vîndă. Trebuie să meargă în teren. Trebuie ca francezii să aibă mentalități de cuceritori".

Afirmații surprinzătoare ? Chiar și o analiză sumară dezvăluie, ascunsă sub această declarație, o temere nemărturisită, ce-i cuprinde pe mulți francezi, și care este exprimată într-un excelent eseu de Raymond Subie, director general al grupului de presă Liaisons, eseu intitulat „O undă de șoc venită din Est". Răsturnările pașnice ale regimurilor totalitar-comuniste din Estul Europei, sfîrșite atît de tragic cu Revoluția din România, au modificat deja imaginea Europei într-o măsură atît de mare, încît nimic nu mai poate fi ca înainte pe bătrînul continent. Repercusiunile vor fi multiple și în toate direcțiile și domeniile. „Dacă vom fi, la rîndul nostru, atrași în vîrtejul schimbărilor și valorilor? Dacă vom suporta unda de șoc a acestei mari mișcări venite din Est ?" se întreabă Soubie.

Din această întrebare pornește, probabil, una dintre cele mai lucide analize ale caracterului francez. Oricît ar încerca unii să-l nege, există un specific național, dincolo de datele de istorie, peisaj și civilizație, și participăm la marele creuzet universal doar în măsura în care ne remarcăm, ca popoare, prin diversitate ; de atîtea ori s-au spus cuvintele acestea, că nu mai insist asupra subiectului. Celebrul eseist spaniol Salvador de Madariaga stabilea că acțiunea e caracteristica englezului, pasiunea — spaniolului, ideea — francezului. Dar lucrurile pot fi privite și mai adînc. Francezii au adus, incontestabil, atîtea patrimoniului umanității, încît s-a născut un fel de orgoliu al acestei vocații. S-au întors, ca urmare, demult spre ei înșiși, se văd drept unul din polii naturali ai Universului, cu toate că există un hiatus între imaginea lor, devenită mit, și realitate. „Francezii sînt deosebit de atenți la propriile lor umori, capricii și evoluții — scrie Soubie. «Francocentrismul» nostru tradițional nu va fi trezit de acest vuiet și de șocul naționalității în Europa ?"

Firește, nimeni nu neagă rolul enorm pe care Franța continuă să-l aibă : o considerabilă forță economică, situarea între cei puțini deținători ai armei nucleare ș.a. Dar toate acestea sînt depășite de prestigiul cultural. Or, își continuă Raymond Soubie analiza, influența unei culturi depinde de trei factori: dominația limbii, capacitatea de creație, ponderea economică, însă chiar și factorii aceștia au început — și nu de ieri — să nu-mai fie favorabili, întru totul, francezilor. Ponderea lor economică este considerabilă, dar alții au putere mai mare ; capacitatea de creație se exercită cu același profit pretutindeni, dar geniul creator, îndeosebi cînd se sprijină pe condiții materiale, nu poate fi limitat într-un perimetru îngust ; iar limba engleză cîștigă, de ani buni, teren în confruntarea cu orice altă limbă în plan internațional. Franța a pierdut strălucirea ei de altădată, trăiește, cu o influență ce nu poate fi negată în viața lumii, în umbra acelei străluciri. Actele admirabile ale generalului de Gaulle, de a readuce țara între primele ale lumii, au întîmpinat obstacole obiective, și terenul particularității franceze s-a dovedit fragil. În Occidentul european, Franța și-a redobîndit mare parte din atribute în urma înțelegerilor cu Germania occidentală și făurirea acelei „axe" în interiorul Pieței comune, spre care britanicii au privit cu atîta mefiență, iar interesul participării la asemenea înțelegeri franco-germane, oricare ar fi fost domeniul, era mai mare de partea germană, care avea mai mult de cîștigat. Afirmațiile acestea pot fi demonstrate cu evenimentele ultimelor luni și cu schimbările majore ce se întrevăd pentru viitorul imediat. Unite, cele două Germanii vor crea un stat european atît de puternic, îndeosebi economic, încît orice altă țară europeană este trimisă, automat, în plan secundar. Cele două mari puteri vor vedea, în Germania unită, principalul interlocutor european. A nu recunoaște acest adevăr echivalează cu o naivitate politică. O Germanie unită nu va mai avea nevoie de Franța — oricîte declarații contrare fac sau vor face conducătorii ei —, iar rolul istoric al Franței se vede considerabil diminuat. Mai poate fi îngrădit sau încetinit acest proces ? Înclin să accept punctul de vedere al eseistului Raymond Soubie că doar confruntarea cu alte identități europene poate fi sursă de cultură și înnoire, adică elementul dorit de francezi acum. Înțeleg apelul președintelui François Mitterrand, în acest sens : cu cît francezii vor părăsi mai repede relativa lor carapace, se vor angaja în raporturi mai strînse, inclusiv (sau în primul rînd) economice, cu această nouă lume ce se naște în Răsăritul european, cu atît șansele lor de supraviețuire, în rîndul celor mari, vor fi mai viabile. Altfel, cantonarea între puterile mijlocii va fi definitivă.

Firește, toate aceste acțiuni pot fi motivate și de o doză mai mică sau mai mare de nostalgie. Nostalgiile zilei de mîine. Dar reporterul din mine se arată cu atît mai surprins în fața relativei inconsecvențe. Discut pe tema viitorului Franței în viitoarea Europă cu responsabili politici și colegi de breaslă, nedumerit că, după entuziasmul primelor luni de după Revoluția română, s-a instaurat o reticență bolnavă. Din cauze diverse a apărut o neîncredere în autoritățile provizorii ale țării. Dar alegerile vor fi libere, au fost invitați observatori de pretutindeni, este inadmisibil să fie condiționată strîngerea legăturilor de rezultatul acelui scrutin. Între atîtea principii universal acceptate, aduse ori impuse în patrimoniul lumii de francezi, se numără și acela al dreptului fiecăruia de a-și alege regimul în libertate. Nimic altceva nu se întîmplă azi în România : se doresc alegeri libere, comunismul fiind definitiv compromis. Dar un alt principiu al raporturilor internaționale constă în încrederea în partener, în creditul acordat celuilalt. Din suspiciunea permanentă, niciodată nu s-au născut proiecte benefice. Să nu se înțeleagă, oare, că, în perspectivă, chiar interesele franceze — asupra cărora atrăgea atenția președintele Mitterrand — pot avea de pierdut ?

1000+1

Dosare

Ministrul de interne est-german, Peter-Michael Diestan (aparţinînd Uniunii Sociale Germane), s-a declarat împotriva distrugerii dosarelor alcătuite de fosta poliţie secretă, STASI. Într-o declaraţie citată de agenţia „France Presse", el a subliniat că nu se pune problema distrugerii acestor arhive. Documentele respective privesc aproximativ şase milioane de est-germani şi două milioane de vest-germani. „Toţi democraţii doresc distrugerea imediată a acestor documente, dar nu este posibil a fi suprimate, întrucît asemenea dosare pot servi la reabilitarea persoanelor vizate şi pot fi utile în alte anchete", a declarat el. Ministrul est-german s-a pronunţat şi pentru menţinerea Comitetului cetăţenesc însărcinat cu elucidarea activităţilor STASI, dar a reamintit că, în orice caz, revine guvernului sarcina de a adopta măsurîle ce se impun.

Ajutor

Guvernul francez a adoptat un plan de urgenţă de cooperare cu Europa de Est, în valoare de 200 milioane franci francezi (35 milioane dolari), această sumă adăugîndu-se altor 120 milioane franci (21 milioane dolari), prevăzuţi prin legea finanţelor pe 1990. Într-o conferinţă de presă, doamna Elisabeth Guigou, responsabilul misiunii interministeriale de coordonare a acestor acţiuni, a declarat că Franţa intenţionează să întreprindă, prin acest efort „excepţional, considerabil", „ o activitate de lungă durată" în direcţia Europei centrale şi răsăritene — relatează agenţia „France Presse".

Bancnote

Banca centrală din Berlin a anunţat că a început să distrugă bancnote vechi de mărci R.D.G. — monedă condamnată la dispariţie odată cu introducerea, în perspectivă, a mărcii vest-germane şi în Germania răsăriteană. Sub paza poliţiei, camioane ale armatei au început evacuarea a sute de tone de bilete de bancă vechi, depozitate în beciul clădirii fostului sediu al C.C. din Berlinul de est. Aceste bancnote, retrase din circulaţie, urmează să fie distruse, ulterior, într-un loc secret.

Imigranţi

După cum s-a anunţat la Ierusalim, 28 740 de imigranţi au sosit în Israel, pînă în prezent, de la începutul anului, din care 25 000 sînt din U.R.S.S. S-a precizat că ritmul imigraţiei din U.R.S.S. creşte şi că sînt necesare facilităţi de locuit temporare, în aşteptarea construcţiei unui număr suficient de locuinţe.

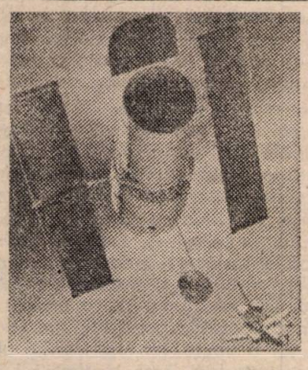

Primul telescop spaţial din istorie, „Hubble", supersofisticat, a fost pus pe orbită de naveta „Discovery", lansată de la Cap Canaveral (SUA), la 24 aprilie. E prevăzut ca „Hubble" să rămînă în spaţiu 15 ani. „E splendid să ai telescopul pe orbită şi nu pe Pămînt, unde a funcţionat atîţia ani. Hubble se află în elementul lui şi sînt încîntat de acest lucru" — declara un responsabil de la NASA, Richard Truly. Lansarea pe orbită a telescopului (de către cei cinci astronauţi prezenţi pe „Discovery") a suferit o amînare de şapte ani, din cauza extremei complexităţi a aparatului, ca şi a catastrofei, din ianuarie 1986, a navetei „Challenger", care a întîrziat cu aproape trei ani toate programele spaţiale americane. Oamenii de ştiinţă din lumea întreagă se aşteaptă ca „Hubble", care a costat două miliarde de dolari şi a cărui construcţie a durat 20 de ani, să deschidă o nouă eră în astronomie şi în cunoaştere, în general. Se afirmă că el va marca o revoluţie similară celei a inventării primului telescop de către Galileo Galilei, în 1609. Telescopul spaţial a fost botezat după numele lui Edwin Hubble (1889—1953), astronomul american care a lansat teoria expansiunii Universului

Preşedintele R.F. Germania, Richard von Weizsäcker (dreapta), probînd bicicleta primită cadou de ziua sa de naştere, din partea sportivului Rudi Altig (stînga) şi a soţiei acestuia, Monica. Rudi Altig este managerul unei firme de biciclete

„Lagăre ale morţii"

În Bulgaria, în condiţiile unei democraţii fragile, imediat după 9 septembrie 1944, una dintre metodele fundamentale de anihilare a adversarilor şi oponenţilor politici, consideraţi duşmani de clasă, a fost izolarea acestora în aşa-numitele „lagăre de reeducare prin muncă".

La această concluzie — se arată într-un comentariu al agenţiei bulgare de presă, „BTA" — a ajuns Comisia specială de investigare a crimelor săvîrşite de oficialităţile din lagărele din apropiere de Loveci, Skravena şi din alte localităţi. În cadrul unei conferinţe de presă, reprezentanţii principalelor forţe politice, oameni de ştiinţă, ziarişti, ministrul de interne, general-colonel Atanas Semerdjiev, şi alte persoane din cadrul Ministerului de interne, membre ale Comisiei, au informat ziariştii bulgari şi străini în legătură cu rezultatele activităţii lor de pînă acum.

„Modelul stalinist de relaţii sociale, impus din afară şi aplicat mecanic, limitarea mecanismelor democratice şi a pluralismului politic, creşterea şi afirmarea sistemului totalitar au constituit cauzele principale ale înfiinţării lagărelor în apropiere de Loveci şi Skravena, cu a căror investigare se ocupă Comisia, ca şi a altor lagăre de reeducare prin muncă, asemănătoare acestora", de la Belene şi din alte localităţi din ţară.

Fiecare al nouălea din „cei internaţi", fără a fi judecaţi, şi condamnaţi, din lagărele de la Loveci şi Skravena, a decedat. În acest sens, stau mărturie faptele incontestabile adunate de către Comisie, pe baza documentelor şi mărturiilor celor internaţi. În perioada 1959—1962, au trecut prin aceste lagăre, conform datelor stabilite pînă în prezent, 1 235 de persoane, dintre care 147 au murit.

După opinia Comisiei, cauzele principale ale mortalităţii în rîndul deţinuţilor au fost încălcările grosolane ale regulamentelor, molestările, nerespectarea şi violarea personalităţii şi demnităţii umane. În raport sînt inserate numeroase fapte referitoare la munca istovitoare şi maltratarea nemiloasă a deţinuţilor de către gardienii lagărelor. Totodată, se subliniază răspunderea fostului ministru de interne, Gheorghi Tankov, şi a primului-adjunct al ministrului, Mircio Spasov, a procurorului şef Mincio Mincev, a membrilor Colegiului Ministerului de interne, autori ai nelegiuirilor din lagăre.

Fiind un organism social independent, Comisia a transmis Procuraturii militare toate datele culese referitoare la lagăre, procuratura efectuînd cercetarea crimelor.

Este limpede — arată „BTA" — răspunderea politică şi morală a Biroului Politic de atunci al C.C. al P.C.B. şi a conducerii de stat, care au luat hotărîrea internării în lagăre de muncă, în scopul „reeducării infractorilor şi persoanelor periculoase din punct de vedere social". Se relevă că, după închiderea lagărelor, potrivit hotărîrii Biroului Politic din 5 aprilie 1962, vinovaţii n-au fost traşi la răspundere penală, în pofida crimelor comise.

Reprezentanţii Comisiei care au participat la conferinţa de presă au dat răspunsuri contradictorii la întrebarea dacă lipsesc sau nu documentele referitoare la lagăre. Comisia îşi continuă activitatea de cercetare a lagărului de la Belene şi a altor lagăre.

Frontieră

În sectorul sovieto-român al frontierei de stat a Uniunii Sovietice care trece prin teritoriul Moldovei se constată, în prezent, o tendință de agravare a situației — a declarat ziariștilor, la Moscova, Anatoli Parahin, reprezentant al Statului Major al trupelor de frontieră ale KGB al U.R.S.S., reluate de agenția „TASS". Cauza acestei agravări o constituie — în opinia lui — „intenția naționaliștilor români și moldoveni de a lichida linia ce delimitează frontiera dintre România și raioanele Moldovei învecinate cu ea, unde trăiește o populație apropiată etnic de români". După cum a informat A. Parahin, în prezent, „de ambele părți se fac auzite apeluri la organizarea trecerii libere a granitei de către locuitorii din Moldova și România, cereri de desființare a amenajărilor tehnico-inginerești de frontieră". În ultimele trei luni și jumătate, aici s-au semnalat peste 300 cazuri de încălcare a frontierei — a spus A. Parahin. În aceste condiții, comandamentul trupelor de frontieră ale KGB al U.R.S.S. întreprinde măsuri de întărire a pazei la frontieră, de respectare riguroasă a Tratatului dintre U.R.S.S. și România cu privire la regimul granitei de stat — a declarat A. Parahin. El a anunțat că, pentru asigurarea ordinii instituite la frontiera de stat, se mențin contactele necesare cu grănicerii României pentru a nu permite acțiuni ilegale acolo. Agenția „France Presse" adaugă: Gheorghi Malarciuk, unul din responsabilii Frontului Popular din Moldova, a arătat că A. Iakovlev, membru al Consiliului prezidențial, a asistat, în seara de 23 aprilie, la o reuniune publică la Chișinău, în prezența a circa 100 de intelectuali, printre care principalii factori responsabili ai republicii. Potrivit lui Malarciuk, A. Iakovlev a apreciat drept normal procesul de „apropiere" între Moldova și România, dar a subliniat că nu se pune problema schimbării frontierelor. „Totul este posibil, în afară de revizuirea frontierelor", a adăugat Iakovlev, citat de Malarciuk.

„Scandinavian Star"

Hugo Larsen, căpitanul feribotului danez „Scandinavian Star", distrus de un incendiu în Marea Nordului, la 7 aprilie, și-ar fi abandonat vasul fără motive valabile, în timp ce se mai aflau încă 160 de persoane la bord (dintre care 158 au murit) — a declarat coordonatorul operațiunilor de salvare Lennart Nordgren, comandantul navei suedeze „Stena Saga", ce a recuperat majoritatea persoanelor salvate, a declarat, la tribunalul maritim din Copenhaga, că nu a observat deloc fum pe pasarela lui Hugo Larsen, așa cum acesta a susținut pentru a justifica abandonarea feribotului: „Scandinavian Star era iluminată de proiectoarele noastre și puteam să văd exact ce se petrece" — a declarat Lennart Nordgren; Hugo Larsen — a precizat el — n-a cerut prin radio ajutor pentru co[illegible]aterea focului și nici măcar n-a descris situația de la bord. Trei pasageri au depus mărturie asupra atmosferei de panică ce domnea pe vas. Audierile continuă.

Ochi

Săptămîna trecută, președintele american George Bush a fost, din nou, examinat de medici la ochiul stîng, la care i s-a diagnosticat, la 12 aprilie, un început de glaucom (afecțiune de creștere a presiunii interne a globului ocular, dîndu-i acestuia o duritate anormală). La Casa Albă s-a anunțat că medicii i-au întrerupt tratamentul cu picături. Totuși, „ochiul stîng al domnului Bush va trebui supravegheat cu regularitate" — a declarat medicul său, dr. Burton Lee.

20 aprilie: jogging al președintelui american George Bush la Key Largo, insulă în largul coastelor Floridei, a doua zi după întîlnirea cu președintele Franței, François Mitterrand (v. „Lumea azi" nr. 17 a.c.). Week-end-ul, șeful Executivului american și l-a petrecut la pescuit, la Islamorada

● ● ● de MATTY

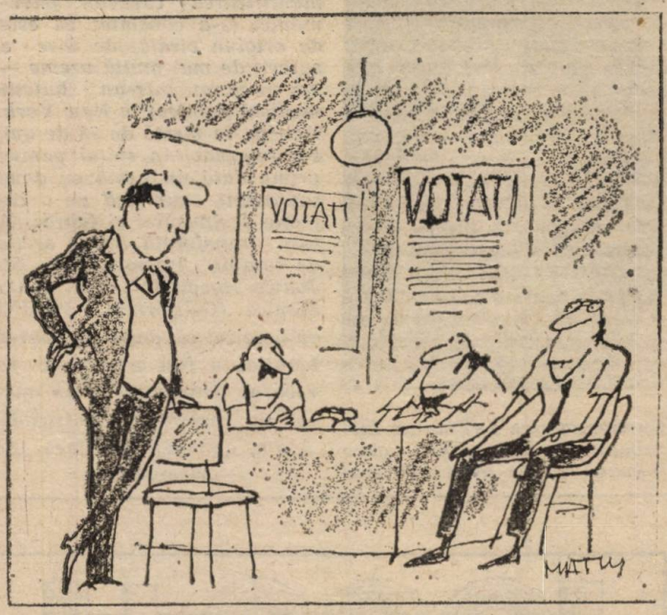

— Ne paște un pericol: momentul în care am putea începe să credem în propriile noastre sloganuri electorale!

Gest

La celebra casă de licitații „Christie's" din Londra, a avut loc o licitație, în cursul căreia au fost vîndute patru desene de Picasso contra sumei de 77 000 lire sterline, ce urmează să fie donată spitalelor românești, în sprijinul combaterii gravei răspîndiri printre copii a maladiei SIDA. Inițiativa acestui gest aparține chiar proprietarului celor patru schițe semnate de Picasso, celebrul fotograf american David Bunton, prieten apropiat al marelui pictor, căruia, de altfel, desenele îi sînt dedicate. Impresionat de dezvăluirile din ultimele luni privind ravagiile făcute de SIDA în rîndul copiilor din România, David Bunton a propus ca fondurile rezultate de pe urma vînzării desenelor să fie donate integral României. De menționat că firma de licitații „Christie's" donează, la rîndul ei, suma reprezentînd comisionul licitației.

Capitală

În ziarul „Frankfurter Allgemeine Zeitung" a apărut, recent, o scurtă notă editorială cu privire la viitoarea capitală a Germaniei reunite. Cotidianul din Frankfurt scrie: „Nici chiar în cercurile cele mai de încredere nu sînt excluse surprize cînd este vorba ca Berlinul să redevină capitala țării. Opiniile sînt foarte diferite, și împotriva Berlinului se ridică tot felul de obiecții, mergînd de la tradiția prusacă și pînă la poziția periferică ce o are în Răsărit. În cursul unor asemenea discuții, Bonnul apare, dintr-o dată, într-o nouă strălucire, în timp ce vechile argumente, „de seră" și „provincie", tind să se estompeze. Entuziasmul pentru actuala capitală nu este, nici el, prea mare. Circa 25 la sută din cei chestionați s-au pronunțat pentru Bonn, pe cînd 50 la sută au optat pentru Berlin. În ce privește ideea unei noi capitale, un alt oraș, ca o a treia alegere, opinia publică nici nu vrea să audă. Frankfurtul sau Münchenul sînt cu totul eliminate de către cetățeni. Chestiunea capitalei pare, deci, hotărîtă. Sondajul din Republica federală pare să fi ajuns la un răspuns categoric al majorității cetățenilor. În ce privește partea răsăriteană a țării, votul se va dovedi, în mod cert, chiar și mai favorabil pentru Berlin".

Relații

Statele Unite s-au declarat în favoarea restabilirii de relații diplomatice cu Albania (inexistente din anul 1939). „Sîntem gata să începem convorbiri în acest scop", a declarat M. Tutwiler, purtător de cuvînt al Departamentului de Stat. (Aceasta este o reacție la un recent discurs al liderului albanez Ramiz Alia, în care sublinia că restabilirea de relații cu U.R.S.S. și S.U.A. este o problemă „la ordinea zilei"). La Moscova, purtătorul de cuvînt al Ministerului afacerilor externe al U.R.S.S., Vadim Perfiliev, a declarat că U.R.S.S. a acordat o mare atenție declarațiilor șefului Partidului Muncii din Albania privind dorința de restabilire a relațiilor diplomatice cu U.R.S.S. Aceste luări de poziție constituie un pas înainte spre normalizarea relațiilor sovieto-albaneze, U.R.S.S. fiind „dispusă să restabilească relații de prietenie cu Albania", a subliniat el.

Cunoscuta stea a filmului, Elizabeth Taylor, a fost grav bolnavă și, s-a aflat sub tratament medical intensiv, după ce, în prealabil, a fost supusă unei biopsii la plămîni pentru identificarea cauzelor pneumoniei (s-a constatat că este de origine virală) de care a suferit de mai multă vreme — s-a precizat într-un buletin medical publicat la New York. Actrița, în vîrstă de 58 de ani, s-a internat în spital pentru prima dată, în urmă cu două săptămîni, suferind de o infecție a sinusului și febră. A fost transferată într-o secție de terapie intensivă la „St. John's Hospital" din Santa Monica (California). Medicii au precizat că, după efectuarea biopsiei, a fost nevoie să se recurgă, temporar, la un aparat de respirație artificială. Acum, actrița e în afară de orice pericol

1000+1

U.P.E.E.

Experți din Uniunea Sovietică și trei țări est-europene (Cehoslovacia, Ungaria și Polonia) s-au întrunit la Budapesta, pentru a discuta crearea unei agenții menite să faciliteze trecerea de la economia planificată centralizată la economia de piață. Persoane oficiale afirmă că aceasta va fi concepută în stilul Uniunii de Plăți Europene (E.P.U.), în prezent desființată. Cele 17 state membre ale E.P.U., înființată în 1950 ca parte a programului de refacere economică a Europei occidentale după cel de-al doilea război mondial, au jucat un rol crucial în transformarea monedelor din țările membre în valută forte și în furnizarea unui mecanism pentru extinderea liniilor de credit. Ea a fost înlocuită, în 1958, de Acordul monetar european, după ce a fost realizată convertibilitatea monedelor.

Uniunea de Plăți Est-Europeană propusă (U.P.E.E.) ar putea servi, în mod similar, ca instrument de soluționare a debitelor și creditelor multilaterale. Oficialități guvernamentale și bancare din Cehoslovacia, Ungaria, Polonia, Uniunea Sovietică și Banca de Reglementări Internaționale (B.R.I.), bancă centrală cu sediul la Basel, au participat la întîlnirea de la Budapesta. Ea a avut loc la inițiativa lui George Soros, expert financiar american de origine ungară. „Această organizație (U.P.E.E.) ar putea deveni operațională cel mai devreme în 1991, dar 1992 constituie o dată mult mai probabilă", a afirmat consilierul guvernamental Laszlo Antal. El a spus că participanții au fost de acord să formeze un comitet de experți pentru investigarea căilor de înființare a U.P.E.E., urmînd să se întîlnească, din nou, în toamnă. Antal a mai relevat că Bulgaria și România nu vor fi excluse din U.P.E.E., care va fi o organizație deschisă, dar, inițial, aderarea este condiționată de orientarea țărilor spre o economie de piață. De asemenea, a arătat că va trebui să fie înființată o bancă U.P.E.E., similară cu B.R.I., cu fonduri primite de la țările membre și sprijin occidental, în scopul de a determina țările debitoare să adopte, într-o mai mare măsură, principiile de piață liberă și convertibilitatea monedelor. „Ideea prevalentă este ca aceste țări (din U.P.E.E.) să-și deschidă treptat economiile, creînd o piață unică", a spus el. „Ea este viabilă numai dacă, de exemplu, o companie sovietică ar putea achiziționa dolari în clearing și ar putea apărea, apoi, în calitate de cumpărător pe piață". „Dar acest echilibru — a subliniat Antal — este imediat stricat dacă se menține o economie planificată". Întrebat dacă U.P.E.E. poate fi înființată fără participarea Uniunii Sovietice, el a replicat: „Desigur, dar diferența ar fi tot atît de mare ca aceea dintre o prăvălie care vinde țigări și o oțelărie".

Tun

Un om de știință domiciliat în Belgia, unde lucra pentru o societate strîns legată de „Space Research Corporation" (SRC), implicată în afacerea „tunului gigant" destinat Irakului, a fost arestat în Marea Britanie — s-a anunțat la Londra. Este vorba de dr. Christopher Cowley, de origine neprecizată. Anterior, la Patras (Grecia), a fost arestat un șofer britanic, în al cărui camion vameșii greci au găsit tuburi de oțel destinate Irakului și făcînd parte din „tunul gigant". Afacerea a izbucnit la 11 aprilie, cînd au fost descoperite opt tuburi suspecte la bordul unui cargou ce pleca spre Irak din portul Hidlesbrough (nord-estul Angliei). Cargoul fusese închiriat de societatea „Amalgamated Trading Industries" (ATI), strîns legată în celelalte orașe de SRC aparținînd dr. Gerald Bull, un specialist canadian în „tunuri gigant", asasinat, în împrejurări misterioase, luna trecută, la Bruxelles. În paralel, premierul Margaret Thatcher a cerut guvernului să determine în ce măsură diferitele ministere implicate în afacere au ținut seama de avertismentele deputatului conservator Hal Miller, care a atras atenția în legătură cu natura contractului dintre firma britanică „Walter Somers" și oficialitățile irakiene. Precizăm că atît firma respectivă, cît și oficialități de la Bagdad au dezmințit ipoteza, susținînd că piesele descoperite erau destinate construirii unei conducte.

Furtună

Săptămîna trecută, o puternică furtună de nisip s-a abătut asupra unor întinse regiuni din Egipt, provocînd o pană generală de curent pentru mai multe ore, atît în capitală, cît și în celelalte orașe egiptene. Specialiștii, intervenind de urgență, au reușit să reactiveze una dintre cele două mari stații de înaltă tensiune din orașul Naga Hamadi, situat pe malul Nilului, care furnizează curent electric celor 12 milioane de locuitori ai capitalei egiptene — informează agenția „Reuter".

Paradă

După cum a declarat, la Moscova, șeful Direcției centrale financiare a Ministerului apărării al U.R.S.S., generalul colonel Vladimir Babiev, pregătirea și desfășurarea paradei militare ce urmează să aibă loc în capitala U.R.S.S. cu ocazia marcării Zilei victoriei asupra fascismului, 9 Mai, va costa circa 1 milion de ruble. Această sumă rezultă din costul transportului participanților la paradă și a tehnicii militare, consumul de benzină, uleiuri și motorină, ca și din confecționarea unor uniforme speciale de paradă.

Avioane

Australia a autorizat vînzarea către Pakistan a 50 de avioane de luptă de tipul „Mirage-3", construite pe bază de licență — a anunțat, la Canberra, ministrul apărării, Robert Ray, citat de „AFP". Australia a obținut, în acest sens, acordul firmei franceze care i-a vîndut licența, „Dassault Aviation". Dar această decizie a provocat o adevărată furtună diplomatică între autoritățile de la Canberra și cele de la New Delhi, pe lîngă tensiunea militară existentă între India și Pakistan, în problema Caşmirului. Drept urmare, purtătorul de cuvînt al Ministerului de externe australian a afirmat că autoritățile de la Canberra își vor revizui decizia, dacă aceasta ar duce la declanșarea de noi conflicte între India și Pakistan.

La Picadilly Theater din Londra a avut loc premiera piesei muzicale „King", despre viața și activitatea militantului american de culoare, Dr. Martin Luther King. În imagine: protagoniștii acestei piese, actorii Simon Estes și Cyntia Haymon, care interpretează rolurile lui Martin Luther și al soției acestuia, Coretta Scott King

Rubrică realizată de Rodica Dumitrescu

„Sîntem pentru desființarea barierelor de orice natură"

dr. ing. Victor Surdu
președintele Partidului Democrat Agrar din România

Intrat în viața politică a țării în zilele care au urmat Revoluției din 16—22 Decembrie 1989, Partidul Democrat Agrar din România își trage seva din înseși aspirațiile Revoluției, scrise cu sînge de martirii săi : DEMOCRAȚIE, LIBERTATE, EGALITATE, INTEGRITATE TERITORIALĂ ȘI INDEPENDENȚĂ. Ca formațiune politică ale cărei țeluri, preocupări și interese sînt conturate în platforma program, partidul nostru se bucură de o largă audiență, mai ales în lumea satului românesc, pentru revitalizarea și prosperitatea căruia militează și acționează. Totodată, întreaga sa activitate se încadrează în efortul general al poporului nostru pentru reconstrucția economică, socială și culturală a întregii societăți românești.

Ca partid care își reafirmă poziția de centru, ne pronunțăm împotriva atitudinilor ideologice totalitariste și extremiste, militînd pentru o confruntare onestă de idei, pentru o colaborare cu toți cei care vor binele poporului, nu prin promisiuni confuze, ci prin atitudini, modalități și fapte palpabile.

În domeniul politicii externe și al colaborării internaționale, Partidul Democrat Agrar din România militează consecvent pentru o politică de pace în întreaga lume, pentru dezvoltarea colaborării și relațiilor între popoare pe planuri multiple — politice, economice, sociale, tehnico-științifice și culturale —, în spiritul respectării principiilor de drept internațional înscrise în Carta Organizației Națiunilor Unite și ale organismelor acesteia, în spiritul respectării drepturilor omului, a principiilor sacre privind echitatea, independența și suveranitatea națională, a neamestecului în treburile interne și a respectului reciproc, principii către care aspiră toate popoarele lumii.

În acest context, militäm pentru promovarea unei colaborări active cu partidele agrariene și democratice din Europa și din întreaga lume ; cu organismele și instituțiile specializate ale Organizației Națiunilor Unite, cum sînt F.A.O., U.N.E.S.C.O., O.I.M. și altele ; cu organizațiile profesionale naționale și internaționale și cu centrele naționale și internaționale ale sindicatelor de profil ; cu instituții și organizații naționale și internaționale ; cu societăți și firme private și publice ale căror activități se plasează mai ales în mediul rural ; cu instituții, organizații, societăți naționale și internaționale private sau publice care promovează și sprijină trecerea de la economia centralizată la cea de piață, în agricultură în mod deosebit, printr-o colaborare și cooperare reciproc avantajoasă.

Materializarea acestor principii, enumerate succint, o preconizăm prin vizite reciproce de delegații ale partidului nostru și ale organizațiilor și instituțiilor la care ne-am referit, prilej de schimburi de experiență și informare reciprocă, de participări la congrese și convenții, conferințe, seminarii, expoziții etc. de interes comun, primirea și acordarea de burse pentru lucrători și specialiști din diferite domenii, schimburi reciproce de publicații, de mesageri ai folclorului și ai sportului în special din zona rurală, prin organizarea de manifestări bilaterale sau internaționale.

Prin mijloacele și posibilitățile de care dispunem sîntem pe cale ca, prin măsuri concrete, unele dintre dezideratele la care ne-am referit să devină, în scurt timp, realități în curs de înfăptuire.

Partidul Democrat Agrar din România este vital interesat într-o colaborare cît mai rodnică și cît mai largă cu partidele democratice, în special de orientare agrară, din Balcani, din țările vecine, din Europa și din întreaga lume, colaborare pusă în slujba promovării demnității umane, a desființării barierelor de orice natură, a pactelor și tratatelor militare antagoniste, a biruinței păcii și înțelegerii între popoare pe planeta noastră.

„Militäm pentru realizarea unei uniuni vamale și ecologice cu țările vecine"

Toma George Maiorescu
președintele Mișcării Ecologiste din România

Mișcarea Ecologistă din România — care reprezintă un larg curent de opinie publică și de acțiune socială, cu caracter independent, democratic și antitotalitar, pacifist și umanist, nonviolent, intolerant doar față de intoleranță — are o viziune proprie asupra unității politice și economice a Europei.

Această viziune pornește de la concepția noastră ecologistă, de la parte la întreg, de la mic la mare. Mai concret, militäm pentru case și străzi ecologice, pentru ferme ecologice, pentru sate și orașe ecologice, pentru județe ecologice.

Dorim realizarea unei uniuni vamale și ecologice cu țările vecine, astfel ca și ele să facă la fel cu vecinii lor. Vizăm o uniune de țări libere, cu păstrarea specificului dezvoltării lor, al culturii și tradițiilor lor, dar unite, în dinamismul economiilor moderne și aspirațiilor spre bunăstare, într-o confederație de state, Statele libere ecologiste ale Europei și — de ce nu ? — ale lumii.

TRIBUNA ELECTORALĂ

Posibilități de dezvoltare a unor relații cu caracter permanent

Marius Cârciumaru
președintele Partidului Socialist Democratic Român

În Platforma-program a partidului nostru, dezbătută și completată la primul său Congres — desfășurat, recent, la Brăila —, se subliniază, între altele, că Partidul Socialist Democratic Român militează pentru respectarea drepturilor fundamentale ale omului, așa cum sînt ele stipulate în Declarația universală adoptată de O.N.U. în 1948 și în Pactele internaționale, precum și pentru promovarea unor relații de colaborare cu toate forțele democratice și progresiste din lume. În vederea realizării acestor obiective, partidul nostru a înțeles să acționeze pentru aderarea la mișcarea Internaționalei Socialiste Europene, să stabilească relații cu formațiuni politice din alte țări, cu orientare similară ori apropiată de a noastră. În scurtul timp care a trecut de la constituirea partidului ,am avut, în țară sau în străinătate, contacte și convorbiri la care mă voi referi în continuare.

Primul contact extern al conducerii partidului l-a constituit întîlnirea cu domnul Sten Andersen, ministrul de externe al Suediei. Cu acest prilej, s-au discutat probleme privind organizarea partidului nostru, cunoașterea experienței P.S.D. Suedez, precum și o serie de probleme legate de poziția și rolul țărilor nordice, în contextul desfășurărilor europene.

Pe aceeași linie se înscriu și alte contacte cu reprezentanți ai unor ambasade — a Poloniei, R.D.G., Norvegiei, Finlandei, Mongoliei, Iranului, Statului Palestina, Belgiei, U.R.S.S — care au oferit po-

sibilitatea de informare reciprocă asupra evoluției vieții politice.

La întîlnirea pe care domnul Baker a avut-o cu reprezentanți ai formațiunilor politice din România, partidul nostru și-a expus poziția asupra unor aspecte care frămîntă țara, în împrejurările actuale.

La invitația Partidului Socialist Belgian, o delegație a partidului a întreprins, în luna martie, o vizită la Bruxelles, prilejuind, astfel, o evidentă legătură cu reprezentanți ai Internaționalei Socialiste, în vederea aderării partidului nostru la această organizație, ca și pe lîngă grupul socialist din Parlamentul european de la Strasbourg. Cu această ocazie, ne-am afirmat punctele de vedere asupra evenimentelor politico-sociale din România. De asemenea, în timpul vizitei, delegația noastră a fost primită de ministrul comerțului exterior al Belgiei, un mare prieten al României, precum și de către secretarul de stat pentru comerț exterior al C.E.E.

În perioada 28—31 martie 1990, un grup de membri ai C.P.U.N., din care au făcut parte și reprezentanți ai partidului nostru, a întreprins o vizită în U.R.S.S. La Moscova, delegația a fost primită de domnul Rafik Nisanov, președintele Sovietului Naționalităților al Sovietului Suprem, și de către președintele Comisiei de Politică Externă a Sovietului Suprem. Au avut loc o serie de discuții privind stadiul schimbărilor de natură democratică din România, locul și rolul țării noastre în procesul transformărilor actuale din statele est-europene, precum și o serie de probleme de interes comun. Partea sovietică a informat despre stadiul actual de dezvoltare al politicii de perestroika și glasnosti. De asemenea, delegația a avut convorbiri și la Academia de Studii Politice a U.R.S.S., la Ministerul Construcțiilor, Turismului, la Comitetul de Stat al Planificării, la Mitropolia Rusiei și la alte organisme de stat.

Cu prilejul vizitei, în România, a secretarului federal al afacerilor externe al Iugoslaviei, Budimir Loncear, reprezentanți ai partidului au purtat discuții privind transformările ce au loc în România și Iugoslavia ; de asemenea, au fost abordate și o serie de probleme de interes internațional.

La lucrările primului Congres al Partidului Socialist Democratic Român (9—11 aprilie a.c.) au participat delegații guvernamentale și de partid din U.R.S.S., Polonia, R.D.G., Cehoslovacia, Iugoslavia, Palestina, Bulgaria, Israel. La Congres, conducerea partidului nostru a avut întîlniri, comune și separate, cu oaspeții de peste hotare, în cadrul cărora au fost prospectate posibilitățile de stabilire și dezvoltare a unor relații cu caracter permanent, care să ne permită cunoașterea reciprocă a activității și experienței politice. O mai bună cunoaștere a activității fiecăruia favorizează, desigur, înțelegerea politicii promovate de fiecare partid, element esențial în stabilirea unor raporturi de fructuoasă colaborare.

„Statornicirea unui climat de colaborare cu toți vecinii"

Mihai Grama
președintele Uniunii Democrat Creștine

Vorbind despre politica externă a României, trebuie să ținem seama, înainte de toate, de poziția ei geografică și de capacitatea ei de a influența evenimentele politice regionale și globale. Ca atare, să nu confundăm posibilitățile cu aspirațiile. Cu alte cuvinte, să facem o distincție netă între aspirații și posibilități. România comunistă a trăit într-o oribilă atmosferă de minciună și impostură. Plecînd de la situația reală, U.D.C. va urmări un pachet de măsuri care să ducă la creșterea prestigiului României în lume și la realizarea unor raporturi reciproc avantajoase cu toate statele.

În acest sens, prima grijă va fi statornicirea unui climat de bună vecinătate și colaborare cu toți vecinii. Tensiunea care s-a creat cu Ungaria o considerăm inutilă pentru ambele părți, întrucît frontierele nu vor fi schimbate, noi sîntem aici și trebuie să conviețuim, și este mai avantajos ca această conviețuire să aibă loc în condiții de pace, de armonie, de colaborare.

Nu trebuie să ne lăsăm atrași în prăpastie de elementele extremiste. Desigur, nimeni nu trebuie să se supere atîta vreme cît România urmărește repararea nedreptăților flagrante care i-au fost provocate, în contextul unor dictate arbitrare și absurde. Cine este lucid trebuie să fie și cinstit. Urmărim desființarea pactelor militare. Poporul român nu a fost întrebat dacă dorește să facă parte din Pactul de la Varșovia. A fost un dictat al Vremii, ca o consecință a unei realități geopolitice.

Vrem o Europă unită, cu posibilitatea

liberei activități în toate domeniile și a liberei circulații a oamenilor și ideilor. Sîntem pentru dezarmare și controlul armamentelor. România face parte din Europa și, ca atare, vom avea strînse legături culturale și economice cu toate statele europene.

Desigur, aceste relații se vor extinde, cuprinzînd toate statele lumii, Statele Unite ale Americii, Canada, Japonia, China, India, toate țările din Asia, Africa și America Latină.

O.N.U. trebuie să joace un rol important, iar România va colabora constructiv în cadrul O.N.U. și a organismelor sale.

TRIBUNA ELECTORALĂ

Una din problemele fundamentale ale epocii în care trăim, ca urmare a excesivei industrializări și a folosirii combustibililor convenționali, mai ales cărbunele, este mediul înconjurător, care a fost grav afectat. Se impune o colaborare internațională în găsirea unor energii alternative, precum și a unor tehnologii noi, pentru eliminarea factorilor poluanți din industria actuală.

Siguranța exploatării uzinelor atomoelectrice este de primă importanță, și trebuie supusă unui riguros control internațional.

În concluzie, România va dezvolta relații pașnice și amicale de largă deschidere cu toate statele lumii. Susținem necesitatea unor măsuri pentru restructurarea corpului diplomatic și promovarea elementelor competente și demne, capabile să apere cauza și prestigiul țării pe plan internațional.

Ne pronunțăm pentru respectarea tuturor acordurilor și tratatelor internaționale care nu contravin intereselor statului nostru.

„Esențială ni se pare integrarea în Europa"

Virgil Ciobanu
secretar general al Partidului Socialist Liberal

Unul din obiectivele fundamentale ale politicii externe a țării noastre trebuie să fie, în concepția Partidului Socialist Liberal, acela de a convinge Europa că, în România, procesul democratic este ireversibil. Fără credibilitate în lume, orice proces intern este fie încetinit, fie chiar influențat în mod defavorabil. Sensul istoriei, așa cum se conturează el în Europa, este întru totul valabil și pentru România, chiar dacă schimbarea petrecută, la 21 decembrie a fost de o asemenea originalitate, încît unii s-au îndoit de autenticitatea ei.

Apoi, pe baza acestei sincerități politice, trebuie să facem realmente pasul spre Europa. Integrarea europeană nu este numai un deziderat cu valențe culturale, ea este dată, cu necesitate, de caracterul complex și interdependent al lumii contemporane. Pentru a exista și a-ți pune în valoare ființa națională, trebuie să participi la structurile internaționale existente. Din acest punct de vedere, esențială ni se pare

integrarea politică în Europa, pentru că, întotdeauna, cele mai serioase garanții ale stabilității unui sistem internațional a constituit-o identitatea conceptelor politice. Există în lume, astăzi, cîteva viziuni politice tranșante cu privire la organizarea societății, și împărtășirea uneia sau alteia este necesară datorită realităților socio-economice din care emană și nu din preluarea lor fără discernămînt sau din lipsă de originalitate politică. Nu putem apăra mai bine, astăzi, interesele naționale, nu putem asigura progresul civilizației românești fără o integrare politică în Europa. Această abordare ne va fi cu atît mai necesară, cu cît unul din eforturile fundamentale ale diplomației românești va trebui să fie obținerea recunoașterii realității istorice că Basarabia și Bucovina de nord sînt pămînturi românești. Realizarea unei Europe unite nu va fi posibilă fără recunoașterea reală a independenței statelor.

De aceea, abordarea problemelor politice ale Europei nu mai poate fi făcută de pe poziții de forță, caracterul politico-militar al celor două blocuri europene devenind, într-un viitor apropiat, desuet. Forța nu mai poate constitui nici măcar o soluție de rezervă, și asta se vede foarte bine în cazul Lituaniei.

Pe de altă parte, al doilea aspect al necesității integrării României în Europa și al eforturilor politicii externe românești, în această direcție, este integrarea economică. Există un permanent și indiscutabil

transfer între politic și economic și, din acest punct de vedere. România trebuie să creeze acele structuri economice ce pot fi conectate la Europa. Colaborarea economică europeană trebuie să vizeze, în ceea ce ne privește, o delicată opțiune, în așa fel încît țara să fie ferită de convulsii sociale. Dimensiunea umană a integrării economice în Europa este foarte importantă. De aceea, pe baza credibilității de care vorbeam și a integrării politice, avem nevoie de sprijinul Europei, în așa fel încît structurile economice pe care le concepem să fie, de la început, viabile și să eliminăm, pe cît posibil, orice soluție de provizorat.

În al treilea, dar nu în ultimul rînd, integrarea României în Europa presupune o integrare culturală. Cultura românească, sufocată de patru decenii, are nevoie de fereastra de oxigen a Europei. Acest aspect extrem de larg, ca spațiu de discuție, nu va fi abordat, aici, decît dintr-un punct de vedere esențial : acela al procesului de învățare. Integrarea culturală în Europa începe, inevitabil, cu integrarea sistemului de învățare ; din acest punct de vedere România ar trebui să restructureze atît sistemul, cît și sensurile învățării. România are nevoie de sprijinul Europei pentru a-și crea, pe plan intern, acele structuri culturale care, pe de o parte, să reflecte spiritul cultural original al românilor, iar, pe de altă parte, să fie compatibile, prin vocația dialogului, cu structurile culturale europene. Valențele culturale ale reprezentării noastre în Europa trebuie să devină la fel de importante ca cele politice și economice, pentru că, numai așa, le poate sprijini eficient.

România este, deci, datoare Europei să realizeze o deschidere politică, economică și culturală completă către aceasta, după cum Europa este datoare să se întoarcă cu fața spre România și să-i întindă mîna. Aceasta pentru că, așa cum o societate este responsabilă pentru soarta individului, tot așa comunitatea internațională, în ansamblul ei, este răspunzătoare de soarta națiunilor ce o compun.

Declarații consemnate de Aurel Zamfirescu

în oglindă

Confuzie

Ne asemănăm mișcării browniene, acele particule în neîncetată mișcare, și nu o dată mă întreb dacă știm cu toții sensul mișcării noastre, dacă nu sînt mulți, prea mulți cei care se lasă pur și simplu purtați de val, ca într-un spectacol, fără opinie personală, deși, de acum pînă la alegeri, poate mai mult ca oricînd e nevoie tocmai de asemenea opinii ce dau discernămîntul. S-a repetat aproape pînă la satietate că trebuie să înțelegem democrația ca un mod de viață. Importanța unor asemenea vorbe, după deceniile de limbaj de lemn, este imposibil de evaluat. Cîți dintre milioanele de români care au citit în ultimele patru luni ziarele, cu opiniile lor atît de contradictorii ; apoi au urmărit mult după miezul nopții emisiunile televiziunii, pe care atît de mulți continuă să o critice (și pînă la un punct pe drept) ; și-au ascultat vecinul și aproapele spunînd lucrurile pe care le gîndeau, fără opreliști, teamă și în vorbele simțite ale fiecăruia dintre noi, cîți, deci, nu vor fi fost surprinși, uluiți, înspăimîntați, ca și mine, în fața pledoariilor „celor patru", la deschiderea recursului ? O senzație cumplită de gol și de spaimă, pentru că toate frazele lor, în care se înlănțuiau aproape desăvîrșit toate cuvintele ce ni-s dragi, erau lipsite de sens, nu acopereau nimic. Dar găunoșenia aceasta ne învăluise, ne acaparase pe toți de decenii, iar acum mi se pare că am lăsat-o la distanță enormă în urmă și mi-e imposibil să accept că va mai putea apărea vreodată, cu întreg convoiul ei de ticăloșie, minciună și crime.

Însă pentru aceasta nu-i de ajuns speranța. E nevoie de înțelegere. De participare. De spirit echitabil. De acțiune. E nevoie, mai ales, de dialog și reconciliere. După miraculosul consens național din ultima săptămînă a lunii decembrie (sau prima săptămînă a Revoluției), forțe obscure sau mai puțin obscure au tulburat, prima oară, liniștea țării. Prima confuzie. A fost nevoie de dialog, inițiat anevoie, dar, totuși, existent. Nevoia de dialog, acum, îmi pare cu mult mai profundă. Pentru că, acum, lucrurile sînt mai grave. Pentru că o confuzie și mai mare pare să se fi înstăpînit. Se apropie alegerile, cînd va trebui să numim acele sute de oameni (firește „de bine") care se vor strădui, vreme de un an sau doi, să alcătuiască principiile de bază ale României viitoare. Dar campania electorală, cu care nu sîntem deloc deprinși, oferă unul dintre cele mai deplorabile spectacole : violență și incriminări, de o parte sau alta (spun de o parte sau alta, pentru că este limpede că taberele s-au împărțit nu în stînga, dreapta și centru, ci, înainte de toate, în cei care luptă împotriva menținerii oricăror structuri comuniste și cei acuzați că ar dori să ofere țării un neocomunism, aducător, pînă la urmă, de aceleași erori, umilințe, impostură și dezastru economic). O campanie în care s-au avîntat, cu bucurie, vechi și noi oportuniști, sperînd să ne înșele cu aceeași abilitate ; în care erorile se adaugă erorilor deja disperante ; în care intoleranța sporește pe zi ce trece ; în care suspiciunea se transformă în boală a națiunii, scindînd-o în două. Centrul Capitalei e paralizat și toate greșelile, minciuna, suspeciunea și intoleranța se adună în mic pe un perimetru urmărit, cu uimire, de țara întreagă.

Întrebările mă copleșesc. Firește, miezul cererii demonstranților e drept și cinstit, dar, dacă orice grupare ar cere schimbarea, acum, a legii electorale, nu ne-am împotmoli ? Nu e nevoie de un guvern stabil și de reprezentanți aleși, care să asigure, cît mai repede, o oarecare stabilitate, imposibil de obținut prin amînarea alegerilor ? Înlăturarea de la eventuale posturi de conducere a tuturor celor care au făcut rău, profitînd de regimul totalitar, e necesară și dreaptă ; dar care trebuie să fie delimitarea ? Cei aflați pe treptele ierarhiei comuniste s-au găsit, acolo, pentru că au dorit-o, nimeni nu i-a obligat, au fost atrași de avantaje materiale, de mirajul puterii, s-au corupt cu bună știință, eventualele scuze că au fost împinși nu se susțin. Compromiterea lor trebuie să ducă la înlăturarea lor, cel puțin în acest moment. Cei care au promovat, pînă de curînd, un lucru nu pot promova și apăra contrariul, onest și dezinteresat. Dar n-au fost alții, la fel de răi, care n-au aparținut întru totul ierahiei ? Ce înseamnă „nomenclatură" ? Poate și directori de teatru, de uzine, redactori șefi, șefi de cercetări care au făcut și bine, în vreme ce cohorte de turnători, eventual nemembri de partid, alimentau dosarele securității. N-ar fi bine să fie aduse, odată, la lumină toate aceste dosare, să-i știm pe cei cu perfida mască ? Nu s-ar lămuri multe ? Sînt, oare, atît de multele acuze ale acestei campanii electorale culese din acele dosare ? Cine se teme de dezvăluiri, de adevăr, de înlăturarea compromișilor ? Nu trebuie să facem zid, totuși, în fața valului de retrograzi și conservatori speriați de schimbările viitoare, speriați, mai ales, că își vor pierde privilegiile și vor fi trimiși în rîndurile din spate, unde le este locul ?

Dar, după atîtea decenii în care n-am avut voie să întrebăm, cum să scăpăm de aceste contradictorii întrebări, să îngrădim confuzia, cu gîndul de a smulge, din rădăcină, orice posibilitate a reapariției cancerului ?

Stelian Țurlea

serial

Contextul

Tragedia de la Katyn (III)

DETALII. Înainte de a ajunge la ceea ce revista pariziană „L'Express" numeşte al patrulea act al acestei drame în cinci acte, cum i s-a mai spus tragediei de la Katyn, considerăm util să prezentăm cîteva elemente importante. Ele parvin, de astă dată, din sursă poloneză. Este vorba de un articol scris de Czeslaw Madajczyk, în februarie a.c.

El arată că, înainte ca Polonia să fie invadată de Germania nazistă — la 1 septembrie 1939 — iar, în partea ei orientală, la 17 septembrie, de Uniunea Sovietică (fără declaraţie de război şi fără ca războiul să fie declarat de guvernul de la Varşovia), armata poloneză număra circa 18 000 ofiţeri activi şi 60 000 ofiţeri în rezervă. Tragicele evenimente de la începutul lui septembrie 1939, urmate de cele din partea a doua a aceleiaşi luni, s-au soldat cu 19 000 ofiţeri deveniţi prizonieri de război ai naziştilor şi cu 8—9 000 ofiţeri (dintre care circa 5 000 ofiţeri de carieră şi 4 000 în rezervă sau aspiranţi) căzuţi în mîinile Armatei Roşii. Constatări interesante s-au făcut şi în ce priveşte statutul lor : ofiţerii polonezi capturaţi de U.R.S.S. aveau un statut de „internaţi", cu toate că, în comunicatele de război ale comandamentului sovietic, se vorbea despre ei ca despre prizonieri de război. Situaţia nu era, totuşi, aceasta : erau victimele unor ciocniri militare fără declaraţie formală de război a părţilor în conflict. Sigur că, aşa cum se va constata, nuanţa nu are o semnificaţie esenţială reală, dat fiind contextul juridic, întrucît, după Revoluţia din octombrie 1917, noile autorităţi sovietice nu recunoscuseră nici Convenţia de la Haga şi nici alte acorduri internaţionale privind prizonierii de război. Mai trebuie relevat că, după 17 septembrie, cînd trupele sovietice au pătruns în zona orientală poloneză, operaţiunea succedînd, cum se ştie, invaziei naziste, s-a hotărît, de către Berlin şi Moscova, că statul polonez a încetat să mai existe de facto, ca rezultat al războiului. Drept urmare, dintr-o asemenea optică, soldaţii şi ofiţerii polonezi au fost preluaţi de Armata Roşie sau de NKVD pe un „teritoriu considerat deja ca sovietic" — arată Czeslaw Madajczyk.

După ce, în noaptea de 16 spre 17 septembrie, la ora 3,00, unităţile Armatei Roşii au pătruns pe teritoriul Poloniei, în estul acesteia, mareşalul E. Rydz-Smigly, comandant şef al armatei poloneze, a ordonat să nu fie considerată Uniunea Sovietică drept parte beligerantă şi, în consecinţă, să nu se opună rezistenţă trupelor ei.

Potrivit Nataliei Lebedeva (în „Moscovskie Novosti"), ordinul mareşalului E. Rydz-Smigly a fost executat de cei mai mulţi dintre cei 300 000 militari aflaţi sub comanda lui, care s-au dispersat, spre a reveni acasă, în timp ce alţii au plecat în Lituania şi în România. Cercetătoarea sovietică adaugă că, potrivit datelor NKVD, 130 242 militari polonezi au ajuns în U.R.S.S.

Urmează un alt aspect care luminează motivaţia tratamentului la care ei au fost supuşi imediat de forţele de ocupaţie : constituiau nucleul elitei statului polonez burghez ! Este cazul pentru care măsurile luate nu i-au cruţat, ei fiind trimişi, cum arătam, în lagărele foarte îndepărtate de locul operaţiunilor: Kozielsk (Bielorusia). Starobielsk (Ucraina) şi Ostaşkov (mai precis, în insula Seligher de pe Volga, în R.S.F.S.R.). De notat că, în acesta din urmă, a fost adus şi un important grup de persoane civile pe care autorităţile le considerau „periculoase". În fapt, de situaţia lor s-a ocupat Direcţia pentru problemele prizonierilor (DAPG) din NKVD, comandată de P. Soprunenko şi creată prin ordinul nr. 0308, semnat personal de Lavrenti Beria, mîna dreaptă a lui Stalin în materie de reprimare şi supraveghere a întregului popor sovietic, ministrul de interne de atunci. Încă de la 19 septembrie 1939 (la două zile după invazie !), DAPG crease 138 tabere de transfer şi 8 lagăre : la Starobielsk, Kozielsk, Putivl, Kozelstocina, Yuja, Ostaşkov, Yukhnov şi Oransk. În fiecare dintre acestea se puteau primi maximum 10 00 persoane. În schimb, nici măcar unul nu fusese pregătit pentru a asigura condiţii minime de trai : nu existau rezervă de hrană, condiţiile sanitare elementare nu erau respectate, oamenii erau, pur şi simplu, înghesuiţi ca animalele. Dincolo de toate acestea, prevalau ambiţiile politice staliniste, care motivau, de fapt, invazia : anexarea Ucrainei şi Bielorusiei Occidentale. În acest punct, cercetătoarea Natalia Lebedeva, de la Institutul de Istorie al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., relevă că, în final, cele de mai sus au determinat conducerea stalinistă să aceepte soluţia propusă de mareşalul K. Kulik, care, în scrisoarea adresată (la 21 septembrie) lui I. V. Stalin, V. Molotov şi K. Voroşilov, recomanda „să fie lăsaţi să plece acasă ţăranii ce locuiesc în Ucraina şi în Bielorusia Occidentală, mobilizaţi în armata poloneză şi aflaţi ca prizonieri la noi". Ca urmare, după cîteva zile, mai precis la 3 octombrie, Lavrenti Beria (şeful NKVD-ului), ordonă DAPG să procedeze în acest sens. Ordin pe care K. Voroşilov şi V. Sapoşnikov îl repetă, 24 de ore mai tîrziu, în ce priveşte armata. Astfel, 4 400 locuitori au fost eliberaţi şi reexpediaţi în locurile natale — ucrainieni şi locuitori ai Bielorusiei Occidentale, care fuseseră duşi foarte departe în străfundurile sovietice. Dar, tot la 3 octombrie, acelaşi Beria cerea DAPG să concentreze întregul „contingent" polonez de jandarmi în lagărul Ostaşkov, ofiţerii — la Starobielsk, oamenii de trupă şi cadrele inferioare născute în teritoriile ocupate de nazişti — în lagărele Kozielsk şi Putivl. Calvarul acestora era abia la început !

Totuşi, la jumătatea aceleiaşi luni, în spiritul bunelor raporturi desăvîrşite de pactul diabolic Ribbentrop—Molotov, de la 23 august 1939, cele două părţi ajung la un acord asupra unui schimb de cetăţeni polonezi, ţinînd seama de locul lor de reşedinţă de dinaintea conflictului. În decurs de o lună, ca urmare a hotărîrii sovietice de la 24 noiembrie, U.R.S.S. predă Germaniei 42 492 persoane poloneze prizoniere, iar aceasta din urmă predă 13 757 persoane, înainte de 1941. Firesţe, ambele părţi au procedat la o „filtrare" atentă, apreciată de ele ca fiind întru totul regulamentară.

Potrivit datelor pe care le-a descoperit cercetătoarea sovietică N. Lebedeva, la 3 decembrie 1939, lagărul Kozielsk (administrat de NKVD), aflat la 5 kilometri de oraşul cu acelaşi nume, pe locul fostei mînăstiri Optina pustîn, era comandat de locotenentul major de securitate Koroliov. Acolo se aflau 4 727 prizonieri. Dintre ei erau : 1 amiral, 4 generali, 24 colonei, 79 locotenent-colonei, 258 maiori, 654 căpitani, 17 căpitani de marină, 3 420 alţi ofiţeri, 7 preoţi, 3 nobili, 1 prinţ, 43 funcţionari, 85 oameni de trupă, 131 refugiaţi.

Lagărul Ostaşkov era situat în regiunea Kalinin, pe una dintre insulele lacului Seligher, şi el aflat pe locul unei foste mînăstiri — Milova pustîn, şi era comandat de maiorul Borisoveţ. Aici, la aceeaşi dată, se găseau 5 963 prizonieri, dintre care 5 033 poliţişti de carieră şi 263 ofiţeri ai armatei poloneze.

Lagărul Starobielsk se găsea în regiunea Voroşilovgrad, la 3 kilometri de gară, în localurile unei foste mînăstiri şi în două

În decembrie 1941, cu prilejul vizitei sale la Moscova, generalul W. Sikorski, şeful guvernului polonez în exil, la Londra, înmînează lui I. V. Stalin lista ofiţerilor polonezi dispăruţi. În stînga se află generalul W. Andres

imobile din oraş, fiind comandat de căpitanul de securitate Berejkov.

Calvarul continuă. In ciuda documentului de capitulare, care le promitea libertatea, militarii prizonieri polonezi au fost transferaţi din regiunea Lvov la Starobielsk. Generalul de brigadă Franciszek Sikorski a protestat împotriva acestui act abuziv, transmiţînd o scrisoare comandantului frontului ucrainean, generalul Timoşenko, în care relata că armata poloneză executase ordine primite expres de la mareşalul E. Rydz-Smigly şi nu se angajase în operaţiuni militare împotriva Armatei Roşii. Ca atare, soldaţii şi ofiţerii polonezi nu puteau fi consideraţi ca prizonieri de război în U.R.S.S. Cu toate acestea, ei nu au fost eliberaţi spre a-şi regăsi libertatea.

Gestul lui Sikorski nu era singular. Anul următor, la 13 ianuarie, E. Saski, colonel din departamentul principal de justiţie din armata poloneză, transmite, în numele ofiţerilor, o declaraţie în care roagă să se spună în ce calitate erau deţinuţi, întrucît nu puteau fi consideraţi ca prizonieri, fiindcă fuseseră arestaţi pe teritoriul Poloniei înainte ca el să facă parte din U.R.S.S. Dacă ei au fost arestaţi drept criminali, cereau să li se facă cunoscute acuzaţiile şi, desigur, să li se ofere posibilitatea să se apere.

Scrupuloasa investigaţie în arhivele sovietice, i-a permis cercetătoarei Natalia Lebedeva să constate şi să afirme de o manieră categorică : „Aceste demersuri nu s-au bucurat de răspuns !" Urmarea e uşor de bănuit : la jumătatea lunii februarie 1940, în lagărul din Starobielsk se găseau 3 909 persoane, dintre care 8 generali, 55 colonei, 127 locotenent-colonei, 316 maiori, 846 căpitani, 2 529 alţi ofiţeri, 18 preoţi, 2 nobili, 5 funcţionari, 1 colonel de poliţie şi 1 student. Este adevărat, toţi cei din lagăre erau, adesea, interogaţi şi obligaţi mereu să muncească. Spre sfîrşitul anului 1939, li s-a dat voie să corespondeze cu familiile, dar foarte pe scurt şi cu generalităţi stricte. Chiar dacă, în lagăre, condiţiile de viaţă erau, în general, dure, mulţi dintre prizonieri nutreau ferma convingere că victoria aliaţilor lor este foarte aproape. Şi asta îi făcea să suporte mai uşor totul, tratament, iarnă rusească, izolare etc.

Speranţa în eliberarea lor apropiată le-a

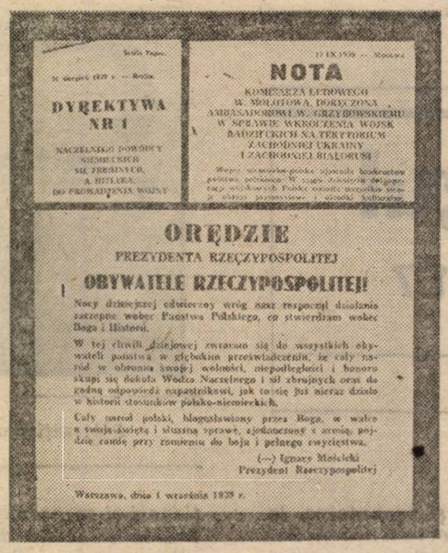

DYREKTYWA NR 1

NOTA

ORĘDZIE

PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

OBYWATELE RZECZYPOSPOLITEJ!

Documente din 1939 : directiva nr. 1 a lui Hitler din 31 august ce indică 1 septembrie 1939 şi ora 4,45 pentru atacarea Poloniei ; nota din 17 septembrie 1939 a lui A. Molotov remisă ambasadorului polonez în Uniunea Sovietică, prin care este informat că Armata Roşie a invadat estul Poloniei ; proclamaţia preşedintelui Poloniei care cere întregii naţiuni să lupte pentru libertate şi independenţa ţării

crescut în perioada iarna-primăvara anului 1940, dat fiind că, în lagăre, autorităţile sovietice au efectuat o anchetă privind modul de viaţă şi proiectele prizonierilor. A rezultat, atunci, că puţini dintre ofiţeri preferau să rămînă pe sol sovietic. După cum era de aşteptat, dar şi de înţeles, ofiţerii evrei cereau să nu fie trimişi în Germania, datorită politicii antisemite, atît de sălbatică, a hitleriştilor. Alţi prizonieri doreau să se alăture propriilor familii, chiar dacă se aflau în zonele ocupate de nemţi. Cea mai frecventă opţiune a fost, desigur, aceea de a se merge acolo unde era posibil să fie continuată cu succes lupta pentru eliberarea ţării — Polonia.

Dar Direcţia pentru problemele prizonierilor din NKVD, DAPG, comandată de P. Soprunenko, n-a ţinut seama de opţiunile polonezilor şi nici de argumentele clare aduse de cei în cauză. I-a expulzat pe toţi în locurile de reşedinţă. La rîndul ei, Germania hitleristă a făcut acelaşi „joc" : la 30 octombrie, 7 213 persoane au fost evacuate de ea în Uniunea Sovietică, exact pe frontul ucrainean — constata Natalia Lebedeva. In vederea preluării prizonierilor polonezi de la nemţi, în gara Yagotîn au fost aduse 2 402 trenuri, iar 11 000 persoane se aflau pe drum, venind din cele mai îndepărtate locuri. Deşi acordul sovieto-german privind acest schimb de... prizonieri polonezi era încheiat la jumătatea lui octombrie 1939, „comisia mixtă sovieto-germană" a fost creată o lună mai tîrziu — la 14 noiembrie —, partea sovietică desemnîndu-l pe un anume Troiţki să supravegheze evacuările din Germania. Misiunea lui — ca şi a omologului său nazist — nu s-a terminat la sfîrşitul lui 1939, dat fiind că, aşa cum arătam mai înainte, schimbul n-a încetat, chiar dacă prizonierii polonezi din lagărele sovietice, în majoritatea lor, n-au fost de acord cu cea mai proastă dintre variantele care li se ofereau. În acest sens, se citează şi o afirmaţie făcută de L. Jerzewski în cartea sa „Katyn — 1940" : „Analiza unora dintre surse oferă posibilitatea să se presupună că problema evacuării unei părţi din prizonierii de război (polonezi, n.n.) în Germania a fost discutată în timpul convorbirilor dintre Germania fascistă şi Uniunea Sovietică". Se arată, în continuare, că, în martie, 1940, la Cracovia şi Zakopane (primul oraş nu mai are nevoie de prezentare, iar al doilea este o cunoscută staţiune turistică poloneză — n.n.), au avut loc ultimele convorbiri între NKVD şi Direcţia de securitate nazistă, în cadrul cărora s-au studiat, în amănunţime, acţiunile comune în lupta declanşată împotriva rezistenţei poloneze. Dacă, pe ascuns, Hitler şi colaboratorii lui principali pregăteau asiduu detaliile a ceea ce avea să devină, la 18 decembrie 1940, „planul Barbarosa" — dar şi ale altor acţiuni, precum Fall Gelb (Planul Galben), privind ofensiva, în Vest, împotriva Franţei, Olandei şi Belgiei, Planul Weserübung de invazie a Norvegiei şi Danemarcei etc. —, pe faţă ei colaborau strîns cu inamicul de mai tîrziu, în înăbuşirea popoarelor subjugate în comun. Între timp, după ce, la începutul lunii octombrie 1939, Hitler primea la Varşovia defilarea trupelor sale victorioase, la 8—12 octombrie Reichul decretează lichidarea statului polonez, anexînd partea de Vest, iar, în celelalte regiuni, creînd „Guvernămîntul general al regiunilor poloneze ocupate" (condus de Reichsführerul SS, Frank) ; la 1—2 noiembrie, Ucraina de Vest şi Bielorusia de vest intrau în componenţa R.S.S. Ucraina şi, respectiv, R.S.S. Bielorusia. Aşa cum aminteam, într-o acţiune ce îmbrăcase aura legalităţii, prizonierii polonezi din lagărele sovietice erau informaţi, la începutul lui 1940, că lagărele ar urma să fie închise, iar ei să fie repatriaţi. Ca totul să fie cît mai „curat", fiecăruia i s-a înmînat chestionarul de rigoare, el urmînd să-şi exprime clar opţiunea. Dar, cum mulţi dintre ofiţerii superiori polonezi — precum generalul Stanislaw Haller (n. 1872), generalul Wladyslaw Anders (n. 1892) — se evidenţiaseră în timpul conflictului polono-sovietic din 1919—1920, era clar că, deşi trecuseră două decenii, Stalin şi acoliţii lui nu puteau uita eşecul suferit în confruntarea respectivă, mai ales că, acum, îi aveau în mînă chiar pe unii dintre cei care erau artizanii usturătoarei înfrîngeri. În plus, nu neglijau nici rolul deosebit pe care aceştia îl puteau avea în lupta pentru renaşterea ţării lor, supozitie ce avea să fie confirmată de evoluţia ulterioară a situaţiei.

(Va urma)

Dumitru Constantin

STOP CADRU

După ce Violeta Chamorro (în stînga imaginii) a fost declarată — conform uzanţelor procedurale — preşedinte al Nicaraguei de către Consiliul suprem electoral, a avut loc, pe stadionul central din Managua, ceremonia învestiturii sale oficiale pentru un mandat de şase ani. Noul şef de stat şi-a asumat şi portofoliul apărării, confirmîndu-l, pentru moment, pe fostul deţinător sandinist al acestuia, Humberto Ortega, în calitatea sa de comandant şef al armatei. Violeta Chamorro a precizat că a preluat ministerul amintit pentru a fi sigură că „puterea militară va fi dependentă de cea civilă", în condiţiile în care reconcilierea naţională la care s-a angajat va trebui să se desfăşoare în contextul unei coabitări temporare cu sandiniştii şi al necesităţii de a se continua demobilizarea forţelor „contras". Noul şef al statului a anunţat abrogarea imediată a serviciului militar obligatoriu, făcînd, de asemenea, publică intenţia de a asigura „înlăturarea pentru totdeauna a glasului armelor"

serial

Arhipelagul Gulag 17

Aleksandr Soljeniţîn

Soljeniţîn în 1953, la ieşirea din lagăr, şi în anii '70

Greva foamei

Probabil că uşurinţa în declararea şi renunţarea la greva foamei este o trăsătură caracteristică firilor impulsive. Dar astfel de firi au existat şi printre vechii revoluţionari ruşi, au existat şi în Franţa, şi în Italia, dar nicăieri, nici în vechea Rusie, nici în Franţa şi nici în Italia, nu s-a reuşit să se desfiinţeze greva foamei, aşa cum s-a făcut în Uniunea Sovietică. Probabil că, în al doilea sfert al secolului nostru, s-a dat dovadă de nu mai puţină rezistenţă psihică sau jertfe fizice decît în primul sfert al secolului. Dar în ţară nu a existat o opinie publică şi, de aceea, s-a consolidat închisoarea de tip nou, astfel încît în locul victoriilor facile, deţinuţii au dobîndit doar înfrîngeri greu plătite.

Au trecut decenii şi timpul şi-a făcut datoria. Greva foamei — primul şi cel mai natural drept al deţinutului — i-a devenit străină şi de neînţeles pentru însuşi deţinutul, astfel că se găseau din ce în ce mai puţini amatori să recurgă la aceasta. Pentru temniceri, greva părea o prostie sau o încălcare grosolană a regulamentului.

Atunci cînd, în anul 1960, Ghennadi Smelov a declarat, la penitenciarul din Leningrad, o grevă îndelungată a foamei, într-una din zile a intrat, totuşi, în cameră procurorul (dacă nu cumva era într-o inspecţie de rutină) şi l-a întrebat : „De ce vă chinuiţi ?", Smelov i-a răspuns :

— Pentru mine, adevărul este mai presus ca viaţa !

Această frază i s-a părut procurorului atît de lipsită de sens, încît, a doua zi, Smelov a fost dus la spitalul de nebuni al deţinuţilor. Medicul i-a spus :

— Sînteţi suspect de schizofrenie.

■

Greva foamei declarată de socialiştii împuţinaţi ca număr în cadrul izolatorului de la Iaroslavl, la începutul anului 1937, a fost una dintre ultimele încercări disperate.

Ei încă mai cereau de toate, ca în trecut : restabilirea instituţiei şefilor de grupuri, circulaţia liberă între camere, dar este puţin probabil să mai fi sperat în satisfacerea revendicărilor. După 15 zile de grevă, care s-a încheiat cu alimentarea prin maţ, ei, chipurile, şi-au apărat o parte din regim : plimbarea de o oră, primirea ziarului regional, primirea de caiete pentru notiţe. De apărat aceste drepturi le-au apărat, în schimb li s-au confiscat lucrurile proprii şi li s-a dat uniforma de deţinut în izolator special. După scurt timp, li s-a tăiat jumătatea de oră de plimbare, iar apoi încă 15 minute.

Este vorba de aceiaşi oameni care treceau prin penitenciare şi prin locurile de exil. Unii dintre ei nu mai cunoşteau, de zece-cincisprezece ani, viaţa normală a oamenilor, ci numai mîncarea de închisoare şi greva foamei. Nu au murit, însă, toţi cei care înainte de revoluţie îi învingeau pe temniceri. Atunci erau aliaţi cu Timpul şi luptau împotriva unui duşman care slăbea. Acum, însă, împotriva lor era şi timpul, şi duşmanul care se întărea. Printre ei erau şi tineri care au aderat la socialiştii-revoluţionari, social-democraţi, sau anarhişti, după ce partidele respective au fost desfiinţate şi nu mai existau. În felul acesta, noilor adepţi nu le mai rămînea nimic decît să stea în închisori.

Lupta socialiştilor din închisori nu era numai, din an în an, mai disperată, ci tot mai izolată. Acum, lucrurile nu se mai petreceau ca pe timpul ţarului, cînd, la ieşirea din închisoare, societatea te primea cu flori. Acum, ei răsfoiau ziarele şi vedeau că sînt împroşcaţi cu injurii şi chiar cu lături (doar Stalin îi considera pe socialişti ca pe duşmanii cei mai periculoşi pentru socialismul său). Poporul, în schimb, tăcea şi nu existau semne că îi simpatiza. La un moment dat şi ziarele au tăcut, că doar prea erau lipsiţi de periculozitate şi neînsemnaţi aceşti socialişti ruşi. Cei din afară vorbeau despre ei numai folosind timpul perfect şi mai mult ca perfectul, iar tinerii nici nu puteau şti că mai există, pe undeva, în viaţă, socialişti-revoluţionari şi menşevici. Aşa că nu era de mirare ca, aşteptînd rîndul la punctele de transfer de la Cimkent sau Cerdîn, sau aflîndu-se în izolatoarele de la Verhni Ural sau Vladimir, în celule întunecoase cu geamuri acoperite cu obloane, să le apară întrebarea dacă nu cumva a fost greşit programul şi au greşit conducătorii lor, dacă nu cumva au fost greşite şi tactica, şi practica ? Toate acţiunile începeau să piardă din valoare şi păreau, de fapt, inacţiuni, iar viaţa consacrată numai suferinţelor începea să pară o viaţă ratată.

Singurătatea lor se datora, parţial, şi faptului că, în primii ani după revoluţie, primind în mod natural de la GPU calitatea de deţinuţi politici, ei, tot atît de natural, au fost de acord că ceilalţi se află la „dreapta" lor (nu-mi plac aceste „drepte" şi „stîngi" ; ele sînt convenţionale şi nu oglindesc esenţa), sînt de fapt contrarevoluţionari, gunoiul istoriei. Şi cei ce sufereau pentru credinţa în Hristos tot contrarevoluţionari erau. În acest fel, şi cei ce nu au cunoscut nici „dreapta", nici „stînga" (adică noi toţi în viitor) au fost taxaţi drept contrarevoluţionari. În felul acesta — parţial prin voinţa lor, parţial fără — s-au înstrăinat şi au consfinţit viitorul articol 58, sub incidenţa căruia urmau să cadă şi ei.

Obiectele şi acţiunile îşi schimbă complet forma, în funcţie de unghiul sub care sînt observate. În acest capitol, noi descriem viaţa din închisori a socialiştilor din punctul lor de vedere şi, de aceea, totul apare într-o lumină tragică şi curată. Dar, despre acei „politici" care îi ocoleau cu desconsiderare pe contrarevoluţionari, aceştia din urmă gîndesc : „Nenorociţii aceia de «politici», care îi desconsideră pe toţi, se ţin aparte şi tot cer porţii în plus şi favoruri. Dar între ei se tot ceartă !" Şi acesta este adevărul. Acum, disputele acelea interminabile par fleacuri. Dar revendicările de porţii în plus, în faţa gloatei de flămînzi şi săraci ? În anii sovietici, acordarea titlului respectabil de deţinut politic s-a dovedit a fi un dar otrăvit. Şi mai apare întrebarea : de ce socialiştii, care evadau cu atît de mare nonşalanţă din locurile de detenţie în timpul ţarului, s-au muiat atît de tare în penitenciarul sovietic ? Unde sînt evadările lor ? În general, evadări au fost multe, dar cîţi socialişti au participat ?

La rîndul lor, troţkiştii şi comuniştii, care se situau şi mai „la stînga" decît socialiştii, îi considerau, pe aceştia, drept contrarevoluţionari şi îi izolau şi mai mult.

Troţkiştii şi comuniştii, considerînd fiecare curentul său ca fiind mai pur şi mai presus decît celelalte, îi disprefuiau şi chiar îi urau pe socialişti (se disprefuiau, de altfel, şi între ei), care se aflau dincolo de gratiile aceleiaşi instituţii şi care se plimbau în aceleaşi curţi de penitenciare. E. Oliţkaia îşi aminteşte că, în anul 1937, la punctul de transfer din Golful Vanino, cînd socialiştii din zonele de bărbaţi şi femei vorbeau peste gard, căutîndu-i pe ai lor şi anunţînd fel de fel de ştiri, comunistele Liza Kotik şi Maria Krutikova erau indignate, spunînd că, printr-o astfel de comportare lipsită de răspundere, socialiştii pot atrage asupra tuturor sancţiuni din partea administraţiei.

Iar cele două fete de la Liubianka, din 1925, cîntau despre liliac pentru că una era socialistă, iar cealaltă era din opoziţie şi nu puteau avea un cîntec politic comun. În general, cea din opoziţie nu trebuia să se unească cu socialista într-un protest comun !

Zile şi nopţi

Dacă în închisoarea ţaristă partidele se uneau, adesea, pentru a duce o luptă comună (să ne amintim de evadarea din închisoarea centrală din Sevastopol), în închisoarea sovietică, fiecare curent considera că puritatea drapelului său va rămîne neintinată dacă nu se va uni cu alţii. Troţkiştii luptau separat de socialişti şi comunişti, comuniştii nu luptau în general, pentru că poţi, oare, să lupţi împotriva propriei puteri şi închisori ?

Și, de aceea, comuniștii erau oprimați în izolatoare și în închisorile de urgență mai mult decît alții. În anul 1928, comunista Nadejda Surovțeva era obligată să se plimbe, la închisoarea centrală din Iaroslavl, numai în coloană, fără a avea voie să discute cu ceilalți, în timp ce socialiștii mai organizau încă dezbateri zgomotoase. Ea nu mai avea dreptul să îngrijească florile din curte (flori rămase de la alți deținuți care s-au luptat pentru aceasta). A fost privată și de dreptul de a citi ziare. (În schimb, secția politică secretă de la G.P.U. i-a permis să aibă, în cameră, operele complete ale lui Marx, Engels, Lenin și Hegel). Întrevederea cu mama i-a fost permisă într-o încăpere întunecoasă, iar biata femeie a murit, curînd, deprimată (de altfel, ce putea ea gîndi despre regimul aplicat propriei fiice ?).

Dar îndelungata diferențiere în privința tratamentului din închisori era mult mai profundă. De fapt, și socialiștii se aflau, în anii 1937—1938, în închisori și își primeau, și ei, sentințele de cîte zece ani, dar pe ei, de regulă, autoritățile nu-i obligau să se autoacuze. Socialiștii nu-și ascundeau concepțiile, și acest lucru era suficient pentru a fi condamnați. Comuniștii, însă, nu aveau păreri deosebite — și, atunci, cum să-i judeci dacă nu obții o autoacuzare ?

■

Cu toate că Arhipelagul se întinsese mult, penitenciarele nu decădeau. Vechea tradiție a penitenciarelor nu-și pierduse situația privilegiată. Tot ce a adus nou și de preț Arhipelagul în procesul de „educare" a maselor nu oferea încă plenitudinea dorită. Această plenitudine se realiza cu ajutorul Penitenciarelor speciale și închisorilor de urgență.

Nu toți cei înghițiți de „Marea Mașină" trebuiau să se amestece cu indigenii din Arhipelag. Străinii cu renume, persoanele prea cunoscute și deținuții secreți, cekiștii maziliți nu puteau fi arătați în văzut tuturor, în lagăre : faptul că ei ar fi tras la roabă nu putea justifica divulgarea secretului și ar fi adus daune politico-morale (există un asemenea cuvînt care nu spune nimic...) Nici socialiștii, care luptau tot timpul pentru drepturile lor, nu puteau fi amestecați cu masa celorlalți și, tocmai sub pretextul acestor drepturi și avantaje cucerite, ei erau ținuți și strangulați separat. Cu mult mai tîrziu, prin anii '50, după cum vom vedea, penitenciarele speciale vor fi necesare și pentru izolarea răsculaților din lagăre. În ultimii săi ani de viață, Stalin, dezamăgit de faptul că nu-i poate „reeduca" pe hoți, dă ordin ca si hoților să li se aplice pedeapsa cu închisoarea în loc de lagăr. Și, în sfîrșit, trebuiau ținuți pe banii statului și acei deținuți care erau atît de slabi, încît în lagăr ar fi murit și, deci, ar fi tras chiulul cu executarea termenului pedepsei. Sau erau unii care, pur și simplu, nu puteau fi adaptați la munca indigenilor din lagăre, cum ar fi orbul Kopeikin, septuagenar, care și-a pierdut toată viața cîntînd în piața din orașul Iurievsk (actualul Voljski). Cîntecele sale i-au atras o pedeapsă de zece ani de detenție în lagăr, dar ea a trebuit să fie comutată în pedeapsa cu închisoarea.

În conformitate cu „sarcinile", era ținut, înnoit, întărit și perfecționat vechiul fond de închisori, moștenit de la familia Romanovilor, la care s-au adăugat și mînăstirile. Unele penitenciare centrale, ca, de exemplu, cel de la Iaroslavl, era atît de trainic și de bine pus la punct (ușile căptușite cu fier, în fiecare cameră — masa, scaunul și patul erau fixate în podea), încît a fost necesară numai montarea obloanelor la ferestre și construirea unor ziduri despărțitoare în curte, pentru a face parcele de mărimea unei camere (în anul 1937, în penitenciare au fost tăiați toți copacii, desființate grădinile de legume și gazonul și a fost turnat asfalt). Altele, cum ar fi penitenciarul de la Suzdal, trebuiau reamenajate, prin transformare, din mînăstiri. Dar închiderea trupului în mînăstire și detenția, prin efectul legii, în închisoare, au o finalitate fizică asemănătoare și, de aceea, este ușor să transformi mînăstirea în penitenciar. Tot așa a fost transformat în închisoare de urgență unul din corpurile mînăstirii Suhanovskaia. De fapt, era vorba de recuperarea unei părți a fondului pierdut prin trecerea cetății Petropavlovskaia și Schlisselburg la dispoziția turismului. Penitenciarul central de la Vladimir a fost extins (pe timpul lui Ejov s-a construit un mare corp nou). El a fost utilizat intens și a primit multă „marfă" în aceste decenii. A fost amintită și existența penitenciarului central din Tobolsk, iar, din anul 1925, a fost deschis, pentru folosință permanentă și activă, penitenciarul din Verhni Ural. (Din nefericire, aceste izolatoare sînt în activitate și funcționează chiar și în momentul cînd se scriu aceste rînduri). Dintr-un poem al lui Tvardovski se poate conchide că, pe timpul lui Stalin, nu stătea gol nici penitenciarul central Alexandrovski. Avem mai puține date despre cel din Oriol : există temeri că ar fi avut mult de suferit în timpul războiului pentru apărarea patriei. Dar el este completat de închisoarea vecină, din Dmitrovsk, care este bine pusă la punct.

În anii '20, în cadrul izolatoarelor pentru deținuții politici, se dădea mîncare destul de bună. La prînz se dădea, totdeauna, carne, se gătea cu legume proaspete, iar la chioșc se putea cumpăra lapte. Hrana s-a înrăutățit mult în anii 1931—1933, dar nici dincolo de zidurile închisorilor nu era mai bine. În acele timpuri, scorbutul și amețelile din cauza înaniției nu constituiau o raritate în închisorile pentru deținuții politici. Apoi s-a produs o îmbunătățire, dar nu mai era ca înainte. În anul 1947, la penitenciarul special din Vladimir, I. Korneev suferea mereu de foame. Rația era de 450 grame pîine, două bucăți de zahăr, două feluri de mîncare gătită, dar nu sățioasă, și apă fiartă cît vrei. (Se poate obiecta că nici anul respectiv nu este caracteristic, deoarece, și dincolo de zidurile închisorilor, era foamete. În schimb, se permitea, cu mărinimie, ca cei liberi să-i hrănească pe cei închiși, numărul pachetelor nefiind limitat). Lumina era raționalizată în anii '30 și în anii '40. Obloanele și sticla opacă de la geamuri făceau ca, în camere, să fie întotdeuna, pe jumătate, întuneric (întunericul este un factor important de oprimare sufletească !). Adesea, peste oblon se mai trăgea o plasă care se acoperea iarna cu zăpadă, astfel încît lumina nu mai avea pe unde pătrunde. Așadar cititul se transforma în dureri de ochi. La penitenciarul special din Vladimir, această lipsă era compensată noaptea : tot timpul ardea o lumină puternică, din care cauză nu puteai să dormi. În schimb, la închisoarea din Dmitrovsk (N.A. Kozîrev), seara și noaptea, ardea un opaiț lîngă tavan, care strica și puținul aer din cameră. În anul 1939 s-a redus tensiunea curentului electric, astfel că filamentul becurilor de-abia se înroșea. Pînă și aerul era normat. Oberlihturile erau închise cu cheia și se deschideau numai pe durata toaletei de dimineață (amintiri din închisorile din Dimitrievsk și Iaroslavl). E. Ghinsburg povestește că, de dimineața și pînă la prînz, pîinea se acoperea cu mucegai, așternutul era umed, iar pereții igrasioși. La penitenciarul din Vladimir, aerul nu lipsea în anul 1948. Acolo, un geamlîc era în permanență deschis.

Plimbarea era diferențiată în funcție de ani și penitenciare și varia între 15 și 45 de minute. Nu puteai avea nici un fel de contact cu pămîntul și roadele sale, ca la Solovki sau Schlisselburg. Întreaga suprafață alocată plimbării era curățată și acoperită cu beton sau asfalt. În timpul plimbărilor s-a interzis chiar ridicarea capului spre cer. Kozîrev și Adamova își amintesc că, la penitenciarul din Kazan, li se spunea : „Priviți numai în jos !" Întîlnirile cu rudele au fost interzise în anul 1937, iar asupra acestei hotăriri nu s-a mai revenit ulterior. Aproape în toți anii se permitea să se scrie două scrisori pe lună rudelor apropiate și să se primească tot două scrisori de la ele. (La Kazan era, însă, regula ca, după 24 de ore, scrisoarea să fie restituită supraveghetorului). Adamova descrie sugestiv cît de mare i-a fost bucuria cînd a găsit în cameră (la Suzdal) un simplu pat de lemn cu un sac cu paie și o simplă masă de lemn în loc de paturile care se ridicau și scaunele fixate în podea. La penitenciarul special din Vladimir, I. Korneev a avut de-a-face cu două regimuri de detenție : în anii 1947—1948, din camere nu se luau obiectele personale, se putea sta culcat și ziua, iar supraveghetorul se uita rar prin vizor. În anii 1949—1953, camera se încuia cu două lacăte (cheile se păstrau una la supraveghetor, iar a doua la ofițerul de serviciu), se interzicea să stai culcat și să vorbești cu voce tare (la Kazan se vorbea numai în șoaptă). Toate obiectele personale se confiscau și deținuții erau îmbrăcați în uniforme vărgate. Corespondența era permisă numai de două ori pe an și numai în zilele anunțate inopinat de comandantul penitenciarului (dacă pierdeai ziua respectivă, nu mai aveai dreptul să scrii). Scrisorile trebuiau scrise numai pe foi de hîrtie de două ori mai mici decît coala poștală. Cu timpul, au devenit mai frecvente perchezițiile crunte : deținuții erau scoși din camere și dezbrăcați pînă la piele. Legătura dintre camere era urmărită în așa fel încît, după fiecare ieșire la toaletă, supraveghetorii făceau acolo percheziții cu lămpi portabile pentru a se vedea bine în fiecare deschizătură. Pentru apariția inscripțiilor pe pereți, întreaga cameră era sancționată cu carceră. În penitenciarele speciale, carcerele erau un adevărat flagel. La carceră puteai ajunge pentru tuse („Acoperă-te cu învelitoarea și tușește cît vrei !"), pentru umblatul prin cameră (potrivit afirmației lui Kozîrev, acesta era un semn de violență), pentru zgomotul produs de încălțăminte (La Kazan, femeile au primit ghete bărbătești măsura 44). De altfel, Ghinsburg ajunge la concluzia justă că, la carceră, se ajungea nu pentru delicte, ci pe bază de grafic : toți trebuiau să stea cu rîndul pentru a afla ce înseamnă carcera. În regulament exista, de altfel, un punct cu extensie largă : „Pentru indisciplina de care a dat dovadă la carceră (?), comandantul penitenciarului are dreptul să prelungească deținutului șederea acolo pînă la douăzeci de zile". Dar ce înseamnă „indisciplină" ?... Iată ce a pățit Kozîrev (descrierea carcerelor și regulamentelor interioare este asemănătoare la toți, simțindu-se amprenta aceluiași regim). Pentru umblatul prin cameră a fost sancționat cu cinci zile de carceră. Era toamnă, și la carceră nu se făcea foc, era foarte frig. În carceră stai descălțat și numai în lenjerie. Pe jos, pămînt, praf. (Se întîmpla să fie noroi sau apă, ca la Kazan). Kozirev avea în carceră un taburet (Ghinsburg nu avea). Și-a dat seama că va îngheța și va muri. Treptat, a început să simtă o căldură care venea parcă din interior, și această căldură l-a salvat. (Va urma)

Traducere și adaptare Mircea Podină

serial

Acei bolnavi care au guvernat

13

Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick

Charles de Gaulle

În 1958, Franța se clatină. Suferă de o anemie persistentă, de care profită clanurile politice pentru a-i bloca instituțiile. Lipsite de suflu, guvernele sale nu rezistă decît puține săptămîni. Nici în metropolă și nici în Algeria, colonie încă, unde, de patru ani, bîntuie rebeliunea musulmană în fața unei armate paralizate de disensiuni, statul nu mai are autoritate.

Cum se întîmplă întotdeauna în astfel de cazuri, factiunile se activează. Unele, mărunte, fac o asemenea zarvă, încît dau impresia că ar fi vorba de o revoluție. Altele fac totul pentru a prezenta slăbiciunea manifestată la nivelul instituțiilor naționale drept o catastrofă. Ca urmare, cea de-a IV-a Republică, crezîndu-se, într-adevăr, pe marginea abisului, abandonează. Înainte, totuși, de a dispărea, ea vede cum ștafeta este preluată de cel ce i-a criticat erorile încă de la fondare, în 1947 : Charles de Gaulle, general de brigadă în retragere.

O serie de observatori politici susțin a fi recunoscut mîna lui Charles de Gaulle în agitațiile ce au precipitat sfîrșitul celei de-a IV-a Republici. Potrivit acestora, efervescența a răspuns tocmai profețiilor pe care le formulase în filipicele sale consacrate reanimării spiritului național, înaintea retragerii la reședința sa din Marna Superioară — Colombey-les-Deux-Eglises.

În săptămînile care au precedat prăbușirea, afirmă respectivii observatori, numeroase umbre se furișau în parcul ce-i înconjura marea casă burgheză. Ca și cînd ar fi venit să primească ordine. Acestea sînt, totuși, doar supoziții. Pentru că generalul de Gaulle a reluat pîrghiile comenzii în condiții de strictă legalitate. Colegiul celor 76 000 de notabili care numea președinții Republicii l-a ales în fruntea statului, cu 78 la sută din voturi.

O revenire tardivă la guvernare. Deoarece Charles de Gaulle intră în cel de-al 68-lea an al vieții. Dar Franța nu face nazuri cu privire la vîrsta președintelui ei. Găsește doar că este mai cărunt și mai corpolent. De sub pleoapele grele, ridate, privirea pare, cîteodată, plină de puritate. Ținuta continuă să-i fie îngrijită. Vocea a cîștigat în amplitudinea-i orgolioasă. Ea cizelează cu plăcere cuvinte rar folosite, care surprind interlocutorul. În anturajul său, de Gaulle suscită, ca niciodată înainte, idolatrie, dar, de asemenea, ură. Această alternanță de sentimente îl exaltă, ea semnifică măsura puterii pe care o deține. De fapt, indiferența este cea care doboară șefii de stat. De Gaulle modelează o nouă Constituție, consacră cea de-a V-a Republică. Va rămîne la conducerea Franței 11 ani. Pe parcursul acestei perioade va avea parte de numeroase încercări, politice și personale, dar le va domina.

S-a numărat printre acei privilegiați ce păreau a nu-și „simți corpul" ; o stare de sănătate bună, în mod absolut — după cum ar spune medicii. În realitate, a fost vorba de voință. Pentru că nici un individ nu se poate sustrage total, pe firul vieții, eroziunilor de ordin fizic. Dar, spre deosebire de reacția comună, el nu a lăsat niciodată să se vadă că ar avea nevoie de îngrijiri. Giganții se disting prin filozofia și triumfurile lor, dar și prin tăcerea pe care o impun propriului organism. Desigur, rezistența la maladie presupune o structură organică de excepție. În mod evident, „monștrii" o posedă. Ei se bucură, în același timp, și de protecția instinctului puterii, împinsă pînă la paroxism. Acest instinct trebuie doar ascultat. Cum a făcut-o Charles de Gaulle. El a știut, astfel, să se retragă în momentul în care uzura organismului a început să iasă la iveală. Din acest punct de vedere, exemplul său merită a fi remarcat.

Charles de Gaulle n-a fost, fără îndoială, un om politic în înțelesul strict al cuvîntului, maturizat, treptat, în sînul unui partid. N-a fost, de asemenea, nici un militar desăvîrșit, cu toate că a îmbrăcat uniforma o bună parte din viață. De fapt, el a marcat istoria datorită propensiunii de a se instala la cîrma Franței ori de cîte ori talazurile de profunzime au ieșit, cu zgomot, la suprafață.

Cînd țara sa este prinsă în furtună, în 1940, deși necunoscut de popor, el ia frîiele în mînă și o sustrage dezonoarei. În 1944, cînd Franța se caută pe sine, sleită și confuză după patru ani de convulsii, suportînd, încă, pe teritoriul său, războiul, el o relansează pe calea democrației. Cu imperiul colonial destrămat și avînd o accentuată rămînere în urmă din punct de vedere industrial, Franța își vede, în 1958, amenințată suveranitatea. De Gaulle ia, din nou, puterea. Lumea, însă, s-a schimbat mult în cei 18 ani trecuți de cînd se instalase, pentru prima oară, la cîrma destinelor țării. Marile puteri se află la Washington și Moscova. Propulsate de o expansiune galopantă, Statele Unite sînt cele care dictează în sfera occidentală. Uniunea Sovietică își dezvoltă industria grea, se înarmează. Ea inaugurează, cu mare tam-tam, cucerirea Cosmosului și propagă doctrina sa în țările lumii a treia, subminată de sărăcie. Din nou, misiunea pe care o inspiră generalul de Gaulle șochează : va trebui să se asigure replierea franceză, să se limiteze traumatismele sufletești, abia apoi să se redea curajul.

O asemenea constanță în răspunsurile date disperării a intrigat.

Studiind, cu atenție, în tinerețe, mecanismul accesului la putere, de Gaulle a remarcat că au devenit puternici cei care au știut să înfrunte și să domine un eveniment. A făcut confesiuni, în acest sens —, amintesc autorii cărții „Acei bolnavi care ne guvernează", Pierre Accoce și dr. Pierre Rentchnick — ziaristului american C. L. Sulzberger. Prin mimetism, el a început să-și modeleze cu grijă aptitudinile, maniera de a gîndi, raportînd totul la exemple notorii — Napoleon Bonaparte, George Washington, Thomas Jefferson, Otto von Bismarck. Un amestec de curaj implacabil, rigiditate și strălucerări.

Trebuia un beton pentru a lega amalgamul. De Gaulle l-a extras din filozofie, de ajutor fiindu-i întîlnirile cu Henri Bergson, ce au avut loc la tatăl său. Pentru spiritualistul francez, omul, spre a deveni o ființă de acțiune, trebuie să asocieze impulsurile cu inteligența. Disociate — afirma filozoful — aceste două „forțe motrice" nu vor putea conduce individul „pe culme". Ideea s-a imprimat în mintea lui Charles de Gaulle. El posedă cele două forțe. Legate între ele, vor înlătura obstacolele.

Rămînea, pentru de Gaulle, candidat la putere, să-și aleagă registrul și ritmul de eliberare a energiei pe care o poseda. Soldat de meserie, el nu dispunea decît de un diapazon restrîns de acțiune : fie preluarea puterii printr-un pronunciamiento, fie ascensiunea spontană, dar legitimată, la aceasta, în cursul unei stări de criză profundă. Prima posibilitate presupunea o înclinare spre violarea spiritelor, spre dictatură, ceea ce atavismul său îi interzicea. Fobia sa față de clanuri, față de dependența de indiferent ce grup de presiune, l-a făcut să aleagă cea de-a doua cale.

Ora mult timp așteptată n-a bătut decît la 6 iunie 1940. De Gaulle lupta cu blindatele sale împotriva germanilor, în cadrul celei de-a 4-a divizii de tancuri. Pentru ideile sale strategice, respinse, însă, de superiorii săi, președintele Consiliului de Miniștri, Paul Reynaud, îi va face loc în guvern ca subsecretar de stat la Apărarea Națională, cu titlul provizoriu de general de brigadă. Îl trimite la Londra, pentru a-i asigura pe britanici asupra voinței de rezistență a Franței — dacă va trebui, chiar dincolo de mări.

Legal învestit, Charles de Gaulle a eliberat, atunci, primul său impuls controlat. A rămas în Anglia. Și-a continuat acolo lupta. În timp ce Philippe Pétain, care i-a succedat lui Reynaud, colabora, în Franța, cu naziștii.

A doua șansă, în 1944. Războiul nu se terminase. Franța este la ora aventurii. În septembrie, la Paris, de Gaulle a format în grabă un guvern provizoriu. Acest guvern era, de fapt, el. Fapt ce-i permite să restabilească instituțiile republicane. Dar văzînd că reapar partidele, chiar cu aceleași denumiri, cu aceeași clientelă ca înainte, „mici focuri sub mici oale", cum se exprimă adesea, de Gaulle înțelege că va trebui să le lase să-și etaleze un timp ideile politice, caracterizate de el drept „nocivitate". Părăsește, în 1946, puterea, lansîndu-se într-o „traversare a deșertului", care se prelungește 12 ani.

În 1958, cînd revine pentru a treia oară în prim-planul puterii, n-a fost nevoie, în pofida afirmațiilor unor exegeți, să arunce sămînța furtunii. Ea exista. Îi era suficient să recolteze ceea ce deja rodise. Într-adevăr, armata era măcinată de decepții. Naționaliștii se agitau cu furie pentru a-și impune punctele de vedere. Partea vulnerabilă a țării se temea de loviturile pe care i le-ar fi putut aplica destinul. Atunci, un comando de pretorieni l-a chemat să preia puterea. S-a lăsat dus la Élysée de val. Dar rămînînd fidel misticii sale, fără a face cea mai măruntă concesie răzvrătiților. Îi joacă, la început, în fel și chip. Mai tîrziu, îi va doborî. Este fără cruțare față de cei pe care-i va zdrobi. Perfid cu cei pe care îi va înșela. Puțin îl interesează dacă trece drept procomunist în ochii extremei drepte, sau dacă cei de stînga îl consideră dictator. Zvonurile nu-l preocupă. Solitar, detașat și arogant, păstrează distanța de vălmășagul disputelor.

reîntoarcerea sa produce, în mod evident, un suspin de ușurare la majoritatea cetățenilor. Unii, însă, își pun întrebări cu privire la starea sănătății sale. N-a afirmat el, de mai multe ori, că „soseşte" cu zece ani mai tîrziu ? Că nu ar trebui acceptate responsabilitățile supreme peste vîrsta de 60 de ani ? În realitate, se numără printre cei ce nu vorbesc niciodată despre propria sănătate. Bunul simț impunea, în familia sa, nu numai lipsa de menajamente în indiferent ce activitate, dar și absența oricărei lamentări. Căpitan în timpul primul război mondial, Charles de Gaulle a fost rănit de trei ori. La braț, la picior, apoi la coapsă, de o lovitură de baionetă. Nu și-a făcut, din asta, o glorie. De asemenea, în casa sa de la Boisserie, pe care a cumpărat-o în 1937 cu afectarea considerabilă a soldei, nimeni nu îndrăznește să se refere la vreun neajuns al sănătății sale. Un singur om este în cunoștință de cauză : André Lichtwitz, medicul său personal. Mai tînăr decît de Gaulle cu nouă ani, acest girondin ajuns la Paris a făcut carieră în tratamentul glandelor endocrine, fiind asistent la spitalul Lariboisière și consultant la spitalul american din Neuilly. De cîte ori generalul părăsea Colombey pentru a se duce la Paris, lua legătura cu el. Uneori, nu venea în capitală decît pentru a fi consultat de Lichtwitz.

Alegerea acestui medic nu se datorează întîmplării. Specialitatea sa îl privește direct pe general, care suferă de un diabet ușor. O afecțiune răspîndită, înregistrată la peste un milion de francezi, și caracterizată prin prezența persistentă și anormală a glucozei în urină. Rezultată dintr-o proastă funcționare a mecanismului de reglare a cantității de zahăr în sînge. Fără îndoială, o chestiune de origine ereditară, pentru că așa se constată într-un caz din trei.

Această deficiență a metabolismului rămîne controlată, în ceea ce-l privește pe de Gaulle, printr-o atenție continuă, pe calea regimului și prin recurgerea la medicamente. Cum se întîmplă, însă, cu toți diabeticii, generalul nu ignoră nici una din manifestările degenerative care-l amenință. Ele comportă afecțiuni ale nervilor periferici și complicații vasculare. Unele vizează vederea. Cînd ating retina, provoacă cecitatea. Uneori, lezează doar cristalinul, lentila transparentă plasată în fața ochiului, care permite compunerea, pe ecranul retinian, a imaginilor captate din exterior. O deformare a cristalinului antrenează miopia, hipermetropia, presbitismul sau astigmatismul. Cataracta apare cînd „lentila" devine opacă. Mai întotdeauna sînt afectați, concomitent, ambii ochi.

Datorită vîrstei, dar, fără îndoială, și diabetului, această din urmă afecțiune s-a manifestat la generalul de Gaulle în 1956. Intra în cel de-al 66-lea an al vieții. S-a optat pentru înlăturarea cristalinului la cei doi ochi. La vremea respectivă, o operație dureroasă. Charles de Gaulle a trecut cu bine, dincolo de îngrijorarea și temerile firești vîrstei, această încercare. Constrîns, din momentul respectiv, să poarte ochelari speciali, cu lentile groase, refuză să recurgă la ei în public, pentru a rămîne fidel imaginii legendare a omului de la 18 iunie 1940. Dar el nu mai poate, în această situație, să distingă trăsăturile interlocutorilor. Nu mai percepe decît umbre.

Un an după această intervenție la ochi, doctorul Lichtwitz i-a interzis generalului, în modul cel mai riguros, fumatul. Ceea ce lăsa să se ghicească amploarea afecțiunilor arteriale. Este adevărat că fuma mult. Peste trei pachete de țigări pe zi, marca Navy Cut, în amintirea vremurilor petrecute la Londra.

O asemenea situație în plan medical i-ar fi îndemnat pe mulți să-și menajeze forțele. De Gaulle se simte, dimpotrivă, galvanizat de reîntîlnirea cu puterea. Începînd din 1958, diabetul, vederea slabă sînt uitate. Marea bucurie născută din deținerea cîrmei îl transfigurează. Ea îi anihilează perceperea tulburărilor psihice, chiar dacă ele continuă, insidios, să-l submineze. Nefiind sesizate, nu afectează mobilizarea intelectuală. Aparențele, alura trădează, desigur, vîrsta. Dar vîlvătaia spiritului, vigoarea raționamentelor estompează îmbătrînirea organismului.

Într-un ritm al activității de 10 ore pe zi, uneori 13 sau 14 — cînd intervin crize grave în guvernare —, generalul purcede la un maraton ce-i va pune rezistența la grea încercare. În cursul primului său septenat, se va adresa țării de 30 de ori, prin intermediul radioului și televiziunii. Va conferi cu toate corpurile constituite și cu toți primarii Franței, va vizita 2 500 de comune, va întreprinde 80 de călătorii, va acorda mii de audiențe, va ține 800 de consilii și se va întîlni, pe puțin, cu 15 milioane de francezi.

Marile direcții ale politicii sale, promovate în cursul primei perioade de președinție, sînt cunoscute. Este confirmată independența statelor africane, foste colonii. După ce, inițial, s-a gîndit să mențină armata o lungă perioadă în Algeria, a apreciat că această ultimă posesiune franceză devine o povară insuportabilă pentru țară : începe și duce la bun sfîrșit negocierile ce au drept rezultat emanciparea algeriană. În lume, ca și în Franța, este, în egală măsură, condamnat și admirat pentru că a recunoscut China populară, pentru atitudinea sa vis-à-vis de sud-estul asiatic, pentru zîmbetele schimbate cu Moscova. Ziaristul francez Raymond Tournoux, care i-a consacrat numeroase lucrări, arată că, în materie de politică externă, de Gaulle nu cunoștea nici simpatii, nici antipatii. Ignoră sau disimulează. Se detașează de astfel de reacții derizorii. Practicînd, în acest domeniu, rațiunea rece, utilizează aliațele provizorii, șiretenia, șantajul, cu alte cuvinte rămîne pe tărîmul veritabilelor tradiții diplomatice. Nu uită nimic, dar se arată impermeabil la sentimente, ca și la resentimente. Cu el, Franța nu cunoaște nici prieteni, nici dușmani, ci doar propriile interese. Foarte asemănător, sub acest aspect, lui Stalin, el elaborează speculații, una după alta. Este împotriva imperialismului modern, îl combate. Totuși, în acest joc, rămîne, în ceea ce privește simțămintele sale intime, mult mai înclinat spre americani, decît spre sovietici. Își amintește de perioada războiului și de afrontul la care l-a supus Franklin Roosevelt. Și conștiința-i nu se dezminte. Păstrează o autonomie absolută față de forțele de presiune. Cine ar putea nega, în legătură cu aceasta, că a fost un mare om de stat ? El și-a pus în slujba independenței și grandorii Franței îndrăzneala sa neînduplecată, demnitatea și ideile. **(Va urma)**

Traducere și adaptare Vasile Crișu

Viața unui superspion

8

„Un om fericit"

La moartea lui Kim Philby — mai 1988, la vîrsta de 76 de ani — Julia Barchill a publicat în „Mail on Sunday" din Londra, care apare duminica, în 1,6 milioane exemplare, un articol din care reproducem în continuare, întregind, astfel, convorbirea lui cu reporterul Philip Neytli :

Philby la 55 de ani, în Moscova, fotografiat de fiul său John

Ultima dorință a lui Philby a fost ca rămășițele lui pămîntești să nu fie duse în țara pe care a părăsit-o, ci să rămînă în pămîntul pe care, timp de 30 de ani, l-a considerat drept al său.

Cuvinte cum sînt „trădarea" sînt vehiculate acum permanent. Dar ce anume pot însemna ? De pildă, pot fi considerați trădători germanii care au încercat să-l asasineze pe Hitler ?

Desigur, nu. Adevărata trădare înseamnă trădarea ideilor, lucru bine cunoscut unor foști de stînga, care „cîrmuiesc", tot mai mult, pe măsură ce în contul lor bancar sosesc sume noi, tot mai rotunde.

Iar dacă vorbim de trădare, ea a început atunci cînd Occidentul s-a întors împotriva Rusiei, iar cei abia căzuți în război fuseseră înmormîntați, cînd Truman i-a spus lui Stalin că americanii au ceva ceea ce rușii nu au. (Autoarea face aluzie la bomba atomică — n.n.)

Kim Philby a știut pentru ce a făcut ceea ce a făcut, de ce a dus războiul lui secret, și, de aceea, a murit ca un om fericit. **(Sfîrșit)**

Traducere și adaptare Donca Ciobanu

„Spărgătorul de gheață"

POSTUL DE RADIO B.B.C.

● Pe urmele adevărului privind începutul celui de-al doilea război mondial. ● O carte despre intențiile reale ale lui Stalin. ● România urma să fie prima victimă ?

De la bun început, războiul din Răsărit — se apreciază într-o recentă cronică radiofonică a BBC — a fost caracterizat de sovietici drept o agresiune mișelească îndreptată împotriva unui stat iubitor de pace. Marile înfrîngeri suferite de ruși în anii 1941—1942, soldate cu milioane de prizonieri și cu pierderea unor teritorii foarte vaste, păreau a justifica teza atacului prin surprindere, mai precis a nepregătirii Statului major al lui Stalin pentru un război cu Germania. Destul de repede, însă, în epoca „războiului rece", istoricii, sociologii și oamenii politici au început să emită unele îndoieli asupra pregătirii sovietice din 1941. Cetățenii sovietici, mai întîi, își aminteau de marele efort de înarmare întreprins după 1930, odată cu primele planuri cincinale. Victoriile decisive obținute de Armata roșie în Mongolia împotriva japonezilor, între 1936 și 1939, erau dovada existenței unei strategii și a unui armament de mîna întîi, a unui comandament de militari de profesie și de soldați bine pregătiți.

Pactul de neagresiune sovieto-german, semnat de Molotov și Ribbentrop, la 23 august 1939, adusese Uniunii Sovietice mari cîștiguri teritoriale. În toate aceste țări, sovieticii — arată comentatorul BBC — au adus trupe importante și bine echipate, care secundau N.K.V.D. în opera de lichidare a oricăror rezistențe pe plan local. Spionii sovietici din străinătate și, în special, Richard Sorge în Japonia, precum și numeroase alte semnale și informații convergeau, toate, în luna iunie 1941, către ipoteza unui atac iminent al Germaniei și al aliaților ei împotriva U.R.S.S. Și totuși, Stalin, imperturbabil, se declara convins de contrariu și multiplica gesturile binevoitoare în direcția Germaniei.

Schimburile economice între cele două țări atinseseră, în acele luni, un maximum, dovedind buna credință sau orbirea partenerului sovietic. După atacul din 22 iunie 1941, Stalin a avut nevoie de mai multe zile pînă să se adreseze din nou cetățenilor sovietici, de data asta în termeni noi, chemîndu-i la apărarea patriei. Această eclipsă a lui Stalin a fost considerată drept dovada supremă că el nu se aștepta la un atac german și că, luat total prin surprindere, și-a pierdut capul sau a căzut într-o depresiune psihică din care a ieșit abia după zece zile. Această presupusă credulitate a lui Stalin în declarațiile lui Hitler contrazice toate informațiile cunoscute, azi, asupra neîncrederii patologice, maladive a secretarului general al P.C.U.S. în oameni. Dincolo de acest fapt pur personal, teza nepregătirii U.R.S.S., în vara anului 1941, este, însă, serios contestată de o lucrare masivă și bine documentată, intitulată **„Spărgătorul de gheață".**

Scrisă în rusește, dar publicată, pînă acum, numai în traducere franceză, cartea este semnată de **Viktor Suvorov,** singurul ofițer rămas în viață, participant la scenariului militar sovietic, care trăiește în Anglia.

Suvorov — relatează BBC — a constatat, mai întîi, că, în anii '30, producția de armament a U.R.S.S. a crescut, în mod considerabil, atît pe plan cantitativ, cît și prin apariția unor arme noi, cu un caracter pur ofensiv. Tancuri ultrarapide cu roți de cauciuc, și nu cu șenile, capabile să circule pe autostrăzi și pe drumuri asfaltate, apoi alte tancuri cu marca BT, foarte ușoare, cu blindaj subțire, dar extrem de mobile și care erau destinate invaziei Europei occidentale, deoarece, ca și celelalte, nu erau potrivite pentru condițiile de teren din Uniunea Sovietică. Un alt factor decisiv, în această direcție, a fost pregătirea și echiparea unui număr colosal de parașutiști, un milion, organizați în trupe de asalt aeropurtate și bine antrenate. Or, pentru a face o comparație, Germania nazistă și militarizată avea, în 1939, doar 4 000 de parașutiști. O altă serie de decizii ale Statului Major sovietic din anii 1940—1941, atent analizate de Suvorov, duc la aceleași concluzii privind agresivitatea U.R.S.S. Distrugerea tuturor posibilităților defensive de la granița cu Polonia, în Ucraina, dovedesc că se pregătea o ofensivă de mare anvergură spre Vest și, nicidecum, apărarea teritoriului sovietic de o invazie străină.

Viktor Suvorov a studiat mișcarea de trupe, discursurile și amintirile mareșalilor și ofițerilor implicați în aceste evenimente. Regiunile militare din Răsăritul și Sudul U.R.S.S. au fost părăsite și milioane de soldați, cu un armament ultramodern, au fost masați, în primăvara anului 1941, la frontierele occidentale, pe Prut, în Galiția, Ucraina și Bielorusia, în țările baltice. Acest prim eșalon strategic era atît de compact, încît, pentru orice specialist, și chiar nespecialist, devine evident că el nu avea un rol de apărare a frontierei, ci un rol ofensiv, de atac spre Vest. Suvorov decriptează și sensul mai multor evenimente și discursuri din lunile aprilie-iunie 1941 și, după o argumentare foarte strînsă și logică, ajunge la concluzia că Stalin pregătea o ofensivă împotriva Germaniei și a Europei Occidentale, pe ziua de 6 iulie 1941. Numele de cod al acestei operațiuni era „Furtuna" și trebuia să asigure U.R.S.S. dominația asupra întregului continent. Acest proiect fusese anunțat public încă de la sfîrșitul anului 1938 sub forma lozincii „Să sfărîmăm fascismul, abolind capitalismul. Să instaurăm puterea sovietelor și să eliberăm coloniile din sclavie". Mai întîi, Stalin conta pe o înfrîngere a Germaniei în 1942, moment în care Armata roșie, profitînd de slăbiciunea adversarilor, ar fi ocupat toată Europa. Prăbușirea Franței, în iunie 1940, și abandonarea proiectului de invadare a Angliei de către Hitler au precipitat decizia lui Stalin. Războiul va izbucni, deci, pe 6 iulie 1941.

Pentru istoria României, această lucrare și concluziile noi pe care le aduce ea sînt pline de interes — este de părere comentatorul de la BBC. Într-adevăr, Suvorov studiază, în detaliu, manevrele Armatei a 9-a din primul eșalon strategic, armată concentrată la frontiera cu România, și care — scrie autorul — era cea mai puternică armată din lume, la ora aceea. Armata a 9-a trebuia să atace și să ocupe România. Mai precis, terenurile petrolifere din sudul Moldovei și de pe Valea Prahovei, pentru a neutraliza armata germană care se aproviziona cu petrol de aici. Viktor Suvorov consacră mai multe paragrafe acestei invincibile armate, care era masată în Basarabia, din iunie 1940, și care, pe 21 iunie 1941, avea 17 divizii, între care două de aviație, patru de blindate, două motorizate, două de cavalerie și șapte de infanterie. În acel moment, ea singură, avea peste 3 000 tancuri, în timp ce întreg Wehrmachtul dispunea numai de 4 000. O pleiadă de viitori mareșali, între care Rodion Malinowski, conducea această armată a cărei putere de foc era total disproporționată de cea a Armatei române.

Aici — arată cronicarul de la BBC — intervin mărturiile românești din acea vreme, care concordă, toate, în a sublinia agresivitatea sovieticilor față de România, după ocuparea Basarabiei. Memoriile lui Grigore Gafencu, mărturiile publicate mai recent de Mihai Perin dovedesc că această enormă armată sovietică se pregătea să ocupe toată România și nu să apere Basarabia de o eventuală și improbabilă ofensivă românească de recucerire. Aproape zilnice, incursiunile aviației sovietice. În spațiul aerian român, ocuparea cîtorva insule de pe brațul Chilia, presiunea constantă exercitată pe Prut și pe Dunăre, toate acestea erau menite să creeze starea de spirit favorabilă unei mari ofensive sovietice.

De maximă importanță, concluzia ce se poate trage, azi, din tezele lui Viktor Suvorov este că România — mai precis, generalul Antonescu — nu putea face altceva pentru a salva integritatea țării decît să se alieze cu Germania împotriva lui Stalin. Ironia soartei face că Hitler i-a luat-o înainte cu două săptămîni lui Stalin, deci a devansat ofensiva sovietică printr-un „Blitzkrieg" care nu respecta normele tradiționale ale războiului.

Autorul citează informații ale spionajului sovietic din Germania care, în 1940—1941, ajunsese la concluzia că Hitler nu pregătea o ofensivă în Răsărit. Argumentele erau, în aparență, imparabile. Cursurile blănurilor de oaie nu crescuseră, deoarece Wehrmachtul nu achiziționa masiv veste de blană de oaie pentru ofițeri, așa cum ar fi făcut sovieticii. Uleiul folosit de tancurile germane îngheța la —5°C, la fel și grăsimea folosită pentru puști și tunuri se solidifica la —10°C. Deci, au concluzionat agenții G.R.U. și N.K.V.D., Hitler nu prepara o ofensivă de iarnă în Rusia.

Această lipsă de prevedere a fost, la început, în favoarea Germaniei, ale cărei trupe i-au surprins total pe sovietici. Uriașele armate concentrate de Stalin în vederea ofensivei au fost dislocate, înconjurate și făcute prizoniere, în cîteva luni, de rapiditatea atacului german. Pregătiți pentru ofensivă, rușii au fost incapabili să organizeze defensiva. Parașutiștii nu erau pregătiți pentru aceasta, fortificațiile de apărare fuseseră distruse chiar de rușii etc. Reacția Armatei roșii la invazia armatei germane — scrie Suvorov — nu a fost cea a unui arici care se ascunde îndărătul țepilor, ci aceea a unui enorm crocodil pe care cineva l-ar lovi foarte puternic și prin surprindere. Un crocodil știe să se apropie cu prudență de victimă și să atace în momentul în care aceasta se așteaptă mai puțin. În cazul care ne interesează, crocodilul a fost lovit cu putere în momentul în care se apropia de victimă. Această lovitură nu l-a oprit. El și-a continuat înainte acțiunea, căci nu știa să facă altceva și nu își schimbase intențiile. Rezultatul au fost cei șase milioane de prizonieri sovietici luați de nemți în 1941—1942. Armate întregi, mari unități s-au predat, deoarece ofițerii nu aveau ordine și planuri de defensivă, ci doar de ofensivă. Pînă la urmă, generalul „Iarnă" a oprit pe germani în fața Moscovei. Brusc, temperatura a scăzut la —50°C, și, atunci, lipsa de cojoace, de ulei, de grăsime pentru tancuri și tunuri a paralizat Wehrmachtul. Restul este istorie.

În această carte scrisă de un expert militar, istoricul, în primul rînd, și cititorul, în general, găsesc — se arată în cronica BBC — materie de reflecție asupra unor teme fundamentale din istoria sovietică, europeană și românească de acum 50 de ani. Agresivitatea U.R.S.S. față de România, după 1939, în ciuda semnalelor pacifiste ale regelui Carol și ale clasei politice românești, i-a lăsat perplecși pe toți observatorii. Ocuparea Basarabiei, în iunie 1940, decurgea din Tratatul sovietogerman și devenise posibilă în urma capitulării Franței și a retragerii Angliei de pe continent. Atunci, de ce sovieticii masau trupe în Basarabia, făceau incursiuni peste Dunăre și Prut, violau spațiul aerian român și se comportau ca o armată pe picior de război ? În iunie-iulie 1940, relațiile regelui Carol cu germanii erau foarte proaste, dovadă Dictatul de la Viena din 30 august, prin care Ciano și Ribbentrop pretindeau să rezolve diferendul româno-maghiar în problema Transilvaniei. Deci Stalin nu avea nici un motiv să se teamă de un atac românesc care ar fi însemnat o adevărată sinucidere. Tocmai frica de agresivitatea rusească l-a împins pe Carol al II-lea să ceară Germaniei trupe pentru apărarea terenurilor petrolifere și pentru antrenarea armatei. Dar aceste trupe au venit în țară abia în octombrie, deci după abdicarea lui Carol și venirea lui Antonescu la putere. Dacă România nu reprezenta un pericol pentru ruși, atunci concluzia este că aceștia se pregăteau să o ocupe pentru a tăia Germaniei sursele de petrol, deci pentru a pregăti ofensiva împotriva Europei centrale și occidentale, pe care Stalin a pregătit-o în mod minuțios pentru 1941, dar care s-a realizat, parțial, abia în 1945.

Această concluzie a cărții lui Viktor Suvorov va trebui, desigur, adîncită prin cercetări ulterioare, dar ea are meritul logicii — apreciază cronicarul de la BBC.

„SCIENCE ET VIE"

Spionajul electronic la îndemîna tuturor

De la „stetoscopul" cu amplificare electronică la magnetofonul care se declanșează la sunetul vocii, cumpărătorul occidental dispune de mijloace foarte subtile pentru a surprinde conversații care îl interesează. De fapt, orice obiect poate ascunde un dispozitiv de ascultare. Aceste aplicații „speciale" ale electronicii stîrnesc neliniștea președinților de societăți, oamenilor politici, soților infideli...

Un anumit număr de magazine specializate oferă cumpărătorului occidental „curios", în schimbul unor sume relativ modeste, o întreagă gamă de aparate (microfoane-stilou, microfoane-ac de cravată, emițătoare miniaturizate etc.) care permit accesul neobservat la viața privată a altora. În afară de aceste „jucării" aflate în vînzare liberă, există materiale mai sofisticate, destinate, în principiu, profesioniștilor, cele fabricate de „Crélec Electronique", societate specializată în spionajul electronic, ca și în mijloacele de combatere a acestei forme moderne de spionaj.

Aceste materiale se împart în trei mari categorii : dispozitive de înregistrare, dispozitive de transmisie și aparate de protecție.

Toate funcționează pe bază de captatori, dintre care cel mai curent este microfonul. În cazul acestuia, progresul se măsoară prin gradul de miniaturizare. În prezent, există microfoane care nu depășesc, ca dimensiune, capul cu fosfor al unui chibrit. Este posibil, deci, ca ele să fie ascunse într-un stilou, buton de cămașă, minicalculator electronic, ceas-brățară. Sensibilitatea microfonului, esențială pentru acest gen de utilizare, nu este redusă din cauza proporțiilor minime ale aparatului : datorită miniaturizării amplificatorilor, se poate capta o conversație de la distanța de 10 m, în mod perfect inteligibil. Datorită procedeelor de amplificare moderne, microfonul se poate găsi chiar în afara camerei în care se desfășoară convorbirea. Microfoane speciale, denumite „trans-perete", se pot fixa, cu ajutorul unei ventuze, pe peretele camerei spionate, înregistrînd conversațiile care au loc în interior. Pentru spionarea unei camere din spatele unui zid de beton, există o versiune perfecționată a acestui microfon, care captează și analizează chiar și vibrațiile zidului.

Există numeroase alte tipuri de captatori, mai ales în ceea ce privește interceptarea convorbirilor telefonice. Fie că este vorba de simple contacte aplicate direct pe linia telefonică, fie că se folosesc așa-numitele sisteme cu inducție, toate dispozitivele trebuie să satisfacă o condiție absolută : să asigure o ascultare nedetectabilă. În ceea ce privește contactele, ele trebuie făcute cît mai puțin vizibil ; iar, pentru aceasta, ele sînt amplasate fie în interiorul aparatului telefonic, fie pe fișa sa de racordare. Prezența electrică a acestor dispozitive de interceptare nu trebuie să se manifeste în caz de măsurare a impedanței (rezistența circuitelor), ceea ce înseamnă că va fi prelevată doar o cantitate infimă din curentul electric vehiculat de linie, care este, apoi, amplificată puternic. Ți-

STOP CADRU

Împlinirea a 75 de ani de la una dintre cele mai sîngeroase bătălii ale primului război mondial, la Gallipoli, în Turcia, a prilejuit săptămîna trecută ceremonii speciale. Au participat, cum se poate vedea din imaginea alăturată, premierul britanic Margaret Thatcher, și veterani ai acelei lupte (de la stînga): Arthur Schudamora, 93 ani, Francis Ching, 92 ani, Jimmy Page, 94 ani. La Gallipoli s-au înfruntat, în urmă cu 75 de ani, soldați britanici, australieni, canadieni cu armate turcești

nînd seama de imprecizia de reglare a aparatelor de serie, instrumentele de măsură, oricît de precise ar fi ele, nu pot indica prezența dispozitivelor de interceptare perfecționate.

În domeniul transmisiei telefonice, cel mai uimitor dispozitiv de interceptare este captatorul care funcționează după modelul ampermetric al electricienilor. Tot atît de ușor de atașat, ca și de îndepărtat, acest dispozitiv prezintă avantajul că nu modifică deloc instalația. Aspectul său este acela al unui cîrlig de rufe, în interiorul căruia se află bobinajul. El se fixează pe linia telefonică în orice punct situat între firul aparatului telefonic și intrarea în centrală. Cîmpul magnetic indus de fire, care variază în funcție de semnalele electrice corespunzătoare conversației telefonice, este captat și amplificat puternic. Pentru instalarea sau scoaterea unui asemenea dispozitiv, nu sînt necesare decît cîteva secunde, iar, după utilizare, el nu lasă nici o urmă.

Dacă se pune problema înregistrării unei convorbiri telefonice, caseta rămîne mijlocul cel mai sigur. Dar ea are un punct slab : lipsa de autonomie. Există posibilitatea ca un magnetofon, care funcționează în permanență, să se oprească, din cauza terminării benzii tocmai cînd începe partea cea mai interesantă a convorbirii spionate. Din fericire, electronica a furnizat, și în acest caz, mijloacele de a depăși această dificultate. Un modul suplimentar, conectat la aparat, face ca magnetofonul să rămînă inactiv atît timp cît este liniște. Punerea sa în acțiune este comandată automat, atunci cînd este captată o conversație, indiferent dacă aceasta este recepționată prin firele unui microfon ascuns, prin legătură radio sau telefonică.

Odată captată, conversația trebuie transmisă celui interesat să o asculte. Mijlocul cel mai uzual este transmisia radio prin modulație de frecvență. La fel ca microfoanele, emițătorii pot fi disimulați sub formele cele mai neașteptate. Ei pot fi introduși într-o savonieră sau, dacă se pune problema „filării" unei persoane, în tocul pantofului acesteia. Un simplu magnet permite atașarea transmițătorului de bara parașoc a unui automobil. În stadiul actual al tehnicii, nimic nu e mai ușor decît să se disimuleze un mic emițător în interiorul capsulei microfonului unui telefon, într-o priză multiplă sau într-o cutie de mărimea unei bucăți de zahăr. Emițătorul va putea să transmită diferite date : în primul rînd, desigur, convorbirile, dar și numerele de telefon chemate sau transmisiile numerice utilizate de terminalele informatice, de aparatele de telecopiere sau mașinile de scris electronice. Unui astfel de tip de interceptare i-a fost supusă, cu puțin timp în urmă, ambasada Statelor Unite din Franța. Acest gen de emisie prezintă, totuși, un dezavantaj important : lipsa de discreție. Este relativ ușor să se repereze o asemenea emisie, cu ajutorul unor dispozitive de măsurare radioelectrice, care sînt, în prezent, la dispoziția oricui. Pentru anumite frecvențe, nici nu este necesar să se recurgă la aparate de măsurare : un simplu receptor portativ, care lucrează pe frecvențe medii, este suficient. Totuși, trebuie subliniat că anumiți emițători sînt echipați cu dispozitive electronice, care îi fac de nedetectat. În loc de a emite în permanență, aceștia memorizează conversațiile sau celelalte date în circuitele lor interne, apoi le transmit în ritm accelerat — deci, într-un timp foarte scurt —, la fiecare minut, de exemplu. Acestea sînt, însă, materiale deosebit de complexe, care necesită importante dispozitive de decodificare la recepție. Mai discretă, dar cu o distanță de recepție mai mică, bucla de inducție este capabilă să îndeplinească aceeași sarcină. Principiul său de funcționare este total diferit de acela al legăturilor prin unde radio : o tensiune alternativă, de frecvență relativ joasă, este modulată de semnalul care trebuie transmis, apoi e aplicată unei bobine cu fir conductor, comparabilă cu un electromagnet. Astfel creat, cîmpul magnetic este captat, la distanță, de o a doua bobină. Totuși, randamentul sistemului este foarte slab, și, în acest caz, este necesar să se folosească amplificatori extrem de puternici, pentru a putea asculta convorbirea transmisă sau a o înregistra.

În sfîrșit, aparatul telefonic poate constitui, el însuși, un mijloc de ascultare pe distanță foarte lungă. Aceasta presupune, bineînțeles, să se stabilească legătura. În acest scop, au fost realizate dispozitive electronice ale căror dimensiuni nu le depășesc pe acelea ale cutiei de chibrituri și care pot acționa la distanță, fără să stîrnească bănuieli.

După ce s-a reușit instalarea unui asemenea dispozitiv în receptorul telefonic al persoanei care trebuie spionată, este suficient să se formeze numărul victimei și, în momentul în care se stabilește comunicația, să se emită o notă predeterminată — un șuierat, de exemplu — pentru a se declanșa ascultarea fără să sune soneria aparatului. Se poate asculta, astfel, în liniște, orice conversație, de la distanțe de mai multe mii de kilometri.

Paralel cu dispozitivele de ascultare, se oferă amatorilor și o gamă întreagă de aparate, din ce în ce mai performante, destinate protecției împotriva sistemelor de spionaj electronic. În primul rînd — detectorii. Aceștia au drept scop depistarea microfoanelor, mai ales a microfoanelor care utilizează legături radio sau cu buclă de inducție. Dar eliminarea unui microfon nu este soluția cea mai bună, căci acesta poate fi înlocuit cu un dispozitiv mai perfecționat pe care detectorul poate că nu-l va descoperi.

Din acest motiv au fost puse la punct dispozitive de bruiaj și de inducere în eroare. Primele, după cum indică și denumirea lor, sînt destinate să perturbe transmisia. Celelalte acționează în mod mai subtil, lăsînd să se creadă că ascultarea se desfășoară perfect, dar înșelînd pe cel ce spionează. De exemplu, există aparate care simulează semnalul „ocupat", cînd, de fapt, postul este liber.

Traducere și adaptare
Adrian Mintulescu

STOP CADRU

Coloniști evrei în inima cartierului creștin. *De la jumătatea lunii aprilie, în cartierul creștin din Ierusalim s-a declansat un diferend între biserica greco-ortodoxă și un grup de 100—150 de tineri coloniști evrei de origine americană. Ei au ocupat azilul Sf. Ion (situat lîngă Sfîntul Mormînt), în baza unui document de subînchiriere a imobilului în urma unei afaceri pe care patriarhul greco-ortodox Diodoros o consideră ilegală. Clădirea care aparține amintitului patriarh a fost închiriată de către acesta unui om de afaceri de origine armeană, care, la rîndul său, a subînchiriat-o unei societăți cu sediul în Panama, fondată de un grup de evrei americani pentru cumpărarea de terenuri sau imobile în orașul sfînt, cu scopul declarat de „iudaizare a Ierusalimului". În așteptarea deciziei Curții Supreme de expulzare sau acceptare a șederii coloniștilor evrei în clădirea azilului Sf. Ion, Diodoros I a hotărît ridicarea steagului negru pe sediul patriarhiei greco-ortodoxe, iar zeci de preoți și călugări s-au așezat în fața imobilului cu lumînări în mîini. De asemenea, în semn de protest, toate locurile sfinte au fost închise pentru 24 de ore, această măsură fiind fără precedent. Vineri 27 aprilie, timp de trei ore, clopotele tuturor bisericilor din Ierusalim, Bethleem (Cisiordania), Nazareth (Galileea) și alte localități au bătut fără încetare. Referindu-se la diferendul dintre coloniștii evrei și biserica greco-ortodoxă, secretarul general al ONU, Javier Perez de Cuellar, s-a declarat „profund preocupat". Aceasta cu atît mai mult cu cît în tranzacția de subînchiriere a azilului Sf. Ion este implicat și ministerul israelian al locuințelor. Incidentul a fost, totodată, criticat și de guvernul elen, precum și de Departamentul de stat american. Comentînd diferendul legat de amintitul azil, ministrul israelian al cultelor, Zevubun Hammer, a afirmat că la mijloc se află, de fapt, o „afacere particulară" și că, potrivit, legii, evreii au dreptul să locuiască unde doresc în Ierusalim, care este capitala statului Israel. Dimpotrivă, din 1948, creștinii și musulmanii nu au voie să se instaleze în cartierele evreiești*

Reiner Eppelmann

Ministrul dezarmării și apărării al R.D. Germane

Pastor, în vîrstă de 46 de ani, este președinte al partidului „Reînnoirea Democratică (DA)", care a participat la primele alegeri libere din R.D.G., de la 18 martie a.c., în cadrul grupării „Alianța pentru Germania", victorioasă în scrutinul legislativ. Este cunoscut drept una dintre personalitățile care s-au aflat, de la început, în fruntea proceselor de democratizare a statului est-german.

S-a născut la Berlin, provenind dintr-o familie de mici meșteșugari, el însuși lucrînd, o perioadă, ca tîglar. În cursul serviciului militar, refuză să poarte arma, gestul costîndu-l opt luni de închisoare.

După studiile de teologie, devine, în 1974, pastor la Biserica Bunului Samaritean din capitala est-germană, unde organizează, în anii '80, un „atelier al păcii", permițînd contestatarilor să se exprime.

Este unul din fondatorii „Reînnoirii Democratice (DA)", în octombrie 1989, partid avînd inițial o tentă mai mult de stînga, dar care, la începutul acestui an, a decis să adere la gruparea „Alianța pentru Germania", conservatoare. În februarie a.c., a intrat în guvernul comunistului reformator Hans Modrow, ca ministru fără portofoliu.

În martie 1990, a devenit președinte al „Reînnoirii Democratice (DA)", formațiune aflată, în momentul respectiv, în dificultate, ca urmare a excluderii din această funcție a avocatului Wolfgang Schnur, acuzat că ar fi întreținut legături cu vechea poliție secretă comunistă STASI.

În guvernul de largă coaliție al R.D. Germane, condus de actualul premier Lothar de Maizière, învestit de Camera Populară la 12 aprilie a.c., lui Rainer Eppelmann i-a fost încredințat portofoliul pentru dezarmare și apărare. Militant pacifist și opozant notoriu față de vechiul regim, și-a exprimat la preluarea funcției satisfacția că „o țară înalt industrializată, din inima Europei, are ca ministru al dezarmării și apărării un pacifist". „Sper că aceasta va servi ca exemplu multor altor țări", a spus el.

Prezentîndu-i, în cursul unei conferințe de presă, pe cei trei secretari de stat ai ministerului pe care îl conduce, Reiner Eppelmann a declarat: „Aceste numiri demonstrează limpede că primele locuri din ierarhia Armatei Naționale Populare sînt ocupate de civili, de oameni politici".

Este, într-adevăr, un caz unic în istorie, cînd, în fruntea unui minister al dezarmării și apărării, se află un pastor, militant pacifist.

Reiner Eppelmann este căsătorit și tatăl a patru copii.

VASILE CRIȘU

poșta redacției

Dan Dumitrescu, București. Ziua de 20 aprilie, declarată „Ziua Pămîntului", a fost sărbătorită de peste 100 milioane de oameni, din 140 de țări. În acest context, Teresa McGlashan, coordonatoarea „Zilei Pămîntului 1990", declara : „Felul în care s-a desfășurat această sărbătoare a întrecut și cele mai îndrăznețe vise ale noastre".

„Ziua Pămîntului" a început în momentul în care soarele a răsărit deasupra Asiei și a continuat pînă cînd el a fost văzut dispărînd în apele Pacificului. În Japonia, mai mult de 90 de grupări ecologiste au marcat această zi prin manifestări care au avut loc pe „Insula viselor", o porțiune smulsă valurilor prin extinderea artificială a uscatului. Mai mult de 30 000 de persoane au venit pe insulă, plătind o „taxă de intrare" de zece cutii de conserve goale, au vizionat un spectacol și au cumpărat ilustrate confecționate din ambalaje recuperate, pentru lapte. Cea mai mare atracție a constituit-o un sul gigantic de hîrtie igienică, fabricat din hîrtie reciclată și cîntărind 230 kilograme. Tot în Japonia, în Wakayama, scafandrii autonomi au plonjat pentru a aduna deșeurile aruncate în mare.

„Verzii" neozeelandezi au optat pentru eliminarea oposumilor. Oposumii, marsupiale aduse din Australia la începutul acestui secol, au făcut adevărate ravagii în pădurile din această țară, amenințînd echilibrul ei ecologic. Locuitorii din Hong Kong au organizat un marș, prin orașul invadat de beton, pînă în parcul Kowloon, acoperit, și el, parțial, din ordinul primăriei, cu un strat de beton. În Jakarta, mii de persoane au plantat pomi și au cutreierat străzile pentru a obține semnături pe un document în favoarea protecției mediului înconjurător. În Pakistan, elevii au plantat trandafiri și iasomie, iar un comitet special constituit, cu prilejul acestei aniversări, a început să urmărească calitatea aerului din capitala țării, grav afectată de poluare.

La New York, mai mult de 10 000 de iubitori ai naturii s-au adunat în Times Square pentru a asculta discursuri privind protecția mediului înconjurător și pentru a dansa; ceva mai tîrziu, peste un milion de persoane au luat parte la concertul intitulat „Concert pentru Ziua Pămîntului", care a avut loc în Central Park. Grupul „Peter, Paul and Mary" a concertat lîngă o plajă din San Francisco, avînd un fundal superb, alcătuit din valurile oceanului. În apropiere, un grup de californieni s-a întîlnit pe Mount Diablo, pentru a urmări răsăritul soarelui și a asculta povești cu indienii care, odinioară, locuiseră în acele locuri. Sute de copii au defilat pe străzile orașului Berkeley, costumați în copaci și broaște țestoase. Poliția din Washington a raportat că 125 000 de oameni s-au adunat în fața Capitoliului să asculte îndemnul cunoscutului actor Tom Cruise, promotor al ideilor ecologiste.

Toate acțiunile de coordonare a acestei gigantice sărbători planetare au fost coordonate dintr-un mic birou, din localitatea Palo Alto, din California, de un grup care a lucrat la acest proiect mai mult de un an.

Vasile Coman, Reșița. Într-adevăr, se pare că urmările catastrofei de la Cernobîl sînt mai grave decît s-a crezut inițial. Ziarul sovietic „Pravda" a menționat, recent, că aproximativ 14 000 de oameni vor fi evacuați din zonele învecinate centralei nucleare. Se pare că autoritățile însărcinate cu studierea accidentului au subestimat complexitatea celui mai grav accident nuclear.

De asemenea, „Pravda" a apreciat că volumul de muncă ce mai trebuie depus pînă la înlăturarea efectelor catastrofei este deosebit de mare. Praful radioactiv — care s-a depus în imediata apropiere a centralei, și care, pe o rază de 30 de km, prezintă mari pericole de iradiere — va putea fi înlăturat numai după operațiuni de curățire, ce pot dura decenii. El va trebui prelucrat într-o uzină specială, care nu a fost construită încă.

Pentru protejarea reactorului avariat, va trebui construită o carcasă ce, în final, va costa zeci de milioane de ruble. Ea va înlocui „sarcofagul" de beton care înconjoară, în prezent, reactorul avariat.

Evacuarea locuitorilor a fost considerată necesară după efectuarea unor măsurători care au relevat o zonă radioactivă mult mai întinsă decît s-a estimat la început. Pînă acum s-a reușit evacuarea a 90 000 de persoane (imediat după accident, autoritățile au trebuit să asigure mutarea altor 100 000 de persoane ce domiciliau în zona de 30 km, din jurul centralei).

Căderile radioactive au produs contaminarea unei suprafețe de cinci milioane hectare, din care 3,5 milioane erau terenuri agricole. În această suprafață nu a fost inclusă o porțiune reprezentînd 20 la sută din Bielorusia, care a fost, de asemenea, expusă radiațiilor puternice.

poşta redacţiei

ASOCIAŢIA ITALIANĂ „CONSENSO PER LA ROMANIA DEMOCRATICĂ" — C.R.D.

■ **A fost creată la începutul anului la Milano ;**

■ **C.R.D. îşi propune, ca obiectiv principal, să contribuie la reconstrucţia şi consolidarea economică, politică şi socială a României democratice ;**

■ **În mod concret, C.R.D. îşi propune să asigure :**

— furnizare de materiale tehnice indispensabile mijloacelor de comunicaţie şi de informaţie;
— dispozitive pentru editare ;
— aparatură pentru tehnică de calcul.

■ **De asemenea, iniţiativa va include şi :**

— furnizări de bunuri de primă necesitate, alimente, îmbrăcăminte pentru copii ;
— medicamente şi aparatură medicală.

■ **Pentru atingerea obiectivului principal, C.R.D. iniţiază şi încurajează acordarea de burse de studiu sau de specializare în Italia pentru formarea tinerilor specialişti români în domeniile economic, industrial, financiar şi mass-media :**

— Bursele vor fi oferite de către sau prin organizaţii italiene ;
— accesul candidaţilor la aceste burse se va face prin preselecţie, desfăşurată în România, la nivelul instituţiei de profil.

Instituţiile interesate vor înainta liste de candidaţi la Asociaţia italiană „Consenso per la Romania Democratica" prin intermediul Comisiei guvernamentale române pentru coordonarea ajutorului economic din străinătate, cu sediul la Bucureşti.

Nota redacţiei :

Stimate domnule profesor,

Avînd convingerea că ideile cuprinse în scrisoarea pe care ne-aţi adresat-o, recent, prezintă interes pentru cititorii revistei noastre, mai ales în perioada pe care acum o traversează ţara, publicăm integral textul acesteia în numărul de faţă. Vă mulţumim şi aşteptăm să ne mai scrieţi.

Democraţia — între drept şi datorie

Într-un sistem politic democrat, poporul nu trebuie să ceară drepturi şi nici nu trebuie ca cineva să îndrăznească să i le dea, căci el le are în mod natural. Numai tiranii şi-au arogat satanicul „drept" de a da drepturi popoarelor şi încă au văzut în aceasta o misiune încredinţată lor de providenţă (cînd erau sau se prefăceau a fi credincioşi) sau de istorie (cînd erau atei, adică „fără nici un dumnezeu"). Nimic mai monstruos nu este în lume ca uzurparea drepturilor unui popor, pentru ca, apoi, firimituri din acestea să fie drămuite conjunctural de odiosul uzurpator. Nemaiavînd dumnezeu în ceruri, tiranii se închipuiesc şi se împlinesc ei ca „dumnezei" pe pămînt. Şi cu cît ei se autozeifică, cu atît popoarele se înrobesc. Pînă la extirparea lor din istorie —, prin revoluţie !

Un sistem politic democrat nu se poate realiza fără conjugarea armonioasă a drepturilor şi a datoriilor pe toate treptele piramidei puterii, căci, vai de popoarele unde cei de jos au numai datorii (şi aparente drepturi), iar cei de sus au numai drepturi (şi aparente datorii). Democraţia presupune, totuşi, putere reprezentativă — recunoscută, autentică, stabilă, eficientă, stimulatoare — şi, ca atare, drepturi relativ mari reprezentanţilor legitimi. Dar drepturile deţinătorilor de putere la toate nivelurile trebuie să fie emanaţia datoriei fundamentale pe care au contractat-o cînd au fost aleşi, căci votul dat cuiva este un drept acordat, însă, pentru a se împlini o datorie. Aşa că aceste drepturi trebuie să se convertească în datorie spre a sluji şi apăra pe cei care le-au delegat puterea. Firesc ar fi ca deţinătorii temporari de putere să aibă cît mai multe datorii, pentru a nu îi perverti puterea pe care o deţin, căci puterea cu drepturi necontrolate şi nelimitate corupe îngrozitor şi distructiv.

Delegarea puterii prin vot nu înseamnă pierderea acesteia de către individ, ci încredinţarea unei misiuni temporare spre împlinirea unei voinţe colective. Drepturile trebuie să rămînă în întregime la baza piramidei puterii, numai obligaţiile să circule progresiv spre vîrful acesteia. Dacă obligaţia fundamentală a celor care deţin un cuantum de putere este să lupte pentru împlinirea neîngrădită a drepturilor celor de la baza puterii, obligaţia fundamentală a acestora din urmă este să vegheze ca, în piramida puterii, să troneze datoria, căci puterea fără datorie este ruina popoarelor.

Fiind naturale, drepturile unui popor nu se dau, ci doar se consfinţesc, se exercită şi se apără de eventualele atingeri ! Drepturile naturale decurg din obligaţiile naturale, poporul fiind acela căruia îi incumbă totul. Drepturile individului decurg din drepturile naturale ale poporului şi sporesc prin obligaţiile lui, căci, într-un fel, nu există drept fără datorie. Orice „drept" cerut sau însuşit pe nedrept este un atentat la dreptul altuia şi, prin urmare, înseamnă o rană pe trupul democraţiei. După cum orice „drept" dat artificial de deţinătorii de putere este fals, sufocant şi periculos. Dintre acestea am menţiona „dreptul la neînţelegere şi chiar la vrajbă" pe care ni-l „acordă" unii în campania electorală, care trebuie să fie o campanie a purificării prin flacăra adevărului şi a unităţii prin diversitate (nu intră, aici, dreptul la opinie şi la dispută principială, care este tot natural).

Întărirea sistemului politic democrat se face, aşadar, atît prin datoria de a-ţi exercita dreptul şi de a ţi-l apăra permanent, cît şi prin datoria de a-ţi împlini datoria ca pe un drept ce-ţi cere implicarea totală.

prof. GH. DASCĂLU
Liceul Babadag

Din „Murphologie"

Prima lege a transportului aerian

Dacă avionul dv. întîrzie, e sigur că avionul următor, pe care vreţi să-l ajungeţi, pleacă la timp.

Legea lui Kauffmann despre aeroporturi

Distanţa pînă la avion este invers proporţională cu timpul rămas pînă la decolarea avionului.

Coordonatorul rubricii : Aurel Zamfirescu

Colectivul redacţional : Mihaela Brumă, Ştefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crişu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoşa — şef de secţie, Ilie Olteanu — secretar general de redacţie, Radu Pascal, — redactor şef adjunct, Ilie Şerbănescu, Doina Topor, Stelian Turlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu — şef de secţie. Secretariat de redacţie şi tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Marin Pieleanu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă, Florin Zamfiroiu. Tipografi : Ion Matei, Aurel Stănescu, Gheorghe Sandu. Revista „Lumea azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poştal 33, cod 71341, căsuţa poştală 33—29, telefon 17 60 10 ; internaţional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă. P.O. BOX 12—201, telex 10376 prsfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

C.P.B.
7

RADIORECEPTOARE

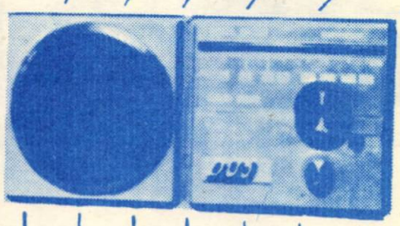

CLUB 01

DUO

MILCOV

STAȚIONARE

O companie plăcută pentru orele dumneavoastră libere... radioreceptorul MILCOV, DUO sau CLUB 01.

MILCOV, DUO, CLUB, în toate magazinele comerțului de stat.

Pentru informarea celor interesați să-și procure unul dintre radioreceptoarele staționare, iată cîteva date :

- Radioreceptorul MILCOV :
  - două game de undă : UL și UM ;
  - alimentare : 4 baterii R 20 (4 x 1,5 V) sau la rețea de 220 V/50 Hz ;
  - prețul : 600 lei.
- Radioreceptorul DUO :
  - două game de undă : UL și UM ;
  - alimentare : 4 baterii R 20 (4 x 1,5 V) sau la rețea de 220 V/50 Hz ;
  - prețul : 600 lei.

Radioreceptorul CLUB 01 :
- patru game de undă : UL, UM, US, UUS ;
- alimentare : rețea de 220 V/50 Hz ;
- prețul : 1 300 lei.

Rețineți !

- Radioreceptoarele MILCOV, DUO, CLUB — moderne, funcționale, utile !

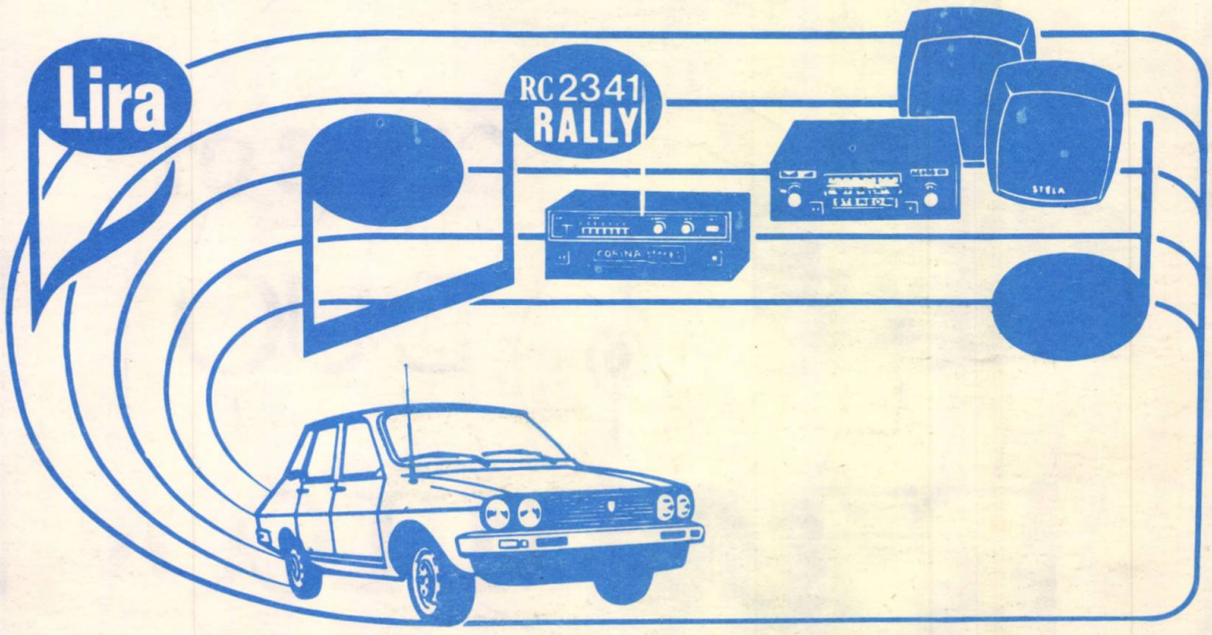

Muzica face orice călătorie mai plăcută!

Pentru autoturismele dv, magazinele comerţului de stat specializate în desfacerea produselor electronice vă oferă :

● Radioreceptorul LIRA, **cu următoarele caracteristici tehnice :**

– game de undă : UL, UM, US ;

– alimentare 12 V (baterie cu minusul legat la şasiu) ;

– preţ : 1 330 lei (inclusiv antena).

● Radiocasetofonul stereo RC 2341 RALLY, **cu următoarele caracteristici tehnice :**

– alimentare : 12 V (de la acumulatorul auto) ;

– difuzoare : 2 x 4 W la 3 ohmi ;

– radioreceptorul monofonic, cu trei game de undă : UL, UM şi UUS ;

– casetofonul este stereofonic, cu viteza benzii de 4,76 cm/s şi bandă de frecvenţă de 80–10 000 Hz.

– preţul : 4 140 lei.

Reţineţi !

Un însoţitor plăcut, oricînd dispus să vă ţină companie – radioreceptorul LIRA sau radiocasetofonul stereo RALLY.

Lei 5

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D.555

NUMĂR DUBLU

LUMEA azi

Nr. 19-20 17 mai 1990

Alegerile — întrebări și răspunsuri

Interviul nostru: Federico Mayor Zaragoza

„Ialta? Ialta sînt eu!"

Fără cuvinte

(Din revista „Novoe Vremea")

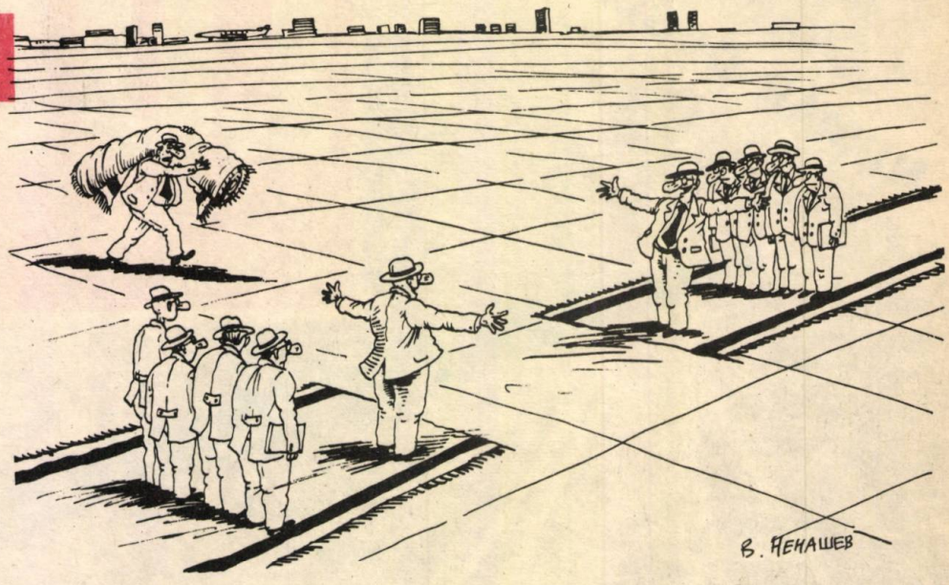

Libertatea cuvintului și a presei, în viziunea caricaturistului Todor Ţonev

(Din cotidianul „Otecestven Front")

„Ah, eu primesc dreptul de a cumpăra prin reunificare !"

Caricatură de Klaus Arndt
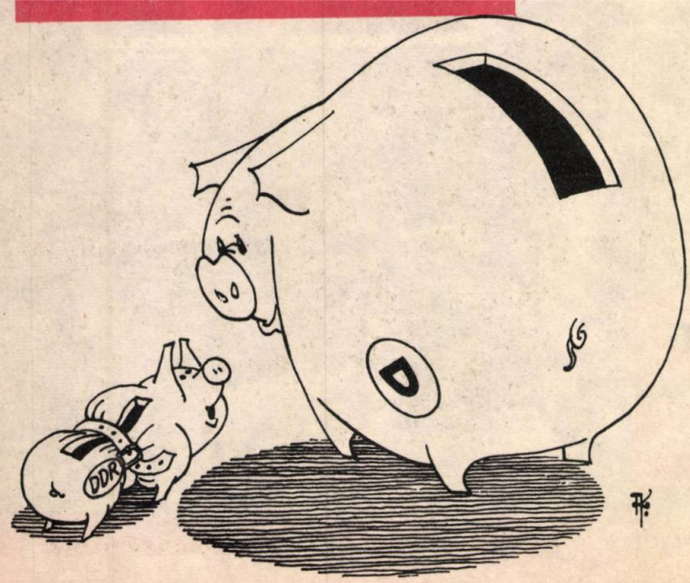
(Din ziarul „Neues Deutschland")